

Bijeenkomst van 23 April 1920 te 's-Gravenhage.

Voorzitter: Gepens. Luitenant-Generaal J. DE WAAL.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze bijeenkomst en heet U allen van harte welkom.

Uit het feit dat, zooals uit het convocatiebiljet blijkt, de aanvang der bijeenkomst is gesteld op 7 $\frac{1}{2}$ uur, zal het U duidelijk zijn, dat groote belangstelling is betoond in de te houden bespreking van heden avond.

Het Bestuur had zich voorgesteld deze bijeenkomst te Utrecht te kunnen doen houden, doch heeft daarvan moeten afzien, wegens de groote kosten daaraan verbonden.

Alleen aan reis- en verblijfkosten zoude daarvoor ruim f 300 benoodigd zijn geweest, terwijl voor zaalhuur f 160 werd gevraagd.

Op het convocatie-biljet zijn de nieuwe leden vermeld, die tusschen den 1e Januari en den 10e April j.l. zijn aangenomen.

Ik zal hunne namen niet voorlezen, omdat die toch in het verslag worden opgenomen.

Opgave van aangenomen leden.

Mr. A. C. Josephus Jitta, res. 1e Luit. der Artillerie.

E. A. Vreede, Luit. ter zee 1e klasse.

W. A. M. Westerouwen van Meeteren, 1e Luit. der Cavalerie.

J. H. Jager, 2e Luit. der Infanterie.

W. Froger, Kapitein der Infanterie.

D. B. Haitsma, 2e Luit. der Infanterie.

Chr. de Plot, Vaandrig, leerling Hoofdcursus.

A. F. Gooszen, Kapitein ter zee.

W. van Ingen Schouten, Kapitein der Infanterie.

W. L. Voncken, 1e Luit.-Adjutant der Infanterie.

E. Cool, Majoor der Infanterie.

G. C. J. de Maret Tak, res. 2e Luit. der Infanterie.

G. A. Ilgen, 1e Luit. der Infanterie N.-I. Leger.

B. P. van der Sloot, res. 1e Luit. der Infanterie.

Voor deelneming aan de bespreking hebben de volgende 10 heeren zich aangemeld: Gep. Generaal-Majoor der Artillerie H. KEMPER; Kapitein der Infanterie W. FROGER; Kapitein der Artillerie D. A. W. VAN DER MOER; res. 1e Luit. der Infanterie B. P. VAN DER SLOOT; Kolonel der Artillerie J. C. LOGGER; 1e Luit. der Grenadiers J. W. DWARS; Kolonel der Artillerie J. C. C. TONNET; Luit-Kolonel der Artillerie Jhr. E. J. M. WITBERT; res. Kapitein der Infanterie J. W. KLEIN en de Kapitein der Infanterie W. J. M. LINDEN.

Voor elk dezer debaters is 15 minuten beschikbaar gesteld; alleen aan den Kapitein FROGER is 30 minuten gegeven, omdat ik vermoed dat deze, als commandant der derde school voor verlofsofficieren der Infanterie, gewichtige mededeelingen zal hebben te doen.

Ik hoop, dat de heeren niet over dien tijd zullen gaan, met het oog op de beantwoording door de heeren DE GELDER en WESTERVELD.

Het verheugt mij onder de aanwezigen optemerken den ritmeester BLUSSÉ VAN OUD ALBLAS, die belast is met de opleiding der verlofsofficieren van de Cavalerie. Ik ben hem dankbaar voor zijne tegenwoordigheid, omdat het blijk geeft van zijne groote belangstelling in het onderwerp.

Het eerst geef ik het woord aan Generaal KEMPER.

De heer KEMPER: Mijnheer de Voorzitter! Mijne Heeren!

Wanneer ik me heb aangemeld om hier dezen avond een oogenblik te spreken, dan is het geenszins om met de schrijvers der aan de orde zijnde verhandelingen te debatteeren, doch slechts om van mijn belangstelling te doen blijken en om een paar punten uit die verhandelingen te onderstrepen.

Ik zeg: van mijn belangstelling te doen blijken. Dat voor eerst omdat het hier vanavond een onderwerp geldt, dat nauw samenhangt met de opleiding tot beroeps-officier — een zaak, waarvoor ik de laatste 15 jaren van mijn diensttijd met hart en ziel geleefd heb. Maar ook heb ik behoefte mijn belangstelling te toonen, omdat de schrijvers der verhandelingen, beiden officieren zijn, die ik het voorrecht heb

gehad onder mij te hebben: de eene, Majoor DE GELDER, in zijn luitenantstijd, toen hij leeraar aan de K. M. A. was; de andere, kapitein WESTERVELD, toen hij als batterij-luitenant diende bij de Afdeeling Veldartillerie, die ik in *Den Bosch* commandeerde. Beide heeren hebben ik in die periodes ten zeerste leeren waardeeren als degelijke officieren.

Nadien hebben die heeren zich hoofdzakelijk gewijd aan de opleiding tot verlofsofficier. Ik twijfel er niet aan, of de Majoor DE GELDER heeft in die richting groote verdiensten — van den Kapitein WESTERVELD weet ik het *zeker!* Als er één instelling in ons leger populair is, dan is het de opleiding tot verlofs-officier bij de bereden artillerie, en dat zulks het geval is, is voor een deel te danken — ik erken 't — aan eenige gunstige factoren, die daarbij in het spel zijn, maar voor een ander en wèl zeer belangrijk deel aan den ijver, de toewijding en deskundigheid door den Kapitein WESTERVELD gedurende een reeks van jaren als leider dier opleiding ten toon gespreid; bovenal echter is het succes te danken aan den *tact*, dien hij in zijn specialen arbeid aan den dag legt. Gaarne breng ik hem van deze plaats *hulde* voor zijn *uitnemend* werk!

Ik begon met te zeggen, dat ik niet zou *debatteeren*.

Neen waarlijk, dat zal ik wel laten! Ik moet zeggen: de Majoor DE GELDER beneemt iemand, die er neiging toe zou hebben, wel eenigszins de lust. Immers — hij wijst in zijn verhandeling een ieder, die niet aan opleiding tot verlofsofficier heeft meegespeeld, bij voorbaat terug als onmondige, hem vergelijkende met den man zonder kinderen, die zich veroorlooft over opvoedingsproblemen mee te praten (blz. 250/1). Hij mag 't dan „niet-onvriendelijk bedoeld” hebben — zooals hij zegt — maar uitlokken tot gedachtenwisseling doet zoo'n uitspraak allerminst! Intusschen, ik vertrouw, dat de heer DE GELDER nog zachter dan „niet-onvriendelijk” gestemd zal zijn tegenover hen, die zich er toe bepalen eenvoudig een paar punten, in de verhandelingen ter sprake gebracht, extra te onderlijnen. En tot dezulken behoort *ik*.

Het kan wellicht eenig nut hebben, dat ik, op grond van mijn ervaring inzake leiding Mil. Onderwijs, een paar onderwerpen uit de verhandelingen in het bijzonder nader belicht.

Vóór ik echter daartoe overga, wil ik eerst even een vraag tot den heer DE GELDER richten, die ik anders allicht vergeten zou, omdat ik daarmee eenigszins buiten het eigenlijke onderwerp geraak. Ik heb namelijk gelezen (op blz. 242), dat hij het oproepen van gepensioneerden en het weder aanstellen van eervol ontslagenen „een middel” noemt „niet zonder bedenkingen”, terwijl hij elders (op blz. 246) in een noot de in Duitschland voor het oproepen van gepensioneerden in zwang gekomen spot-tern „Wiederausgrabungen” signaleert. Ik zou wel willen weten wat voor vreeslijks de heer DE GELDER in dat oproepen en dat weder aanstellen ziet. Hij zal toch wel erkennen, dat er in de oorlogsjaren in ons leger heel wat meer officiersplaatsen onbezet zouden zijn gebleven, als de Regeering niet haar toevlucht tot zulke „Wiederausgrabungen” had genomen. Ik begrijp zeer goed, dat de jongeren ongaarne de plaatsen boven zich in de eigenlijke commando-voering door zulke opgegraven elementen zien ingenomen; maar men herinnere zich eens welk een groot aantal officieren er tijdens de mobilisatie werkzaam waren in allerlei neven-posities, als bij de militaire justitie, interneering, censuur, uitoefening militair gezag in instaat van beleg verklaard gebied, enz. enz. om nog niet eens te spreken van de tallooze bijbaantjes bij hoofdkwartieren en staven. Nu waren we slechts in een positie van gewapende neutraliteit, niet zelf in oorlog, maar ook in eigenlijken oorlogstijd zullen meerdere van dergelijke functies moeten worden vervuld. Wat er voor *bedenklijks* aan is, om voor zulke posities „opgegravenen” te benutten (mits het geen knekelhuizen zijn!) — ik kan het niet zoo dadelijk inzien. Wellicht zijn er meerdere heeren onder U, die evenals ik gaarne van den heer DE GELDER eenige toelichting op de neergeschreven uiting zouden vernemen.

Maar thans eindelijk ter zake!

Ik zou dan op eenige punten uit de verhandelingen, die ik in het bijzonder van beteekenis vind, den nadruk leggen.

A. Vooreerst breng ik voor het voetlicht een uiting van Kapitein WESTERVELD, op blz. 275 aangetroffen:

„De Krijgskunde is een wetenschap, die zeer ernstig beoefend moet worden, wil men in staat zijn haar met goeden kans op succes toe te passen, wanneer het Vaderland in gevaar verkeert. Het tegenwoordig streven hier te lande tot vermeerdering van het aantal verlofs officieren bij behoud van ongeveer dezelfde oorlogsorganisatie, dus *ten koste* van het aantal beroepsofficieren, moet daarom, naar mijn innige overtuiging, gelijk worden gesteld met een streven om willens en wetens 's lands weerkracht te verminderen ter wille van den drang naar bezuiniging. Elk leger, dat zoo goed als uitsluitend door verlofskader wordt aangevoerd, is beslist minderwaardig aan een even sterk leger, aangevoerd door een krachtige kern van beroepskader.”

Ziet, Mijne Heeren! dat is een uiting, mij uit het hart gegrepen! Met die beschouwing ben ik het volkomen eens, en ik acht het goed om haar nog eens op den voorgrond te brengen. Dien gedachtengang nader uit te werken — daarvoor ontbreekt de tijd. Trouwens, het is d.m. overbodig: de redeneering spreekt voor zich zelf.

B. In de verhandeling van Majoor DE GELDER hebben mij getroffen de aantekeningen (blz. 237 en 240) dat reeds sedert lang in Amerika aan de Colleges en in Engeland op de Middelbare scholen en Universiteiten behalve aan sportoek aan eenvoudige militaire oefeningen wordt gedaan.

Van 1871—76 ben ik op de R. H. B. S. te Utrecht geweest en daar exerceerden we geregeld eenige dagen per week 's ochtends van 8—9; somtijds rukten we uit en maakten een militairen marsch. Aan reserve-kader werd toen nog niet gedacht, maar dat wij, jongens uit dien tijd — waren we als kader-reservist in dienst getreden — een voorsprong zouden hebben gehad op niet-voorgeoefende kameraden, ik ben er van overtuigd. Een voorsprong, niet zoo zeer wegens

de ons eigen gemaakte bedrevenheid in handgrepen en elementaire bewegingen, maar veel meer door het, tengevolge van die oefeningen, in ons reeds aangekweekt *militair-voelen*. Neemt de rijpere jeugd aan zulke eenvoudige militaire oefeningen deel, dan worden ongemerkt — ik zou haast zeggen: spelenderwijs — begrippen omtrent gezag, gehoorzaamheid, ondergeschiktheid, tucht, samenhoorigheid opgenomen — begrippen, die anders later tegen den 20-jarigen leeftijd misschien moeilijker zijn bij te brengen. Welk een onschatbaar voordeel en welk een tijdbesparing moet het opleveren, als de jonge kader-reservisten aankomen niet alleen *voórgeoefend* maar ook *geestelijk* eenigszins *militair voorbereekt*.

In deze Vereeniging is reeds zoo herhaaldelijk in het licht gesteld de dringende noodzakelijkheid, dat nu toch eens eindelijk worde begonnen — neen, dat is veel te slap gezegd — voortvarend en krachtig worde ter hand genomen de *lichamelijke opvoeding op school*; en zulks ten bate van de *volksgezondheid*, ja zeker, daarvoor in de eerste plaats, maar ook, omdat dan van militaire zijde zooveel minder bezwaar zal behoeven te worden gemaakt tegen *korten oefeningstijd*, iets waarop, begrijpelijkerwijze, altijd uit een sociaal oogpunt zoo sterk wordt aangedrongen.

Welnu, óók met het oog op de vorming van verlofsofficieren is lichamelijke opvoeding op school een *dringende* eisch te noemen.

C. Een *derde* punt, waarop ik de bijzondere aandacht wil vestigen, is de quaestie of het aanbeveling verdient de opleiding tot verlofsofficier *wettelijk* te regelen.

De heer DE GELDER haalt in zijn verhandeling (op de blz. 251—255) een heel gedeelte aan uit een artikel van den tegenwoordigen majoor VAN DAM VAN ISSELT, in „Onze Eeuw” van 1915 opgenomen. De heer v. DAM v. ISSELT pleitte daar o. m. vóór een regeling dier opleiding *bij de wet*.

In beginsel ben ik het met dat denkbeeld eens: er moet vastheid in het stelsel van opleiding gebracht worden en tevens moet er verband gelegd worden met de opleiding tot beroepsofficier. Met dat principe van wettelijke regeling

hangt samen het beginsel om de *geheele* officiersopleiding — zoowel die tot beroeps-officier als die tot verlofs-officier — te brengen in één hand, die van den Inspecteur van het Militair Onderwijs. Laatstbedoeld denkbeeld werd reeds bepleit in het rapport van de Staatscommissie tot reorganisatie van het Militair Onderwijs (1913) — blz. 171 — en ook de z.g. kleine onderwijs-commissie, door Minister DE JONGE ingesteld, heeft in dien zin geadviseerd. Beide opleidingen hebben zóóveel gemeen, dat het nuttig en oeconomisch is de belangen zoowel van de eene als van de andere door één opper-leiding te doen behartigen. Ik zal dit punt niet verder uitwerken, maar wél nog een oogenblik stilstaan bij het wettelijk vastleggen ook van de opleiding tot verlofs-officier. Hoezeer ik daar vóór ben, wil ik er toch voor waarschuwen, dat men ten deze wél moet weten wat men begint; men mag zich wel goed rekenschap geven wat de gevolgen daarvan zullen zijn. Ik heb 15 jaren lang, als 't ware aan den lijve, gevoeld wat het is om bij het militair onderwijs te moeten werken in het nauwe keurslijf van een wet en van algemeene maatregelen van bestuur!

Bij een tak van dienst als het militair onderwijs moet er voor de autoriteiten, die met de leiding belast zijn, vrijheid bestaan om in de opleiding die wijzigingen, aanvullingen en schrappingen aan te brengen, die de steeds voortschrijdende tijd eischt; voortdurend moeten de *details* der opleiding kunnen worden herzien en de noodig gebleken wijzigingen moeten *terstond* kunnen worden ingevoerd. Welnu, zóó is het onder de bestaande wet alles behalve! Vooral is het hinderlijk, dat allerlei details — op grond van de wet — zijn vastgelegd moeten worden in algemeene maatregelen van bestuur, m. a. w. in Kon. Besluiten, den Raad van State gehoord. Het gevolg daarvan is, dat de invoering van allerlei verbeteringen in de opleiding telkens moest wachten, omdat de betrekkelijke voorstellen zulk een langen weg hadden te doorloopen, alvorens ze waren goedgekeurd.

De wet stippele dus alléén de hoofdlijnen uit en de regeling van de details worde neergelegd hoogstens in

Kon. Besluiten, liever nog eenvoudig in Min. Beschikkingen, opdat herziening — telkens als die noodig blijkt — vlot kunne geschieden.

D. Het *vierde* punt, waarover ik iets wil zeggen, is dit:

Zoo terecht is er door den heer DE GELDER herhaaldelijk op gewezen, dat er toch vooral zeer goede, *uitgezochte* instructeurs voor de opleiding tot verlofs-officier beschikbaar behooren te worden gesteld. En bovendien, dat er troepen-detachementen noodig zijn voor de scholen, waar die opleidingen plaats hebben.

Ik weet bij ondervinding, hoe het voor de onderwijs-autoriteiten dikwijls moeilijk is om van de troepen- en wapenchefs gedaan te krijgen, dat deze de goede leerkrachten en de vereischte detachementen afstaan ten behoeve van het Militair Onderwijs. Ik heb meermalen bemerkt, dat men bij de wapens bezwaar maakt om af te geven wat Onderwijs verlangt.

Maar dat is een bewijs, dat zulke bezwaar-makende heeren in het wapen het belang van de zaak niet voelen. Het is toch een *wapen-belang*, dat de jong aankomende luitenanten — hetzij beroeps- of verlofs-officieren — goed onderlegd zijn. Zulke niet-meewerkende heeren praten en doen alsof het dienstvak Militair Onderwijs de goede instructeurs en de detachementen opeischt voor *zichzelf*. Maar dat is toch dwaasheid! Immers, het Militair Onderwijs vraagt toch met die eischen geen bevrediging van *eigen* belangen; het dienstvak werkt voor de *wapens*.

En zoo is het mede van het hoogste gewicht — en daarop werd reeds in 1913 in deze Vereeniging door de heeren DE GELDER en WESTERVELD gewezen (Orgaan 1912/3, IVe Afl. bl. 272/3 en 294) en ook ditmaal weder — dat men in den troep de aanstaande officieren, als deze daarbij ter leering gedetacheerd worden, zich aantrekt, en dat men zich beijvert ze verder te vormen. Dat wordt maar al te veel nagelaten. Men bedenke tóch in den troep, dat de detacheering van die aspiranten *onderdeel* vormt van de opleiding, dat men aan die opleiding hebbe mee te werken. Zeer juist zegt de

kapitein WESTERVELD op bl. 278: „... dat in ons leger bij het officierskorps in het algemeen nooit is opgekweekt een voldoende verantwoordelijkheidsgevoel met betrekking tot de opleiding van hun a.s. collega's”.

E. Als inleiding tot het *vijsde* punt, hetwelk ik ter sprake wil brengen, haal ik aan uit de verhandeling-DE GELDER: (blz. 263) „In het algemeen is de voortgezette opleiding der officieren in ons leger nooit erg tot haar recht gekomen en zeer zeker geldt dit voor de verdere vorming der verlofs-officieren”; terwijl ik daarnaast uit diezelfde verhandeling citeer de uiting (op bl. 242) dat „de Engelsche beroeps-officieren alles hebben gedaan om de jeugdige kameraden wegwijis te maken”.

Toen ik die twee tirades las, heb ik opnieuw er aan gedacht — „opnieuw” zeg ik, want het heeft me reeds jaren lang gehinderd — hoe men in het officierskorps, en nu bedoel ik speciaal dat der beroepsofficieren, véél te weinig zich aantrekt van de jonge luitenants. Gewoonlijk wordt van den jongen luitenant veel te veel verwacht dat hij de diensten, die hem moeten worden toevertrouwd, *kent* en als het dan blijkt, dat zulks *niet* het geval is, dan wordt de schuld geworpen op het Militair Onderwijs. Maar zóó handelende, toonen de heeren over het hoofd te zien, dat de opleidings-instituten niet méér kunnen doen dan de beginselen bijbrengen; en zij toonen te vergeten dat het de *plicht* is van de oudere troepen-officieren, van de kapiteins en vooral van de oudere luitenants, om de jonge kameraden nader den weg te wijzen.

F. Als *zesde* punt, Mijne Heeren, wil ik onderstrepen de noodzakelijkheid, waarop Majoor DE GELDER (op blz. 246 en 250) wijst, om in den vervolge bij mobilisatie de opleidingen voor officier *niet* te schorsen.

Hoe het thans is, weet ik natuurlijk niet; maar zoolang ik in het militaire milieu heb meegeleefd, bestond in het Mobilisatie-Voorschrift de bepaling, dat bij mobilisatie de opleiding bij de inrichtingen van militair onderwijs werd geschorst. Die bepaling heeft natuurlijk haar oorsprong

gevonden in de overweging, dat bij oorlogsgevaar dadelijk alle beschikbare krachten aan het front moeten worden gebracht, en blijkbaar heeft men de gedachte gehad, dat het drama in enkele weinige maanden zou afloopen. Maar de ondervinding heeft wel geleerd, dat inplaats van schorsing noodig zijn maatregelen om de opleidingen integendeel in sneller tempo en in grooteren getale stof te doen afleveren.

Er mogen dus bij mobilisatie eenige officieren der onderwijsinrichtingen losgelaten kunnen worden — de meerderheid zal moeten blijven, en vooral de beste, juist de *beproefde* krachten zijn bij het noodzakelijk werken „onder hoogen druk” onmisbaar.

G. En nu tot slot, Mijnheer de Voorzitter, nog dit: Waar de heer DE GELDER bespreekt hetgeen hij zou wenschen voor de opleiding van verlofs-eerste-luitenants tot kapitein, vergelijkt hij (op blz. 265) *zijn* eisch van 2 maal 3 weken met de in Zwitserland verlangde 30 + 67 dagen. En dan zegt hij: „*Onze eisch is dus nog zeer matig*”.

Dat heeft me de ontboezeming ontlokt: „Wees toch niet zoo matig!”

Als een Zwitsersch luitenant er 30 + 67 dagen van zijn tijd voor geven kan, waarom zou dan een Hollandsch reserve-officier dat niet ook kunnen?

Ik zie daarin helaas weer een toegeven aan dat ongelukkige denkbeeld, om het bij ons toch maar met minder te doen dan eigenlijk toelaatbaar is.

De heer DE GELDER meent blijkbaar hetgeen hij wenscht slechts te kunnen binnenhalen door er op te wijzen, dat hij aan den zeer matigen kant blijft. Ik acht dit uit den booze! Eisch toch wat *noodig* is en ga daar *niet onder!*

Hierbij zal ik het laten, Mijnheer de Voorzitter, U dankende voor den mij toegemeten tijd.

De VOORZITTER: Het woord is nu aan den heer FROGER.

De heer FROGER: Mijnheer de Voorzitter. Mijne heeren. Veel van hetgeen ik hedenavond ga beweren, hebt ge reeds kunnen lezen in de Maart-aflevering van „Mavors”.

Zooals U gebleken zal zijn in de Ve aflevering van Krijgs-wetenschap, legt de Majoor DE GELDER er vooral den nadruk op, dat men er in vreedestijd voor moet zorgen, een ruim voldoende aantal reserve-officieren te hebben, en dat *hiertoe de noodige middelen worden verschaft*.

Voorts legt de Majoor DE GELDER den nadruk op de selectie, voorbereiding voor bijzondere, bij mobilisatie te vervullen functies, verdubbeling bij mobilisatie van het aantal scholen voor verlofs-officieren, in plaats van opheffing dier scholen; afschaffing van schrijftafelwijsheid en van examendressuur.

Alle punten, die wij volkomen onderschrijven, evenals de conclusie, dat de adspirant-verlofs-officier slechts *op proef* op de school mag komen.

In zijne conclusies komt de majoor DE GELDER tot ongeveer dezelfde opleiding als de thans bestaande, en wijkt hij slechts in de volgende punten van die opleiding af.

De eerste oefeningstijd op de school duurt 8 maanden, in plaats van $8\frac{1}{2}$ maand; worden geen oefeningsdetachementen verstrekt, dan worden die vervangen door bij de school eene Recruten-Instructieschool in te deelen. De interm. opleiding blijft bestaan, doch heeft plaats op de scholen. Bij deze opleiding, opkomst in 4 periodes, in plaats van 3, doordat er één periode is bijgekomen voor opleiding tot soldaat, 14 dagen detachering van den sergeant in de 4e periode bij eene recruten-opleiding.

Na deze inleiding wensch ik enkele punten te bespreken, die door den majoor DE GELDER niet behandeld zijn of waarin ik met hem van meening verschil. In het 9e punt ga ik geheel met den majoor DE GELDER mede, maar ben het niet eens met den kapitein WESTERVELD.

I. *De opleiding tot verlofs-officier kan niet op zichzelf worden beschouwd, doch moet verband houden met de opleiding tot beroeps-officier. Bij deze laatste opleiding moet worden voortgebouwd op de eerste opleiding. De beroeps-officieren moeten uitsluitend voortkomen uit de verlofs-officieren. (Tijdelijk zoo noodig een overgangsvorm).*

Bij de thans bestaande opleiding bestaat er absoluut geen

verband tusschen de opleiding tot verlofs- en beroeps-officier.

De programma's van opleiding zijn geheel afgescheiden van elkaar samengesteld. Het plaatsen van een vaandrig, die beroeps-officier wil worden, in het 2e jaar van de K. M. A. is dus feitelijk geheel willekeurig. Wil men aansluiting krijgen tusschen de opleidingen tot verlofs- en beroeps-officier, dan moet de opleiding worden gewijzigd.

De opleiding tot beroeps-officier moet een voortbouwen zijn op de opleiding tot verlofs-officier en geen geheel of gedeeltelijke herhaling van die opleiding.

Gaat bij den beroeps-officier een hoog plichtsgevoel niet gepaard met liefde voor het beroep, dan wordt niet bereikt wat bereikt moet worden.

De belangstelling van den officier voor zijn minderen teekent zich, door een reeks verbeteringen in het materieele en moreele leven van den soldaat.

Gezonde en afwisselende voeding, netheid, verfraaiing van de kazernes, hygiënische verzorging van allerlei soort, verstrooiing in het kwartier, feestdagen, compagnies-bibliotheekjes, spelletjes enz. zijn de bewijzen in het leger, dat iedereen zich inspant en werkt, om de positie van den soldaat aangenaamer te maken. Hiervoor en nog in veel hooger mate voor de geestelijke opvoeding van den man is plicht niet genoeg, maar absoluut liefde voor het vak noodig. Neemt men hierbij in aanmerking, dat de publieke opinie het leger zelfs niet meer als een kwade noodzakelijkheid erkent, en het 't leger dus absoluut aan sympathie, zorg en belangstelling ontbreekt, dan mag die liefde wel buitengewoon hoog gestemd zijn.

In dezen tijd van materialisme, moeten wij niet vergeten, dat de prachtigste tractementen geen liefde voor een beroep kunnen opwekken, maar wel zullen doorlopend finantieele zorgen maken, dat men zich niet voldoende aan zijn beroep kan geven.

Evenals het beroep van geestelijke en onderwijzer, behoort het officiersschap tot de beroepen, die den geheelen mensch vragen. Hoe velen zijn er echter niet gedésillusionneerd, die toch om de een of andere reden in het leger blijven hangen.

Gelukkig kan het beroep van beroepsofficier behooren tot de weinige beroepen, die gekozen worden met oordeel des onderscheids, maar dan moet de geheele opleiding veranderen en de beroepsofficier uitsluitend voortkomen uit den verlofs-officier. Dit op den voorgrond stellende is het dus niet mogelijk, de opleiding tot verlofs-officier afzonderlijk te behandelen.

Bij het doen der beroepskeuze is het ideaal vrijwel, dat men deze keuze zoo laat mogelijk kan doen en alvorens te beslissen, in de gelegenheid is geweest, kennis te maken met zijn aanstaand beroep. Dit kan geschieden als de beroepsofficier voorkomt uit den verlofs-officier. Meerdere voordeelen zijn hier nog aan verbonden, o.a. dat verlofs- en beroepsofficieren elkander leeren kennen, dat de ongewenschte toestand verdwijnt, dat de aspirant verlofs-officier, na ruim een jaar, officier kan worden, terwijl de beroepsofficier er 3 jaar over doet, terwijl voorts de blik van den aspirant beroepsofficier verruimd wordt daar hij in contact komt met andere leerlingen, die in de maatschappij verschillende graden hebben gehaald of daarvoor in opleiding zijn.

De opleiding tot verlofs-officier moet er uitsluitend op gebaseerd zijn, dat de leerling geschikt wordt gemaakt, om op te treden als commandant en instructeur van een sectie. In acht moet worden genomen dat de vaandrigsrang is een leerlingsrang. De vaandrig komt overeen met den vroegeren adelborst 1e klasse bij de Marine.

De 2 maanden, die de vaandrig dienst moet doen, alvorens hij tot res. Tweede-Luitenant kan worden benoemd, komen feitelijk overeen met de practische detachering van den cadet bij den troep. Heeft de vaandrig, na twee maanden detachering bij den troep, die hij desverkiezend aansluitend aan zijn eersten-oefeningstijd kan vervullen, door karakter, aanleg, kennis en ijver, bewezen, dat hij geschikt is voor reserve, Tweede-Luitenant dan pas mag hij tot dien rang worden benoemd.

De reserve Tweede-Luitenant, die beroepsofficier wenscht te worden kan op de K. M. A. voor de opleiding tot beroepsofficier worden geplaatst, als hij 2 maanden als officier heeft dienst gedaan. Hij wordt slechts tot de opleiding toegelaten,

als hij door karakter, aanleg, fysieke en geestelijke ontwikkeling en ijver getoond heeft volkomen geschikt te zijn.

Nu zal men mij misschien tegenwerpen, dat men volgens de geschetste methode, geen voldoende aantal beroeps-officieren zal krijgen. Ik vraag dan evenwel, waarom zouden jongelui, die volgens het bestaande régime, beroeps-officier wenschen te worden, er plotseling voor bedanken, als de methode van opleiding verandert?

Nu 3 jaar op de K. M. A., *in de toekomst* 11 maanden op de School voor Verlofs-officieren, $4\frac{1}{2}$ à 5¹⁾ maanden dienst als vaandrig en reserve Tweede-Luitenant bij den troep, daarna 2 jaar K. M. A., om tenslotte de K. M. A. als Eerste-Luitenant te verlaten. Wellicht komen er dan nog enkele jongelui bij, die bij hun in diensttreding, nog niet wisten, wat zij eigenlijk wilden worden.

Met de geschetste opleiding bereikt men het groote voordeel, dat de aspirant beroeps-officier na praktische ondervinding, zijne keuze met oordeel des onderscheids kan doen.

Niemand kan en mag er prijs op stellen, menschen als beroeps-officier te krijgen, die na 15 of 16 maanden dienst reeds genoeg van het officierschap hebben.

Zou dus de toevoer tot beroeps-officier onvoldoende blijken, omdat vele jongelieden, die bij hun in diensttreding van plan waren beroeps-officier te worden, bij nadere kennis-making er geen plezier meer in hebben, dan zou dit het bewijs zijn, dat er toestanden bestaan, die gewijzigd moeten worden. Zegt men na bovenstaande beschouwing en toch moet de bestaande toestand gehandhaafd blijven, omdat anders de aanvulling niet voldoende gewaarborgd is, dan mijne heeren zou ik daarop moeten antwoorden, indien aanvulling alleen voldoende kan plaats hebben, doordat men jonge lieden op jeugdigen leeftijd bindt, dan is inkrimping van het aantal beroeps-officieren noodig uit een moreel en militair oogpunt.

Laten we ook niet vergeten, dat het beter is, te werken

---

¹⁾ Ik reken $\frac{1}{2}$ à 1 maand meer dan 2×2 maanden, omdat voordrachten en benoemingen, immer tijd kosten.

met *enkele* menschen, die *hart* voor de zaak hebben, dan met velen te werken, die met *tegenzin* hun dienst verrichten.

Voorts is het de vraag, hoeveel beroeps-officieren men in de toekomst jaarlijks voor aanvulling noodig zal hebben. Heeft men de eerste jaren, niettegenstaande inkrimping van het korps beroeps-officieren, toch nog aanvoer van beroeps-officieren noodig, dan kan men hen, die beroeps-officier wenschen te worden en daarvoor in aanmerking komen, ook eerst op een school voor verlofs-officieren plaatsen en, als zij geschikt zijn, de geschetste opleiding doen volgen.

II. a. *De opleiding tot verlofs- en beroeps-officier voor alle wapens moet komen te ressorteeren onder den Inspecteur van het Militair Onderwijs;*

b. *als wetenschappelijke ontwikkeling moet het eindexamen 5-j. H. B. S. of een daarmee gelijkstaand examen worden geveegd. Een afzonderlijk toelatingsexamen heeft geen reden van bestaan.*

Wil er verband en eenheid van opleiding bestaan tusschen de opleiding van beroeps- en verlofs-officieren, dan moet hun opleiding onder leiding van dezelfde autoriteit komen te staan, waarvoor de Inspecteur van het Militair Onderwijs de aangewezen persoon is. Dit behoeft absoluut niet tengevolge te hebben, dat aan de technische eischen van het wapen iets te kort wordt gedaan. Als eisch voor wetenschappelijk examen voor beroeps-officier geldt eindexamen 5-j. H. B. S. of een daarmee gelijkstaand examen.

Aangezien het niet zou aangaan eene categorie verlofs-officieren, wegens te weinig wetenschappelijke ontwikkeling, uit te sluiten van de mogelijkheid om beroeps-officier te worden, moet ook voor de verlofs-officieren de eisch van 5-j. H. B. S. worden gesteld. Een afzonderlijk toelatingsexamen heeft geen reden van bestaan.

Ook terwille van de algemeene ontwikkeling en de betrekkingen in de burgermaatschappij moet eindexamen 5-j. H. B. S. worden geveegd. Het milieu waarin de verlofs-officier verkeert is van grooter belang, dan het milieu waaruit de beroeps-officier afkomstig is. De eerste keert

telkens weer in zijn omgeving terug, de laatste komt en blijft in zijn officiers-omgeving. Juist de wetenschappelijke ontwikkeling is vaak een maatstaf voor de betrekking in de burgermaatschappij.

III. *Het reserve-kader heeft geen reden van bestaan meer. De opleiding tot vaandrig heeft uitsluitend plaats op de Scholen voor Verlofsofficieren.*

Het reserve-kader heeft zijn tijd gehad, d. w. z. de intermitterende opleiding moet verdwijnen. Het reserve-kader werd indertijd in het leven geroepen, om een brug te bouwen tot den persoonlijke dienstplicht, waarin men zag de levenswekkende kiem van een waarlijk nationaal volksleger (Gen. VAN DAM VAN ISSELT).

Met de invoering van den persoonlijke dienstplicht, hield dus zijn reden van bestaan op. Blijft dus het reserve-kader d.w.z. de intermitterende opleiding, waarbij per week enkele uren theoretisch onderricht in den winter komen (die voor den reserve-sergeant *niet* verplichtend zijn) bestaan, dan wordt de opleiding tot verlofsofficier opgeofferd, aan de zucht om te trachten te voorkomen dat *aanwijzing* voor de opleiding zal *moeten* plaats hebben.

Ik verneem dan ook, dat in de Memorie van Antwoord met opzet het Reserve-kader niet meer werd genoemd.

Blijft de intermitterende opleiding bestaan, dan kan de gewone cursus slechts 8½ maand duren, daar de gewone cursus, vermeerderd met een maand verlof voor het leeraarspersoneel tijdig moet afgelopen zijn, om plaats te maken voor den intermitterenden cursus. Voor den intermitterenden cursus is weer een afzonderlijk oefeningsdetachment noodig. Waar moet dat van daan komen?

Het leeraarspersoneel bij den intermitterenden cursus moet voor een paar maanden uitgebreid worden. Juist omdat de opleiding zoo kort is, heeft men voor den intermitterenden cursus geroutineerd leeraarspersoneel noodig, terwijl hier het omgekeerde zou moeten gebeuren. 1)

1) Sélectie kan moeilijk plaats hebben, daar de leerling elk jaar kort en wellicht op een andere school onder de wapens komt.

Bij den korten duur van den eerste-oefeningstijd der miliciens zal men ook bij instandhouding van het reservekader, d. w. z. de intermitterende cursussen, vrijwillig geen voldoende stof voor verlofs-officieren krijgen.

Het denkbeeldig voordeel van omgang met den troep bij de intermitterende opleiding, der voorstanders van decentralisatie (denkbeeldig, omdat de leerlingen der interm. opleiding bij den troep toch weer bij elkaar werden gehuisvest) heeft in de toekomst, evenals dit jaar afgedaan, daar er geen troep voor dit doel is, en dus de interm. opleiding voor soldaat, res. korporaal, res. sergeant en vaandrig ook bij de Scholen zal moeten plaats hebben.

De opleiding bij den interm. cursus, is gebaseerd op examendressuur, waarbij elk examen zeer veel tijd kost.

Wie is er thans nog voor examens, als zij vermeden kunnen worden?

Het telkens onderbreken is ongewenscht, en gaat toch voornamelijk ten koste van discipline en opleiding.

Bij de aaneengesloten opleiding gaan theorie en praktijk hand aan hand. Er is een geregeld voortgezette opleiding, die van begin af aan gebaseerd is op den eindrang. Reeds bij de recruten-opleiding, moet er op gewezen worden, hoe alles wordt onderwezen. Het zoogenaamd *bezinken* van leerstof bij de interm. opleiding beteekent practisch *vergeten* van leerstof.

Bij opkomst onder de wapenen als soldaat, korporaal of sergeant, moet weer eerst het geleerde van het vorige jaar worden herhaald, waarna pas de opleiding voor den volgenden rang kan beginnen. In totaal 75 dagen moet dan de geschiktheid voor den volgenden rang gehaald worden.

Zoodra gedurende de mobilisatie de sergeant op den vaandrigscursus kwam, en in vreedetijd de sergeant van de intermitt. opleiding bij zijn derde opkomst op school geplaatst werd, kwam, wat Mr. BAKKER in „Arko” noemt, de meegaandheid, omdat alsdan het wetenschappelijk deel der opleiding naar voren kwam.

Welnu bij de aaneengesloten opleiding, komt van begin af aan dit wetenschappelijk deel naar voren.

De intermitterende opleiding (ook van den kader-landstorm) is dus niet in het belang van het leger.

Vele jaren is het geweest of de opleiding tot Militieofficier en Reserveofficier, 2 concurrerende zaken waren, in plaats, dat eenzelfde doel werd gediend.

Het eene oogenblik had de adspirant militieofficier, het andere oogenblik de adspirant reserveofficier meer faciliteiten. Het eenig logische lijkt mij de verlofsofficieren uitsluitend uit de militie te recruteeren.

IV. *Aanwijzing tot de opleiding voor vaandrig zal noodzakelijk blijken.*

Deze aanwijzing heeft gedurende de mobilisatie bij de leerlingen, die geschikt waren voor vaandrig nimmer bezwaren opgeleverd.

In verband met den korten eerste-oefeningstijd, en voor vóór-geoefenden, nog meer verkorten tijd, is te voorzien, dat in de toekomst, geen voldoende aantal jongelingen, zich vrijwillig zullen aanmelden voor adspirant verlofsofficier.

Aanwijzing zal dus noodzakelijk zijn. Wellicht zal men er ook in ons land toe moeten komen, om allen, die voldoende wetenschappelijk ontwikkeld zijn, voor opleiding tot kader aan te wijzen. Een logisch en noodzakelijk gevolg van vermindering van finantieele lasten, door de vermindering van het aantal beroepsofficieren, is een vermeerdering der persoonlijke lasten, die aan het verlofspersoneel zullen moeten worden opgelegd.

De aanwijzing tot opleiding voor vaandrig gedurende de mobilisatie heeft op de School nimmer bezwaren opgeleverd. Zoodra de leerlingen eenigen tijd op den vaandrighscursus waren, en zij merkten, dat men notitie van hen nam, en alle krachten ter wille van hun opleiding werden ingespannen veranderde hun tegenzin en waren zij steeds met veel ijver en animo bij alle lessen en oefeningen.

Slechts de minderwaardige elementen bleven zich verzetten en zij behoorden tot de stof, dié niet geschikt is voor verlofsofficier.

De vrees, dat het verwijderen van slechte elementen onder

de aangewezenen ook het gevolg zou hebben, dat de goeden het er op zouden toeleggen om verwijderd te worden, lijkt mij niet gemotiveerd.

Een persoon met algemeene ontwikkeling, met zoo weinig eergevoel, dat hij liever zou worden weggejaagd, dan verlofs-officier te worden, moet geen verlofs-officier worden.

Zekerheidshalve zou men kunnen bepalen, dat leerlingen, die wegens straf of onwil verwijderd worden, evenlang moeten dienen bij een regiment *niet* in de buurt van hun woonplaats of studieplaats, en zij aan dezelfde herhalings-oefeningen en voortgezette opleiding zullen moeten deelnemen als hun vroegere collega's.

V. Aan jongelieden met voldoende wetenschappelijk ontwikkeling, die zich vrijwillig aanmelden voor adspirant verlofs-officier wordt ter wille van studie en zaken op ruime schaal uitstel van opkomst gegeven.

Op den thans loopenden cursus hadden van de 80 leerlingen 44 leerlingen van 1915 tot en met 1918 uitstel gehad. Voor den jongeling, die afgestudeerd is, lijkt het mij zelfs zeer gewenscht, wanneer hij eens een jaar in een geheel andere omgeving komt.

VI. Jongelieden, die in de burgermaatschappij promoveeren of andere nader te bepalen wetenschappelijke akten halen, worden als officier „vorpatientiert”, daar zij anders in hun rang de jongsten zullen zijn.

Juist de jongelui, die studeeren zijn het, die in den regel uitstel vragen. Krijgen zij bij verleend uitstel geen voorsprong boven de andere jongelui, dan zijn zij steeds de jongsten, en zijn zij het juist, die mogelijk te oud zullen worden om de hoogere rangen te bereiken. Op een enkele na zullen natuurlijk de beroepsofficieren *niet* uit deze categorie van jongelui voorkomen.

De *aanwijzing* van jongelieden tot de vaandrigsopleiding zou moeten geschieden als zij een maand onder de wapenen

zijn. Zij worden daarna tot 1 Augustus (tijdstip waarop een nieuwe cursus begint) met groot verlof gezonden.

Hun wordt geen uitstel van eerste-oefening verleend.

VII. *In verband met de leerstof (zie bijlage I) en het feit, dat de verlofs-officier niet alleen als commandant, doch ook als instructeur moet optreden, is 8 maanden eerste-oefeningstijd te kort. De eerste-oefeningstijd zal moeten duren 11 maanden, van 1 Augustus tot 1 Juli.*

Duurt de cursus 8 maanden, hetgeen de majoor DE GELDER voorstelt en hetgeen overeenkomt met de 240 dagen le oefeningstijd van den kaderreservist, categorie B, dan wil dit praktisch zeggen, dat er slechts 6 maanden wordt les gegeven.

Bezien wij nu op bijlage I, wat onderwezen moet worden, en gaan wij het aantal uren na, dat daar wekelijks voor beschikbaar is, ($5\frac{1}{2}$ dag is 39 lessen, hiervan 24 uur praktisch en 15 theoretisch), dan zal iedereen moeten toegeven, dat de tijd niet voldoende is. De leerstof breidt zich steeds uit (paedagogie, hygiene, mitrailleurs, nieuwe voorschriften), de eischen aan lichamelijke ontwikkeling gesteld worden steeds hooger. De verlofs-officiëren, die tot nu slechts Commandant behoeften te zijn, moeten in het vervolg Commandant en *Instructeur* zijn, terwijl de beschikbare tijd constant blijft ¹⁾.

Wil alles niet neerkomen op domweg van buiten leeren, dan heeft men tijd noodig.

Het gezond verstand, het juiste oordeel, kan zich slechts vormen door zelfwerkzaamheid, door redeneering, door zelf-overdenking. Dit is een werk, dat langzaam gaat en tijd en geduld kost. De geest van den tijd brengt mede, dat in alle voorschriften zooveel mogelijk vrijheid van handelen wordt gelaten, teneinde gezond verstand en juist oordeel tot hun recht te doen komen. De korte oefeningstijd maakt, dat dit niet meer mogelijk is en noodzaakt tot het geven van een houvast in alle omstandigheden, wat weer leidt tot het geven van schema's.

¹⁾ Door den vrijen Zaterdag n.m. wordt feitelijk de tijd zelfs minder.

Duurt de eerste-oefeningstijd 11 maanden, dan moet de laatste maand uitsluitend aan praktijk worden besteed. Het examen voor vaandrig zou dan 1 Juni moeten afgelopen zijn, doch de aanstelling tot vaandrig eerst moeten plaats hebben op 1 Juli.

VIII. *Practische opleiding.* (Geen recruten instructieschool bij de school voor verlofsofficieren).

Voor de opleiding der leerlingen is het verreweg het beste als men over een oefeningsdetachement van 1 October—1 Juli beschikken kan.

Dit vaste oefeningsdetachement kan worden verkregen :

- a. uit een blijvend gedeelte,
- b. door tegen hooge geldelijke premies, manschappen vrijwillig onder de wapenen te houden.

Volgens de Memorie van Antwoord, is het de bedoeling, dat het blijvend gedeelte verdwijnt.

Menschen houden tegen geldelijke premie's is duur, en heeft daarbij ten gevolge, dat men slechts hen onder de wapenen krijgt, die nergens anders terecht kunnen.

De kans is dus groot, dat dit in meer dan een opzicht een bron van veel misère zou worden.

Het voegen van een recruten-instructieschool bij de school voor verlofsofficieren, teneinde de in opleiding zijnde recruten tegelijk te gebruiken als oefenmaterieel voor den aspirant verlofsofficier lijkt mij eene combinatie, die niet verenigbaar is.

Bij den korten eerste-oefeningstijd van 6 maanden, met menschen, die geen vooroefening hebben gehad kan van de eerste opleiding alleen iets terecht komen, als deze opleiding uitsluitend en doorlopend geschiedt, door zeer goede instructeurs.

Heeft de commandant van de recruten-instructie-school hart voor de zaak, dan zal hij een gegeven oogenblik zich niet meer aansprakelijk kunnen stellen, indien de recruit ook gebruikt wordt als probeer konijntje.

Wij hebben den laatsten tijd der mobilisatie den toestand gehad, dat geoefend moest worden met detachementen die

onvoldoende geoefend waren, en algemeen was de klacht van de leeraren, dat zij aan de opleiding der leerlingen niet de noodige zorg konden besteden, omdat de manschappen zoo veel van hun aandacht vergden.

Ik vrees, dat bij afschaffing van het blijvende gedeelte in de toekomst alle opleidingen, waarbij manschappen als oefenings-materiaal noodig zijn, in het gedrang zullen komen. De eenige oplossing om met manschappen te leeren omgaan, indien geen oefeningsdetachementen worden verstrekt lijkt mij, dat de leerlingen, gedurende de laatste maand uitsluitend praktische oefeningen met manschappen hebben.

Is dit de maand Juni, dan is de eerste ploeg recruten in zijn 5e oefeningsmaand.

Het lijkt mij dan geen bezwaar, dat de school 14 dagen de beschikking krijgt over de recruten-instructie-school in het garnizoen.

De te houden oefeningen worden van te voren tusschen beide Commandanten besproken, terwijl de Commandant van de recruten-school de oefeningen bijwoont, teneinde te voorkomen, dat aan zijn menschen dingen geleerd worden, waar hij het niet mee eens is.

Hierna gaat de school 14 dagen naar een kamp, en krijgt aldaar de beschikking over eene willekeurige instructie-recruten-school van het leger onder dezelfde omstandigheden.

Mij dunkt, dat hieraan geen overwegende bezwaren kunnen verbonden zijn.

IX. *Geen décentralisatie.*

De geheele opleiding tot vaandrig moet plaats hebben aan de school.

In het algemeen is décentralisatie van opleiding alleen dan te verkiezen, wanneer een Commandant met den persoon, dien hij geschikt vindt voor den hooger rang, ook moet werken in dien rang.

Behalve de interm. opleiding, die wij reeds onder 3e hebben besproken, hebben wij de laatste jaren bij de Infanterie 3 stelsels gehad.

- a. geheele opleiding tot vaandrig bij de school;
- b. praktische opleiding bij den troep, daarna theoretische opleiding op de school (kroonsergeanten);
- c. opleiding tot sergeant buiten de school, daarna twee maanden dienst als sergeant bij den troep, vervolgens praktische en theoretische opleiding tot vaandrig bij de school.

Over een methode van décentralisatie, de opleiding tot kroonsergeant bij den troep, behoef ik niets meer te zeggen.

Iedereen weet, dat dit een volkomen fiasco is geweest.

Over de wijze van décentralisatie volgens c, geef ik eene bloemlezing in bijlage II, over verschillende tijdperken genomen. Bij de beschouwing dezer bloemlezing moet men niet vergeten, dat men er bijna nooit last van heeft, als men iemand geschikt verklaart, voor den sergeant-vaandrigs- of luitenant-rang. Om iemand ongeschikt te verklaren, moet men echter de noodige dosis moed verzamelen.

Met het feitenmateriaal voor oogen (Bijlage II) zal de heer WESTERVELD moeten toegeven, dat voor de Infanterie, en vermoedelijk ook voor de Vesting-Artillerie (kapitein ROELL 1909) slechts centralisatie tot goede resultaten kan leiden.

Centralisatie heeft daarbij altijd het groote voordeel, indien het leerspersoneel eenigen tijd aan eene inrichting blijft, dat systematisch kan worden gewerkt, dat men minder personeel noodig heeft, de selectie eerlijker kan worden toegepast en het meest profijt wordt getrokken van de weinige goede onderwijskrachten, waarover de maatschappij in het algemeen beschikt.

Voor den verlofsofficier zijn durf en flinkheid nog van meer belang dan voor den beroepsofficier, om het gemis aan routine aan te vullen.

Het systeem van de Bereden Artillerie, eerst theoretische opleiding bij de School, daarna décentralisatie en praktische opleiding bij den troep tot kornet, moge mogelijk zijn voor een klein wapen, waarbij voldaan wordt aan den eisch, dat de kornet dienst blijft doen bij den Batterij Commandant die hem geschikt vond voor kornet, voor een groot wapen deugt de décentralisatie niet.

De Heer WESTERVELD geeft zelf trouwens toe, dat de

opleiding bij den troep niet tot haar recht komt, en zegt dat de theoretische en praktische kennis der leerlingen bij een 3-maandsche opleiding er niet op vooruit was gegaan, om geen sterker uitdrukking te bezigen.

Schrijver geeft nu aan, wat hiervoor de aanleiding is, maar daarmede is de oorzaak niet weggenomen, en moeten wij dus blijven rekening houden met den bestaanden toestand.

In de toekomst heeft de Commandant van de recruten-instructie-school met zijn 200 recruten het te druk, om nog bijzondere zorg te kunnen besteden aan de praktische opleiding der verlofs sergeanten, adspirant verloffofficier, die op de manier der Bereden Artillerie bij de recruten-school zou worden gedetacheerd. Bovendien zou het ook hier weer zooals boven gezegd, ten koste der recruten gaan. De opleiding tot vaandrig moet dus uitsluitend geschieden op de Scholen voor verloffofficieren, en aldaar aaneensluitend plaats hebben.

De voordeelen daarvan zijn reeds behandeld bij 3e.

De noodzakelijkheid, dat bij alle wapens de opleiding tot vaandrig (kornet) uniform moet geschieden, wordt door mij niet ingezien. Ik acht dan ook één centrale opleiding voor de adspir. reserve-officieren van *alle* wapens niet gewenscht.

Ten slotte de verdere opleiding:

Wenscht men den verlofs officier bij mobilisatie in speciale functie's (Mitr. Pel. Ct.-Telefoon-Bataljons Adj.-Verplegings-officier-Trein Ct. enz.) te doen optreden, dan moet na de benoeming tot vaandrig reeds dadelijk specialiseering plaats hebben en de speciale opleiding bij de herhalingsoefeningen worden onderhouden. Zeer bezwaarlijk zal het zijn, gedurende de zomermaanden de opkomst der verlofs-officieren zoodanig te verdeelen, dat hun opleiding tot haar recht komt.

Gewenscht is het, adspirant verlofs-officieren een distinctief te geven, en hun toe te staan, cadetten laken te dragen.

De VOORZITTER: Het woord is aan den heer VAN DER MOER.

De heer VAN DER MOER: Mijnheer de Voorzitter, Mijne heeren! Hoewel volgens de Memorie van Antwoord het voornemen bestaat den artilleriedienst in liniën en stellingen in stede van door de Vesting-Artillerie in de toe-

komst door de oudere lichten der Veld-Artillerie te doen geschieden, acht ik het onderwerp van hedenavond — zoolang die plannen nog niet verwezenlijkt zijn óók voor de Vesting-Artillerie — van zooveel belang, dat ik gaarne van de mij toegestane gelegenheid, om ter zake mijne meening te zeggen, gebruik maak.

Bij de bespreking der opleiding tot verlofs officier zal ik mij op een reëel standpunt plaatsen en er dus mede rekening houden, dat bij eene reorganisatie de opleidingstijd niet verlengd zal worden.

Dien opleidingstijd acht ik, als men de eischen voor toelating niet te laag stelt, als intensief geoefend wordt en uit de programma's alles, wat niet strikt noodzakelijk is, wordt geschrap, voldoende, maar ook niet meer. Van de factoren, die de geschiktheid voor den officiersrang bepalen, t.w.: karakter, beschaving en omgangsvormen, algemeene ontwikkeling, theoretische kennis, practische geoefendheid, optreden tegenover en met den troep, kan men alleen dien der algemeene ontwikkeling bij de toelating doen gelden. Te dien opzichte kan men niet meer volstaan met diploma H. B. S. 3j. te eischen, maar moet daarvoor einddiploma H. B. S. 5j. of daarmede overeenkomend diploma in de plaats komen. In de eerste plaats, omdat de algemeene ontwikkeling van ons volk op hooger peil gekomen is en in 't bijzonder ook die van de vaklieden in de burgermaatschappij, waaruit wij ons militiekader recruteeren, en van de onderofficieren, en het noodig is, dat de verlofs-officier niet beneden hen staat. In de tweede plaats, omdat in den tegenwoordigen tijd voor betrekkingen van eenige beteekenis einddiploma H. B. S. 5-j. gevraagd wordt en de niet-bezitter van dit diploma dus als regel eene maatschappelijke positie zal erlangen, die niet gelijkwaardig is met de officierspositie en derhalve in den troep niet het prestige zal bezitten, dat voor den verlofs-officier van zooveel belang is. Aangezien het niet onwaarschijnlijk is, dat, mede in verband met de verkorting van den eerste-oefeningstijd der militie, zich niet genoeg vrijwilligers voor de opleiding tot verlofs-officier zullen beschikbaar stellen,

moet het Legerbestuur niet schromen, zoo noodig tot aanwijzing over te gaan.

Wat de opleiding tot verlofs-officier aangaat kan geconstateerd worden, dat vrij wel ieder, die over het vraagstuk ernstig heeft nagedacht, van meening is, dat die opleiding *tot* den sergeantsrang *centraal*, namelijk aan eene school voor verlofs-officieren, moet geschieden, en wel om de algemeen bekende redenen o. m. vermeld op blz. 253 van het Orgaan 1919—1920. Het doet dan ook zonderling aan, dat de Memorie van Antwoord te dien opzichte, iets anders wil, nl. *de adspirant-officieren de eerste maanden* als recruit *in den troep* op te leiden.

Minder eensgezindheid bestaat er ten aanzien van de verdere opleiding der aanstaande verlofs-officieren. Kapitein WESTERVELD wil deze bij den troep doen plaats hebben; de Commandanten der Scholen voor Verlofs-officieren der onbereden wapens daarentegen wenschen de opleiding tot den rang van vaandrig aan de Scholen te doen geschieden.

Ik voor mij *veronderstel*, dat de toestanden bij de bereden wapens geheel verschillend zijn van die bij de onbereden wapens en dat voor de eerstgenoemde het daarbij thans gevolgde en door kapitein WESTERVELD verdedigde stelsel het beste is.

Ik *weet*, dat dit stelsel bij de Vesting-Artillerie onmogelijk is en vertrouw, dat men het — ter wille van volkomen gelijkheid in opleiding bij *alle* wapens, die naar mijne meening hier evenmin noodzakelijk is als bij de andere opleidingen — niet voor de onbereden wapens zal toepassen. Ik zie en hoor het dagelijks van mijne collega's bij den troep, dat zij door allerlei oefeningen, bijeenkomsten voor officieren, bijzondere diensten, werkzaamheden verbonden aan de functie van krijgstuchtelijk en administratief chef, zoozeer in beslag genomen worden, dat zij zich niet zóó aan de opleiding der recruten kunnen wijden, als noodig is en zij zelf zoo gaarne zouden willen, en ik weet, dat zij het evenals ik, onmogelijk achten om nog bovendien met de opleiding van adspirant-officieren te worden belast. Zou men hiertoe toch overgaan, dan zou men vrij zeker in de

verschillende garnizoenen en garnizoentjes voor die adspiranten cursussen gaan houden en zouden in de plaats van de bestaande S. V. O. meerdere *schooltjes* ontstaan met al de gebreken daaraan verbonden.

Zoo komt men er — de tegenstanders van dit stelsel mogen zeggen „noodgedwongen” — toe, bij de onbereden Wapens de opleiding *tot* den vaandrigrang aan de Scholen als de eenige mogelijke oplossing te aanvaarden. Wijl het noodzakelijk is, dat de aspirant bij eene benoeming tot vaandrig blijken heeft gegeven te kunnen optreden tegenover en met een troep, moet hem de gelegenheid geboden worden dit optreden te leeren en het is daarom noodig, dat de Commandanten der Scholen de beschikking verkrijgen over een oefeningsdetachment, dan wel dat eene regeling getroffen wordt in den geest als door kapitein FROGER zooeven en onder meer ook in de 2e aflevering van Mavors van dit jaar is aangegeven. Dit laatste stelsel zou men voor de Vg. A. zóó kunnen toepassen, dat b.v. in de 4e maand na opkomst der miliciens de leerlingen der scholen practisch oefenen met de recruten, terwijl die oefening door den Commandant der School in overleg met de betrokken Compagnies-Commandanten geregeld wordt. Waar ik van de zijde van de officieren van het regiment steeds de meest mogelijke bereidwilligheid ondervind ten behoeve van mijne oefeningen, twijfel ik er niet aan, dat het stelsel practisch mogelijk zal blijken.

De beoordeeling der leerlingen zal dus, wat optreden met den troep betreft, evenals de hoedanigheden voor den officiersrang vereischt, theoretische kennis en practische geoefendheid, geheel in handen komen van de Commandanten van de Scholen, daarbij uiteraard gesteund door de luitenants en onderofficieren bij de School ingedeeld, en profiteerende van den *indruk*, dien de vorenbedoelde Compagnies-Commandanten van de leerlingen verkrijgen.

Aangezien het naar mijne meening wel immer mogelijk zal zijn voor de Inspecteurs om uit de kapiteins van hun Wapen de voor de betrekking van Commandant van de School gecchikte personen te kiezen en bovendien, indien

in die keuze gefaald mocht zijn, vervanging altijd mogelijk is, acht ik het geen bezwaar, dat aan die Commandanten inzake de beoordeeling een groote bevoegdheid en een niet minder groote verantwoordelijkheid wordt toegekend, te grooter omdat het noodzakelijk zal kunnen blijken die leerlingen, van wie tijdens de opleiding blijkt, dat zij niet gesneden zijn uit het hout, waarvan men verlofs-officiëren maakt, van de opleiding te ontheffen. Door den langdurigen en den meer intiemen omgang in kleinen kring, zal het naar mijne meening voor de Commandanten der Scholen gemakkelijker zijn een oordeel uit te spreken dan voor de Commandanten der onderdeelen bij het stelsel van verdere opleiding bij den troep; terwijl het als een voordeel beschouwd mag worden, dat alle leerlingen door dezelfde personen beoordeeld worden, wat, vooral omdat selectie moet plaats hebben, ook eerlijker, d. w. z. billijker, geacht wordt. Indien de leerlingen zelf er van doordrongen zijn, dat een verlofs-officier voor alles gentleman moet zijn, zullen zij, die door hun gezamenlijk verblijf in slaap-, eet-, leeszaalen en cantine elkaar in vele opzichten beter kennen dan eenig meerdere, wie het ook zij, den Commandant niet zelden aanwijzingen kunnen geven, die dezen tot nauwlettender toezien op bepaalde personen kan leiden en de selectie ten goede kan komen, zooals mij door ondervinding bekend is.

Selectie, Mijne Heeren, eerlijk en vooral wat hoedanigheden voor den officiersrang vereischt: karakter, beschaving, en optreden aangaat, zonder zwakheid toegepast, is een eerste voorwaarde om een goed korps verlofs-officiëren te vormen.

In de verhandelingen van majoor DE GELDER en kapitein WESTERVELD is er weliswaar niet gesproken over de al of niet wenschelijkheid om alle aspirant-verlofs-officiëren aan éénzelfde richting op te leiden, maar daar o. m. in het orgaan der Algemeene Roomsche Katholieke Officiërsvereeniging het stelsel is verdedigd, wil ik er een enkel woord over zeggen. Het wil mij voorkomen, dat dit stelsel in geen enkel opzicht aanbeveling verdient.

Kan bij de opleiding tot beroepsofficier, die behalve practisch

ook wetenschappelijk is, de gezamenlijke opleiding o. m. daarom voordeelen opleveren, omdat men verschillende vakken als wiskunde, teekenen, strategie, militaire wetten, versterkingskunst e. d. aan specialisten kan opdragen, wat het onderwijs ten goede komt en onderwijskrachten uitspaart, de opleiding tot verlofsofficier is, enkele vakken als militaire wetten, hygiëne, versterkingskunst, militaire aardrijkskunde uitgezonderd, in hoofdzaak practisch, de theorie houdt met de praktijk nauw verband, maakt er als het ware een deel van uit. Daar nu ieder Wapen zijn eigen behoeften heeft, zou samenvoeging tot één inrichting naar mijne meening geen nut hebben, terwijl men prijs zou geven: 1e. het voordeel van kleine Scholen, waar de Commandant de leerlingen door en door leert kennen, waar krijgstucht, administratie, opvoeding, opleiding in één hand zijn, 2e. het voordeel, dat de Inspecteurs de scholen onder hunne bevelen hebben en dus op meer volkomen wijze — men denke aan de ervaringen ter zake aanvulling van onderwijskrachten opgedaan, waarvan generaal KEMPER sprak; daar ieder nu eenmaal mensch blijft en geneigd is in de eerste plaats te behartigen de belangen, waarvoor *hij* moet waken, zal iets dergelijks wel immer voorkomen — de samenwerking tusschen troep en school kunnen verzekeren.

Van gezamenlijke opleiding met de aanstaande beroeps-officieren verwacht men het ontstaan van meerdere waardeering tusschen beroeps- en verlofsofficieren onderling. Ik voor mij ben overtuigd, dat de verhouding tusschen beide categorieën van officieren niets te wenschen overlaat, heb althans gedurende de mobilisatie in de Nieuwe Hollandische Waterlinie van minder goede verhouding niets bemerkt en vermeen, dat het werk der goede verlofsofficieren niet minder waardeering heeft ondervonden van hunne beroepscollega's, als omgekeerd. Daarentegen acht ik het niet uitgesloten, dat opleiding aan één inrichting van beroeps- en verlofsofficieren wegens het verschil in duur dier opleiding — de mensch is nu eenmaal zwak en oordeelt niet immer met koel verstand — den najver van de eersten zal opwekken. Centrale opleiding voor alle wapens zal er

toe moeten leiden, dat de opleiding der verlofsofficieren komt te ressorteeren onder den Inspecteur van het Militair Onderwijs, terwijl ik er de voorkeur aan geef, dat de Inspecteurs van de Wapens hun invloed op de opleiding der verlofsofficieren blijven behouden. Om al deze redenen acht ik het stelsel van centrale opleiding voor alle wapens gezamenlijk niet aan te bevelen.

Mijnheer de Voorzitter, ik ben overtuigd, dat het Legerbestuur in de keuze van de eerste Commandanten der Scholen voor Verlofsofficieren bijzonder gelukkig is geweest en dat wij het aan die Commandanten te danken hebben, dat het bestaande stelsel, zij het met enkele kleine aanvullingen of wijzigingen, ook voor de toekomst met vertrouwen kan worden aanvaard.

De VOORZITTER: Ik geef nu het woord aan den heer VAN DER SLOOT.

De heer VAN DER SLOOT: Mijnheer de Voorzitter. Het is voor 't eerst, dat mij het voorrecht te beurt valt in deze hoogaangeslagen bijeenkomsten Uw gehoor te hebben;

het is ook de eerste maal, dat ik buiten de Vereeniging, aan welker leiding ik aandeel heb, de *Algemeene Vereeniging van Verlofsofficieren der Nederlandsche Land- en Zeemacht*, een militair onderwerp bespreek.

Ik acht het van belang U mee te deelen, dat ik hier niet het woord voer in eenige officieele functie of opdracht doch als: reserve-officier; mijne denkbeelden, welke ik hier uit, zijn dan ook geheel volgens mijne persoonlijke inzichten.

Mijnheer de Voorzitter ik zou mij gaarne eene opmerking willen veroorlooven over het beleggen dezer vergadering. Het toevallig samenvallen van deze vergadering met een reeds lang voorbereide bijeenkomst der Afdeeling Den Haag onzer Vereeniging is een omstandigheid, welke voor beide samenkomsten nadeelig is, vele (verlofs) collega's zouden hier gaarne tegenwoordig geweest zijn, waar Uw bestuur de vriendelijke attentie had, voor verlofs-officieren — niet leden Uwer Vereeniging — de toegang tot deze zaal open te stellen.

Het onderwerp van dezen avond heeft onze buitengewone *belangstelling*, dat spreekt van zelf.

Nu is het woord „belangstelling” in dit verband van bijzondere beteekenis n.l. waar het betreft: *verlofs-officieren en weermacht*.

Ik meen hierover iets te moeten zeggen, omdat het mijn ondervinding is, namelijk, dat er bij het overgrootste deel der verlofs-officieren evenals bij het volk *eene zekere apathie* heerscht tegenover alles, wat den militairen dienst aangaat, *maar* ik zeg niet: *bij allen!*

Is dit o. a. eene inzinking na de mobilisatie-inspanning, zoo geloof ik, dat ze in hoofdzaak is terug te brengen tot, ten eerste, de psyche van het Nederlandsche Volk, zijn gebrek aan waardeering voor den militairen stand, niet om de personen maar de instelling voor welks *indirect* nut het verblind wordt door de schittering van de blanke guldens, die er *direct* mee gemoeid zijn.

Als ik hier even stil mag staan, dan zie ik den toestand aldus. Ons volk voelt democratisch, is allerminst romantiek zooals bijv. onze oostelijke naburen, en ziet in de toekomst naar andere oplossingen. Het is reeds dikwijls uitgesproken geworden, het wil een volks-instrument, het wil wel — noodgedrongen — een weermacht, *maar* entweder, oder: een beperkte staande macht van vak-soldaten, wier levens-taak het is, of een algemeene oefening op den volksgeest geschoeid van alle weerbare mannen en vrouwen binnen de perken van het maatschappelijke kunnen en kennen.

De Volkerenbond scheen in dezen een machtsfactor te zullen worden, die beslissen zou. Het ideaal vond veel toejuiching, maar het halleluja heeft schijnbaar uit-gegalmd. Tweespalt allerwegen! De wereld zal altijd om hervormingen blijven roepen en de weg — de weg was steeds bloedig gekleurd!

En als het *sterke politie-macht* idee moet los gelaten worden, dan — zoo meen ik als mijn bescheiden meening te mogen zeggen — krijgen we alleen dan bevrediging bij het Nederlandsche volk, wanneer de weg gezocht wordt in

de richting van de stelling van wijlen Majoor THOMSON, en die in steen gebijteld voor ons bewaard bleef: „wie degelijk legerhervormer wil zijn, moet beseffen, dat leger en volk „elkander hebben te naderen”.

Nog zijn de gevoelens niet die van sympathie, misschien ware te zeggen: die zijn nog *neutraal*, omdat er wordt verondersteld, dat wij op een keerpunt zijn aangekomen. Er wordt gesproken van een *breken met het oude* als zijnde een nieuwe tijd aangebroken.

In de afwachting van het nieuwe is de toestand derhalve zood. dat men zou kunnen zeggen: de belangstelling in het oude regime is dood, (misschien is het te veel gezegd, wanneer men haar ooit levendig heeft ondersteld), de houding tegenover het weermachtsvraagstuk is, „*nieuwsgierig*”.

Dit geldt ook voor de breede massa, naar ik meen waar te nemen, van de verlofs-officieren.

Een tweede oorzaak voor het gebrek aan belangstelling bij hen is de waarneming hunner maatschappelijke plichten en de aandacht, welke de toekomst van hen vergt in dit opzicht. Zij hebben door de mobilisatie een maatschappelijken achterstand in te halen — uitzonderingen daargelaten — en dat vergt hunne persoonlijkheid ten volle in deze moeilijke tijden.

Een derde oorzaak — en daar zou ik het bij willen laten — van gebrek aan belangstelling is de wijze, waarop het legerbestuur de Verlofs-officieren bij de demobilisatie heeft losgelaten. Een categorisch antwoord op een verlofsaanvraag — meest schriftelijk zonder meer — stelde hen in kennis, dat ze weer burger waren geworden.

Zelfs in het ruïneuse Duitschland — voorzeker op militair gebied — heeft geen officier den dienst verlaten zonder een behoorlijke legimitatie, een dienststuk, waarop zijn staat van dienst is vermeld; velen bovendien gedecoreerd.

Mijnheer de Voorzitter. Ik heb een oogenblik stilgestaan bij dit begrip „belangstelling”, omdat ik daarin de groote voorwaarde zie tot het verkrijgen van goede verlofs-officieren in de toekomst.

Het is natuurlijk juist, dat het voor ieder jongeling en man, een eerste *plicht* is, zorg te dragen voor zijn maatschappelijke handhaving. *Plicht* is hard en daardoor goed. Wat nu niet behoort tot den burgerlijken plicht moet in het algemeen steunen op belangstelling en waardeering.

Zoolang de vervulling van de positie van verlofs-officier geen plicht is, in maatschappelijken zin, dus wettelijk voorgeschreven, zoolang moeten er prikkels zijn, om de noodige belangstelling op te wekken, niet alleen door aanlokkelijke vooruitzichten op militair gebied, maar ook door een zoodanige acheveering van zijn militaire positie, dat het hem ook in zijn maatschappelijke loopbaan als een sieraad zal worden aangerekend verlofs-officier te zijn.

Echter acht ik geen systeem van opleiding bestaanbaar, of althans beantwoordend aan zijn doel, waarbij *enkel* gerekend wordt op de belangstelling van het individu.

Daarom kom ik tot de stelling, dat de vervulling van de positie van Verlofs-officier een wettelijke plicht zal moeten zijn, voor hen bij wien die positie overeenstemming heeft met hun maatschappelijk kunnen en kennen, m. a. w. hunne persoonlijkheid en hunne ontwikkeling.

Ik meen, dat de inleiders ook volkomen gelijk hebben, wanneer zij zich volkomen aansluiten bij de uitspraken van hen, die als bevoegden oordeelen en zeggen: dat de *persoonlijkheid* van de aanvoerders beslist.

Die persoonlijkheid moet op een of andere wijze blijken, en dat moet reeds op jeugdigen leeftijd het geval zijn. Daarom kan het niet anders of hunne opleiding kan niet geheel gescheiden worden van het verkeer in den troep. Hunne theoretische bekwaamheden — hunne ontwikkeling — moeten een vruchtbare bodem zijn tot het aanleeren en verwerken van de noodzakelijke militaire kennis.

Derhalve moet er in eerste instantie een maatstaf aangelegd worden van ontwikkelings-eischen.

Een tweede selectie beslisse over de al of niet-voortzetting van de opleiding tot officier.

Maar er is noodig rekenschap te houden met de omstandigheid, dat de moderne krijgskunde hoogere eischen stelt aan *techniek* op velerlei gebied.

En nu zij men indachtig, hetgeen de Kolonel v. D. BELT zegt in zijn N. W.: „Alle aanvoerders komen uit den troep, „de voorgangers in het dagelijksch bedrijf worden de voorgangers te velde”.

Zoodat daarmede gezegd wil zijn — naar mijne opvatting — dat de bereiking van den rang van officier niet moet worden afgesneden voor hen, die niet van meet-af-aan daarvoor zijn opgeleid. Ook tijdens de mobilisatie is in die richting dikwijls reeds gehandeld. Evenwel voordat men een rang verleent op grond van technische bruikbaarheid, eische men een zekere mate van militaire ontwikkeling.

In zulke gevallen gaat het echter niet aan de reeds maatschappelijk gerijpten in klassen samen te brengen onder een militairen onderwijzer of leeraar.

Daartoe zijn andere wegen te bewandelen. En deze moeten niet veronachtzaamd worden. De opleiding aan scholen tijdens den verplichten dienstdtijd is m. i. één tak van opleiding, doch niet de eenige te achten.

Om der wille der belangstelling ware wellicht aan te bevelen, dat speciaal uit de langs dien weg opgeleiden een keuze zal worden gedaan voor de betrekking van beroeps-officier.

De groote categorie, zij, die uit de maatschappelijke ambten en bedrijven worden gerecruteerd, zullen veelal een maatschappelijke positie bekleeden, welke hun een betrekking van beroepsofficier niet zal doen ambieeren.

Reeds hebben wij op dien weg een eerste stap afgelegd, ik bedoel de categorie, welke aangeduid wordt met A. R. A.'s, adspirant-reserve-aanvoerders, waarvan echter de res. kapitein KLEIN, die ik hier ook in de vergadering opmerk, wel meer te zeggen zal hebben.

Mijnheer de Voorzitter — om den beschikbaar gestelden weinigen tijd, heb ik mij in dit kort bestek tot hoofdzaken

moeten beperken. Van een bestrijding der inleiders op den voet van hunne beschouwingen moet ik afzien.

Ik zou daartoe meer tijd behoeven, dan U in staat was mij beschikbaar te stellen.

Een enkele opmerking moet mij echter nog van het hart.

De reserve-officieren zijn op het alignement verschenen in 1896 (K.B. 12 October No. 36.) Werden zij toen vaak met den rug aangekeken door de beroepsofficieren, hunne collega's in dienst, langzamerhand kwam er meer toenadering. Er is een tijd doorgemaakt van bepaalde tegenwerking van de zijde der beroepsofficieren. Naar onze opvattingen was dat een onvriendelijke daad tegenover het landsbelang. De mobilisatie heeft weer verwijdering hier, doch nauwere toenadering elders teweeg gebracht. Ik vind in de opvattingen en uitspraken van de leiders van hedenavond een stemming, welke mij hoop geeft voor de toekomst. In samenwerking moet een landsbelang gezien worden, wederzijdsche waardeering zal belangstelling opwekken. En dan geloof ik, dat de beroepsofficieren een belangrijke taak te vervullen hebben als onze adviseurs en moeten wij zooveel mogelijk gezamenlijk er naar streven, dat er een regeling gevonden wordt, waarbij de verlofsofficieren zich plaatselijk laten vinden, b.v. in de afdelingen hunner organisatie, en dat met en door die organisatie de kennis van de beroepsofficieren, door hunne speciale studiën verkregen, gebracht wordt onder de verlofsofficieren.

Op dit gebied is zooveel te behandelen, Mijnheer de Voorzitter, dat ik slechts in vogelvlucht eenige belangrijke zaken belichten kon. Echter rijst bij mij nog de vraag of door het thans vastleggen van de opleiding der verlofsofficieren wij niet bezig zijn, *het dak te bouwen, terwijl de muren nog niet staan.*

Ik besluit thans met U dank te zeggen voor de mij hier verleende gelegenheid en spreek de hoop uit, dat Uwe vereeniging zich zoo mogelijk vruchtdragend ook verder mag bezig houden met dit onderwerp.

De VOORZITTER: Het woord is aan den heer LOGGER.

De heer LOGGER: Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren! Door de laatste wijzigingen, die gebracht zijn in den duur van den eersten oefentijd, hebben wij gekregen een leger met korten oefentijd, welke voor de onbereden wapens bedraagt 6 maanden, of, wanneer aan bepaalde eischen wordt voldaan, slechts 4 maanden. Wij hebben daardoor teruggekregen de vier-maanders van de vorige Militiewet, doch nu in een eenigszins anderen vorm.

De majoor DE GELDER zegt in een noot op blz. 237 van zijn studie, dat die verkorte eerste oefentijd ten opzichte van den toeloop naar het reservekader, nog wel verrassingen baren kan, en ik geloof, dat die verrassingen zeker niet zullen uitblijven. De ondervinding is toch daar om te weten, dat het instituut der 4-maanders indertijd de knak voor het reservekader is geweest en al mag de invloed van de nieuwe regeling betreffende de 4 maanders nu niet dadelijk merkbaar zijn, er kan met groote zekerheid worden aangenomen, dat over eenige jaren onder de 4-maanders velen zullen worden aangetroffen, die door ontwikkeling en beschaving zeker in aanmerking zouden zijn gekomen voor opleiding tot officier. gelet op — zooals majoor DE GELDER terecht zegt — de omstandigheid, dat onze intellectueele jeugd de kansen op ontsnappen aan dienstplicht zeer nauwkeurig berekent.

Het is daarom, dat ik voorzie, dat de aaneensluitende opleiding, zooals deze in de beide studiën wordt voorgesteld en waaraan — ik moet dit er dadelijk bijvoegen — zeer groote voordeelen zijn verbonden, in de toekomst niet meer tot haar recht zal komen. Men zal de voorkeur geven aan een verblijf onder de wapenen als soldaat voor 4 maanden, in stede van opgeleid te willen worden tot verlofs-officier in een tijd van ongeveer 9 maanden tot één jaar. Ik meen, dat het daarom aanbeveling zal verdienen de intermitterende opleiding beter te verzorgen, dan tot nu toe het geval is geweest en te trachten daarvan te maken wat ervan te maken is. Er moet voor een jongeling, die in studie is — en het zijn toch over het algemeen dezen, die de stof moeten leveren voor het reservekader — toch een groot

voordeel zijn gelegen in het feit, dat zijn studietijd niet onderbroken wordt en hij gedurende de vacaties in de gelegenheid is zijn dienstplicht te vervullen, zooals thans voor de z.g. categorie B. van het reservekader der onberede wapens bestaat.

Op deze wijze bestaat er meer kans, dat er zich voldoende adspiranten voor de opleiding tot verlofsofficier blijven aanmelden, dan wanneer de aaneensluitende opleiding voorop wordt gesteld en waarbij de studietijd met een jaar wordt onderbroken. Zooals echter thans de opleiding van de zoevengenoemde categorie is geregeld, bestaan er zeer weinig waarborgen, dat er goede aanvoeders door verkregen kunnen worden. Reeds in de lezing, die de Majoor DE GELDER in deze Vereeniging op 24 Januari 1913 heeft gehouden, heeft hij medegedeeld, welke groote nadeelen aan die intermitterende opleiding zijn verbonden en waardoor hij er dan ook toe kwam om aan de aaneensluitende opleiding de voorkeur te geven. Tengevolge van de mobilisatie heeft de intermitterende opleiding eenige jaren stilgestaan, terwijl zij in 1919 weder in eere is hersteld, zonder dat aan de destijds geldende bepalingen veranderingen en verbeteringen zijn aangebracht. Het groote euvel verbonden aan de intermitterende opleiding, is het gebrek aan geschikte instructeurs en de minder gunstige omstandigheden, waaronder de opleiding bij den troep moet geschieden.

Ik ondersteun daarom het voorstel van den Majoor DE GELDER voorkomend op bladz. 268 van zijn studie, om die intermitterende opleiding te doen geschieden geconcentreerd op één of meer daartoe ingerichte scholen met uitgezochte instructeurs, volgens een bepaalden leergang.

Ik ben er van overtuigd, wanneer op die scholen flink wordt aangepakt, en de praktijk op den voorgrond wordt geplaatst, er zeker goede resultaten zullen worden verkregen, even goed als zulks het geval is bij andere legers met korten oefentijd, waar een intermitterende opleiding bestaat. Met nadruk wil ik er hier nog eens op wijzen, dat het daarbij noodig zal zijn, dat aan de practijk een zeer voorname plaats wordt toegekend en de theorie tot de kleinste af-

metingen wordt teruggebracht. Ik zeg dat, omdat, naar mijne meening, er in ons leger nog veel te veel gewicht wordt gehecht aan theoretische kennis. Door gebrek aan geld voor het houden van oefeningen, alsmede door het betrekkelijk gering aantal beschikbare manschappen, hetwelk over een groot aantal oefeningsonderdeelen was verdeeld, hebben wij altijd moeten bepraten wat of er in dit of dat geval zal of zou moeten worden gedaan, in stede van het eenvoudig met een, liefst op oorlogsterkte gebrachte, troep praktisch uit te voeren. Als van zelf zijn wij gewend geraakt aan een theoretische opleiding, aan schijn-bewegingen, daarbij vergetende, dat eenmaal practisch iets uitvoerende, vele theoretische lessen achterwege kunnen blijven.

Zooals bekend, behoort tot de intermitteerende opleiding het volgen van een z.g. wintercursus, ten minste, totdat de rang van sergeant is bereikt.

Ik acht het nut van die cursussen, — zonder iets te kort te willen doen aan den ijver en toewijding van de betrokken instructeurs — al zeer gering. Zij vinden plaats zonder eenige aansluiting met de zomeroefeningen en geschieden door personeel, dat in de verschillende garnizoenen daartoe toevallig in aanmerking kan komen. Ik zou gaarne aan deze wintercursussen een ander karakter willen geven. Ik zou daar onder-richt willen laten geven door uitgezochte instructeurs in verschillende militaire vakken, als tactiek, recht, militaire aardrijkskunde, wapenleer enz., waarvoor een korte handleiding zou kunnen worden samengesteld, in den geest als thans reeds bestaat voor de vaandrigs der Vesting-Artillerie met den titel: „Beknopte handleiding ten dienste van de opleiding voor Vaandrig bij de Vesting-Artillerie.” (Tactiek der Infanterie. Tactiek der Cavalerie en Wielrijders. Tactiek der Artillerie in den veldoorlog. De Technische troepen. De organisatie van het Nederlandsche Leger. Aanval en verdediging van permanent versterkte stellingen. Kaarten, militaire aardrijkskunde, militaire wetten, oorlogsgebruiken). Het telt 184 bladzijden, dus is niet zoo heel dik. Het zou een aaneensluitende cursus moeten worden voor de kaderreservisten van alle wapens te zamen, verdeeld over de wintermaanden van

drie jaren, d.i. de tijd, waarin ook des zomers de praktische opleiding geschiedt. Tevens zou ik gedurende den winter de gelegenheid willen openstellen voor het ontvangen van rijlessen, zoodanig dat ook voor de bereden wapens, de intermitterende opleiding mogelijk wordt.

Het ligt niet in mijn voornemen om deze in het algemeen aangegeven richting, waarin ik mij de intermitterende opleiding denk, nader uit te werken, daartoe ontbreekt mij de tijd, ook de gelegenheid; ik heb er slechts den nadruk op willen leggen, dat wij door de verkorting van den eersten oefentijd van de militie er op bedacht moeten zijn, dat een aaneensluitende opleiding van ongeveer één jaar niet meer tot haar recht komt, en dat wij daarom verplicht worden de intermitterende opleiding beter te verzorgen dan tot nu toe het geval is geweest.

De VOORZITTER: De heer DWARS heeft het woord.

De heer DWARS: Mijnheer de Voorzitter, waar het bestuur onzer Vereeniging mij slechts 15 minuten heeft kunnen toebedeelen om iets in het midden te brengen over het onderwerp dat ons hedenavond bezig houdt, heb ik mij uit den aard der zaak zeer moeten beperken.

Met aandacht heb ik de beide studies over de opleiding der Verlofsofficieren in de Ve aflevering van ons orgaan gelezen. en als mitrailist moest ik met leedwezen constateren, dat met name in de studie van den majoor DE GELDER, *de opleiding van verlofs-officieren tot Commandanten der mitrailleur-pelotons* niet werd besproken. Slechts éénmaal — en dan nog terloops — komt de gedachte aan mitrailleurs te voorschijn en wel op blz. 269, waar schrijver den jongeren verlofsofficier, en dan nog slechts gedurende een deel der korte periode, waarin hij voor herhalingsoefening onder de wapenen is, wil doen detacheren bij een mitrailleur-peloton. Ik heb getracht een antwoord te vinden op de vraag, die bij mij oprees: Hoe wordt in dit systeem — dat overigens mijne instemming heeft — voorzien in de opleiding van hen, die bestemd zullen zijn het bevel te voeren over het hoofdvuurwapen van den Infanterist?

Ik zou hier, in deze vergadering, door te pleiten voor een degelijke opleiding van verlofsofficieren tot aanvoerder van een M. P., een lans willen breken voor ons mitrailleur-wezen, dat in algemeenen zin, nog niet de plaats inneemt, die het in onze weermacht toekomt — al wil ik dadelijk erkennen, dat we, naar mijne bescheiden meening, op den goeden weg zijn. Herhaaldelijk heb ik ervaren, dat de mitrailleur nog zoo heel weinig bekend is bij de officieren, zoowel in zijn technisch als in zijn tactisch gebruik. „Van die dingen heb ik geen verstand” zegt men en typeerend is het oordeel van een hooger geplaatst officier over het gebruik van mitrailleurs, neergelegd in de woorden: „Och, je draait maar!” — alsof de techniek en tactiek dezer wapens geen voortgang hadden gemaakt sinds de invoering in 1890 van de, voor zijn tijd, uitstekende GARDTNER mitrailleur. De reglementen en voorschriften voor mitrailleurs zullen hopelijk weldra verschijnen en wellicht zal de daarin verwerkte stof meer algemeene bekendheid brengen omtrent hun modern tactisch gebruik. Waar daarin als eisch zal worden gesteld, dat *iedereen* in de compagnie, vanaf den kapitein tot den jongsten milicien, de *lichte* (LEWIS) mitrailleur zal moeten kunnen bedienen, behoef ik hierop niet verder in te gaan, daar in de toekomst ook de verlofsofficier dit wapen dus reeds aan de S. V. O. zal leeren kennen.

Anders is het echter gesteld met de aanvoering en de bediening der *zware* mitrailleurs, die in een peloton vereenigd, als vijfde eenheid bij het bataljon zijn ingedeeld. De taak, die na de ervaringen van den laatsten oorlog, aan deze mitrailleurs zal zijn toebedeeld, verschilt zoo zeer van die der lichte mitrailleurs, is zooveel omvangrijker en moeilijker, eischt zooveel meer tactische en schiet-technische bekwaamheid dat het, vooral bij een zoo korten diensttijd als tegenwoordig, niet uitvoerbaar te achten is, deze tot gemeengoed van allen te maken. Vindt de lichte mitrailleur zijn taak in den regel slechts op de kleine afstanden, in het beschieten van doelen met directe richting, (400 M. en daar beneden tot 200 M.), de zware mitrailleur zal in hoofdzaak zijn vuur op de middelbare en groote afstanden brengen. De pelotons-

commandant en ook de(milicien)-sergeant-sectie-commandant (om van den milicien-korporaal-stuks-commandant maar te zwijgen!) zullen als *vuurleider* aan hooge eischen moeten voldoen, hetgeen wel het meest op den voorgrond treedt bij het vuren over eigen troepen. Zij dienen grondig bekend te zijn met de ballistische eigenschappen van hun wapen zij moeten ervaren zijn in de berekening van het te bezigen vizier, in verband met de atmosferische invloeden op den bundel; zij moeten bekwaam zijn, om ook op de groote afstanden, als aanslagen noch uitwerking waarneembaar zijn — door berekening — uitwerkingsvuur te doen geven op die plaatsen, waar de gevechtsleiding dit wenscht. Het vuren met hulp-richtpunten, het gebruik van den afstandmeter, ¹⁾ het leggen van afsluitingsvuur — zoo noodig met indirecte richting — het beschieten van luchtdoelen, en nog zooveel andere mitrailleistische bekwaamheden zullen van hen vereischt worden. En bij dit alles komt dan nog voor den pelotons-commandant zijne groote zelfstandigheid; in deze functie moet hij veelal optreden als adviseur van den bataljons-commandant en als verantwoordelijk vuurleider. LUDENDORFF zegt: de karakteristieke eigenschappen van een mitrailleur-commandant moeten zijn: een vlugge blik, besluitvaardigheid, kennis van de techniek van mitrailleurvuur, alles gecombineerd met persoonlijke drijfkracht en energie.

Bepaal ik mij nu tot het veldleger, dan zal deze taak, bij de 72 mitrailleur-pelotons der regimenten infanterie zeer waarschijnlijk voor $\frac{2}{3}$ gedeelte rusten op de schouders van verlofs-officieren — de organisatie immers wijst slechts één beroeps officier per regiment als Pelotons-Ct. aan — daar rijst bij mij de vraag: Wettigt — neen *eischt* eene zoo omvangrijke taak niet eene speciale opleiding daartoe? Beseft men te bevoegder plaatse voldoende, dat een *mitrailleist* — en hieronder versta ik *vuurleiders* en *bediening* der *zware* mitrailleurs — iets anders is dan een infanterist? Tot dusver bleek niet, dat men hiervan voldoende doordrongen is. Ik

¹⁾ (en naar we, voor de toekomst hopen, ook van andere onontbeerlijke instrumenten).

zou buiten het onderwerp gaan, indien ik hierop thans dieper inging en wil mij bepalen tot de opleiding van den Verlofs-officier tot Commandant van een mitrailleur-peloton, welke aangelegenheid gelukkig reeds te bevoegder plaatse onder de oogen wordt gezien. In hoeverre specialisatie in de opleiding van andere verlofs-officieren voor eene andere taak noodig zal zijn, wil ik niet beoordeelen, evenmin als ik hedenavond antwoord zou willen geven op de vraag, op welke wijze de opleiding van het groote aantal verlofs-officieren, dat bij de troepen in linieën en stellingen, bij de vesting artillerie, bij territoriale troepen en bij reserve-formaties, het bevel over de daarbij ingedeelde (in te deelen) zware mitrailleurs zullen voeren, zal moeten worden geregeld. Ook dit is een vraagstuk, dat thans evenzeer om een spoedige oplossing ¹⁾ vraagt, doch omtrent de opleiding van de pelotons-Comm. voor de regimenten Infanterie wil het mij voorkomen, dat in afwachting van de definitieve regeling, de navolgende eene behoorlijke vervulling van dit Commando zal verzekeren, terwijl tevens in voldoende aanvulling zal kunnen worden voorzien (ook na overgang bij de Landweer).

a. Uit hen, die, na toepassing van het selectie-beginsel, aangenomen zijn bij de scholen voor V.-O., worden totaal 24 adspiranten gekozen tot opleiding als pelotons-Commandant (aaneensluitend dienenden).

b. Ter besparing van leerkrachten en tot het verkrijgen van de zoo gewenschte eenheid in de opleiding worden deze 24 adspiranten in ééne of in twee afzonderlijke klassen vereenigd, waarin zij, bij eene der scholen, naast hunne opleiding in algemeene militaire wetenschappen, eene bepaalde *vak-opleiding* genieten. (Het opleidings-programma kan voor een deel samenvallen met dat der Infanteristen).

c. Zij dienen in den Vaandrags-rang 2 à 3 maanden bij het M. P. van het Regiment, waartoe zij als Luitenant zullen behooren.

---

¹⁾ Men zoeke deze echter niet door korte detachering, van reeds in anderen zin gevormd personeel, bij de bestaande mitrailleur-pelotons der Infanterie. Dit is lapwerk! *Eén mitrailleur-school* voor de opleiding van *alle* mitrailleur-aanvoeders lijkt mij vooralsnog de eenige *goede* oplossing.

d. Herhalingsoefeningen worden volbracht bij het M. P., waartoe zij behooren, terwijl uitdrukkelijk bepaald zal dienen te worden, dat zij niet door het bekleeden van een andere functie, aan hun troependeel onttrokken zullen mogen worden.

Mijnheer de Voorzitter, ik eindig met de woorden van den hooggeachten inleider: „Wij vertrouwen, dat hetgeen wij voorstellen, uitvoerbaar is en vooruitgang beteekent. Moge het ingang vinden”.

Hierna wordt gepauzeerd.

Na heropening van de vergadering geeft de Voorzitter het woord aan den heer TONNET.

De Heer TONNET: Mijnheer de Voorzitter. Het is een goede gedachte geweest van het bestuur onzer Vereeniging, om twee door jarenlange ervaring tot oordeelen bevoegde officieren als de heeren DE GELDER en WESTERVELD, wier onverpoosde arbeid in het leger zoo groote waardeering heeft gevonden, hun meening te doen geven over de opleiding der reserve-aanvoerders.

Zoo heel veel verschil is er in de wegen, die beide woordvoerders bewandeld willen zien, ten slotte niet. Zij zijn beiden voorstanders van gecentraliseerde opleiding en aanvaardden het onduldbare tijdverlies niet, dat van een aanvankelijk volgen van de algemeene recrutenopleiding het gevolg zou zijn. De heer WESTERVELD wil zijn leerlingen wat eerder loslaten, om hen, alvorens de benoeming tot kornet volgt, op proef te laten dienen in den troep; de heer DE GELDER houdt zijn leerlingen liever bij zich, om hen na oefening met een onder zijn leiding staanden troep, geheel kant en klaar af te leveren. Voor mij is er tusschen die beide richtingen niet zoo heel veel verschil. De heer DE GELDER ziet, zij het dan noodgedrongen, nu de oefen-detachementen komen te vervallen, reeds het oogenblik daar, dat de opleiding van de reserve-aanvoerders bij de recruten scholen en dan natuurlijk onder zijn onmiddellijke leiding, zal moeten worden voltooid. Het is dan echter niet de adspirant-reserve-aanvoerder, die bij de recruten school

wordt werkzaam gesteld, doch de recrutenschool, die ter beschikking van den Commandant van de school voor verlof-officieren wordt gesteld. Voor de bereden artillerie zal de toestand m. i. geheel dezelfde worden, nu ook daar het begrip van troep komt te vervallen. Dat is oogenblikkelijk wel is waar nog niet in die mate het geval, als thans bij de infanterie, doch ik voorzie voor de bereden artillerie een verdere verkorting van den duur van den eerste-oefentijd tot zeven maanden en dan zal ook daar feitelijk alleen gedurende de herhalingsoefeningen van troep sprake kunnen zijn.

Beide inleiders hebben in meer of mindere mate aan deze nieuwe phase, waarin het legervraagstuk gekomen is, hun bijzondere aandacht gewijd en ik acht juist dit gedeelte het verdienstelijkste van hun arbeid, waarin zij hun denkbeelden ontwikkelen over de voortgezette opleiding der reserve-aanvoering. Tot dit gedeelte hunner beschouwingen gevoelde ik mij het meeste aangetrokken.

U weet wellicht, hoe ik mij reeds vroeger heb uitgesproken voor het behoud van het op de bestaande Legerwet steunende contingent van 23000 man. Het is mijn meening, dat het leger in een soort van afwachtingstoestand moet worden gehouden of zoo U wilt gebracht worden, die het mogelijk maakt met gerustheid af te wachten, hoe de internationale toestand zich verder zal ontwikkelen. Ik ben op dit punt wel is waar hoopvol, doch ik gevoel, dat zekerheid niet kan worden gegeven. Uitermate onvoorzichtig zou ik het daarom achten op dit oogenblik het contingent te gaan verminderen, uitsluitend op grond van het groot aantal geoefenden, dat gedurende de mobilisatieperiode is gevormd en dat als een groot reservoir voor eventualiteiten ter beschikking staat. De vraag is echter, wanneer die nadere opheldering van den internationalen toestand zal blijken. Teekent zij zich spoedig ten goede, dan zou contingentsvermindering natuurlijk nu toelaatbaar zijn. Teekent zij zich eerst na jaren en dan wellicht in minder gunstigen zin, dan zou niet alleen het reservoir zijn geleëdig — of beter leeggelopen — doch door de contingentsvermindering van nu zou onze weerbaarheid alsdan op onher-

stelbare wijze zijn geschaad. Het is juist daarom, dat ik, rekening houdende met de bekende groote moeilijkheden, waarvoor in deze oogenblikken van financieele overbelasting en economische ondervoeding de legerorganisator is geplaatst, het stelsel heb ontwikkeld van behoud van het bestaande contingent met prijsgeving van oefeningsduur. Ik houd vol, dat in deze richting de oplossing der hangende legervraagstukken moet worden gezocht, willen wij ten slotte langs zekere wegen gaan.

U zult dus willen gevoelen, dat ik bij alle beperking, die ik mij heb opgelegd, toch nooit afstand zou willen doen van het opleiden en het verder vormen van een zoo groot mogelijk aantal reserve-aanvoerders. Wij kunnen te dezen opzichte niet stilstaan en het is in deze overtuiging levende, dat ik met buitengewone aandacht gevolgd heb, welke denkbeelden de bekwame woordvoerders in het bijzonder ook over de voortgezette opleiding hebben te berde gebracht. Met groote belangstelling heb ik gezien, hoe beiden tusschen de herhalings-oefeningen van den soldaaten die der reserve-aanvoerders innig verband hebben gelegd. Terecht noemde de heer WESTERVELD het een levenskwestie voor een leger met een zeer kleine vredeskern van beroepskaders, dat de herhalingsoefeningen ook tevens mobilisatie-oefeningen zijn. Wellicht ware beter van troepen-oefeningen te spreken. Mijn geheele stelsel, dat ik dan min of meer eigenlijk het Zwitsersche zou willen noemen, valt zonder herhalingsoefeningen in stukken. Recrutenscholen en scholen voor verlofsofficieren vormen de elementen; de herhalingsoefeningen vormen de troepen. Door de recruitenscholen vol te stoppen met reserve-aanvoerders, die herhalingsdienst komen verrichten, maken wij geen troepen-aanvoerders. Wanneer wij het bevel over de legereenheden in handen der militia gaan overbrengen, moeten wij die eenheden op gezette tijden ook vormen, opdat onze reserve-aanvoerders, die werkelijke aanvoerders moeten worden, onder leiding van beproefde instructeurs, den soldaat leeren aanvoeren, niet zooals deze zich als nog onontbolsterde recruit in de kazerne, doch als meer gevormd man in het terrein en in het kantonnement aan ons voordoet. De heer WESTERVELD

deed dan ook goed de woorden te herinneren, die ik den 22en December 1916 in deze vergadering heb gesproken tot staving mijner meening, dat troepen vertrouwen op hun aanvoorders en op hun krachten moeten hebben.

Toch staan de heer WESTERVELD en ik in onzen algemeenen kijk op hetgeen onder de oogenblikkelijke omstandigheden te doen staat, tamelijk ver uiteen. Ik mag na de aandachtige lezing van zijn studie niet zeggen, dat hij blind is voor de bezwaren, waarmede de legerorganisator op het oogenblik moet rekenen. Hij ziet ze wel degelijk en wil er alleen niet mede rekenen. Ik ga in deze richting heel ver en heb mij op het standpunt geplaatst, dat, om een behoorlijk modern uitgerust leger te kunnen erlangen, de militaire eischen op den achtergrond moeten treden. Om het stelsel, om het raamwerk van weerbaarheid te houden, geef ik op de eischen toe, nu de internationale toestand dat oirbaar doet schijnen.

Ik geloof niet, en nu richt ik me meer tot den heer WESTERVELD, dat het juist gezien is zulk een standpunt te beschouwen als van iemand, wiens blik door de „politiek” vertroebeld is. Integendeel, het is zoo goed in 's lands belang bedoeld, als dat van den geachten inleider. Welk stelsel hier in deze vereeniging onder den indruk van het oogenblik den meesten bijval vindt, doet minder ter zake. Het gaat niet zoozeer om den bijval, hoe gaarne ieder spreker dien ook aanvaardt. Het gaat meer om het practisch bereikbare van onze plannen. Ik wil daarom niet beweren, dat het waardeloos zou zijn, dat de heer WESTERVELD hier zijn militaire desiderata blootlegt, waar beneden het niet toelaatbaar zou zijn af te dalen. Integendeel ter beoordeeling van wat anderen meenen te moeten en wat zij durven prijs te geven, is het werk van den inleider van beteekenis.

Ik waardeer dan ook datgene, wat de geachte woordvoerder ons heeft voorgelegd, doch als hij behalve vijf herhalings-oefeningen na één voljaar dienst en na drie maanden oefening in het tweede dienstjaar, het voorstel doet, om elk dezer herhalingsoefeningen acht weken te doen duren, dan noem ik dat practisch onbereikbaar, omdat wij onze eischen *moeten* matigen, om tot een practisch bruikbare regeling te komen.

Het treft mij, hoe juist de geest; dien de studie van den heer DE GELDER ademt, zoo veel milder is. Uit de wijze, waarop deze inleider de intermitterende opleiding blijft aanvaarden; "den kaderlandstorm, hoewel hij het er zelf niet mee eens is, „fair play" wil geven; aansluiting zoekt bij de Vereeniging voor verlofsofficieren; door ruime toelagen aan verlofsofficieren wat van den zwaren druk wil verlichten, blijkt ter dege, hoe hij meer dan de heer WESTERVELD een open oog heeft voor dit groote vraagstuk: hoe het legerbelang te dienen zonder aan de belangen van het individu meer dan hoog noodig is, afbreuk te doen. Ik mag hierbij tevens wel zeggen, dat ik geheel sta aan de zijde van den heer LOGGER, die zooveel mogelijk de belangen van de dienstplichtigen tracht te behartigen.

Mijnheer de Voorzitter, ik heb niet bedoeld om over den letter te spreken van de voorstellen der beide inleiders; ik wilde slechts een kort woord wijden aan den geest, die hen heeft beziel.

Ik dank U.

De Voorzitter: Het woord is aan den heer WITTERT.

De heer WITTERT: Mijnheer de Voorzitter, Mijne heeren. Ik zoude een enkel woord willen spreken naaraanleiding van wat door den heer DE GELDER is medegedeeld omtrent de maatregelen, die tijdens het mobilisatietijdperk door het legerbestuur werden genomen voor de vorming van reserve-officieren.

Die maatregelen toch hebben niet de onverdeelde goedkeuring van den inleider kunnen verwerven, noch die van den schrijver van het door hem aangehaalde artikel in Ons Leger, noch die van den heer VAN DAM VAN ISSELT, blijkens zijn artikel in de Militaire Spectator.

In de eerste plaats critiseert de heer DE GELDER de aanvankelijke opheffing der scholen voor verlofs officieren en doet het voorkomen, alsof zulks alleen geschiedde omdat „het in het Mob. V. Leger was voorgeschreven!" Indien deze bepaling echter gevolgd is, dan geschiedde dit, omdat men van hoogerhand het daarmede eens was. Men was, en velen zijn misschien nog van meening, dat het bij dreigend

gevaar in de eerste plaats noodzakelijk is, de *onmiddellijke paraatheid* tot een maximum op te voeren, en dus het onderricht aan de inrichtingen van militair onderwijs stop te zetten. Men rekende niet op een langen oorlog, waarbij voortdurende, gestadige aanvulling in alle rangen noodig zou blijken; bij het korte tijdsverloop, dat men zich voor een wereldoorlog dacht, was er toch geene gelegenheid meer, om nog aanvoerders te gaan vormen.

In dien gedachtengang valt zelfs te verklaren, dat door het Departement van Oorlog tijdelijke vrijstelling werd verleend aan allen, die zich nog voor het reservekader aanmeldden, zoodoende toch werd vooreene iets meer verwijderde toekomst gezorgd. Eerst toen de oorlog van langen duur bleek te zijn, kwam het minder doeltreffende van dezen maatregel aan het licht.

Dat de heer DE GELDER, die een tegenstander is van decentralisatie, het instituut der z.g. „kroonsergeanten” afkeurt, is alleszins begrijpelijk. Indien deze instelling heeft gefaald, zoo is dit echter meer te wijten aan de laakbare wijze, waarop vaak „de kroon” is toegekend, dan aan het stelsel zelf. Ware dit goed toegepast geworden, dan had toch nimmer mogen voorkomen, dat personen, die niet de praktische geschiktheid bezaten, den vaandragscursus bereikten. Waar in zijne conclusiën de heer DE GELDER er de aandacht op vestigt, dat het in hoofdzaak aankomt op de aanwezigheid van karaktereigenschappen als „zelfstandigheid, durf, initiatief, plichtsbetrachting, zorg voor anderen, het durven dragen van verantwoording en den aanleg om met menschen om te gaan,” en aan het eind van zijne lezing met vette letter stelt: „dat karaktereigenschappen bij elke beoordeeling den doorslag moeten geven en dat het overige bijzaak is” daar wil het mij voorkomen, dat het stelsel der kroonsergeanten tot het beoogde doel had kunnen (moeten) leiden, en zoude ik mij dan ook voor de toekomst nog niet aan de zijde kunnen scharen van de tegenstanders der decentralisatie.

Een derde verwijt is, dat men „in hooger sferen” onder

den invloed van „la rage du nombre” de bestaande cursussen overmatig uitzette en zich tevreden stelde met lagere eischen van algemeene ontwikkeling, met ieder diploma en met het oordeel van den compagnies-commandant.

Indien onder hooger sferen moet worden verstaan de O. L. Z. dan zoude ik willen doen opmerken, dat deze den invloed van „la rage du nombre” heeft *moeten ondergaan* en wel als gevolg van de omstandigheid, dat, tot aflossing van de oudere lichten, iedere 40 dagen ploegen van omstreeks 8000 man aan het leger werden toegevoerd.

Eene der redenen, waarom door den O. L. Z. steeds tegen die overmatige uitbreiding werd opgekomen, was juist de moeilijkheid, om daarvoor tijdig het noodige kader te kunnen verschaffen. Immers voor den soldaat rekende men 4, voor den sergeant 9, voor den officier 12 maanden; gaandeweg moest men dus ten achteren geraken. Toen echter de voortdurende uitbreiding gehandhaafd werd, *moest* daarmee rekening worden gehouden. In December 1916 ontbraken er aan de organieke sterkte van officieren — gerekend op 20 per bataljon d. i. 2 pCt. — omstreeks 160 officieren. Eene vermeerdering van 8000 man per 40 dagen stond gelijk met 6000 per maand, aldus 120 officieren per maand meer. Aangezien de vaandriscursus 3 maanden duurde, moesten iedere 3 maanden dus 360 officieren afgeleverd worden. Teneinde nu een surplus te hebben, zoowel tot geleidelijke opheffing van het incompleet, als tot dekking van het verloop, werd het aantal leerlingen gebracht op 480, d. i. dus vier cursussen à 6 klassen à 20 leerlingen.

Omtrent de mededeeling, dat men zich tevreden stelde met lagere eischen van algemeene ontwikkeling, met ieder diploma en met het oordeel van den compagnies-commandant, zij het volgende opgemerkt;

reeds spoedig na het intreden van den mobilisatie-toestand werd door het Departement van Oorlog getracht het verzuim der vroegere jaren in te halen, door te bepalen, dat uit de *oudere* lichten allen, die daarvoor in aanmerking kwamen, tot officier moesten worden opgeleid.

Vasthoudende aan den eisch van voldoende beschaving,

werd slechts eene algemeene ontwikkeling vereischt, opgevoerd tot het peil, dat aan de voor toelating tot het reservekader gestelde eischen het meest nabij kwam. Men achtte dus, dat een klein tekort aan wetenschappelijke kennis bij vaak oudere menschen kon worden geneutraliseerd door de aanwezigheid van de reeds vroeger aangeduide eigenschappen als „zelfstandigheid, initiatief, durf, enz.”

Hoewel dus uit de oudere lichten op die wijze officieren konden worden verkregen, voor de jongste militielichting golden de eischen, vastgelegd in het K. B. van 26 Juli 1912 (V. B. V. blz. 2783). Eerst wanneer na éénjarigen dienstdienst de jongste lichting op hare beurt oudere lichting werd, kon men iets verder gaan. Voor de landstorm-jaarklassen was in den aanvang de aanwijzing zelfs verboden. Dit was in zekeren zin inconsequent, vooral voor de landstorm-jaarklassen, die gaandeweg uit ouderen in jaren samengesteld, elementen konden bevatten, wier positie in de burgermaatschappij betere waarborgen kon leveren voor hunne geschiktheid voor de officiersfunctie, dan het een of ander eindexamen. Dit was ook eene der redenen, dat door den O. L. Z. aan den Minister van Oorlog werd voorgesteld de bepalingen, geldende voor de z.g. oudere lichten, ook voor de jongste lichting toepasselijk te maken.

De hoofdreden hiertoe was echter eene andere.

Tot nu toe was het in normale omstandigheden nimmer noodig geweest tot *aanwijzing* voor de officiers-opleiding over te gaan. Blijkbaar overtrof het aanbod de vraag en getroostte men zich enkele maanden langeren vredesdienst ter wille der voordeelen, die men hechtte aan het bekleeden van den officiersrang. Men had er dus belang bij zijne diploma's te vertoonen of een examen af te leggen.

In het mobilisatietijdperk begon echter gaandeweg de lust voor den officiersrang te verflauwen, het natuurlijk gevolg van de omstandigheid, dat de verlofsofficieren in dienst werden gehouden wanneer hunne lichting met verlof vertrok. Het was dus te voorzien, dat men in ruime mate zou moeten gaan *aanwijzen* en het was te verwachten, dat menig jonkman, hoewel in het bezit zijnde van de vereischte

diploma's, hiervan geene melding zoude maken, terwijl de militaire chef het bezit van die diploma's nimmer kon bewijzen. Om die reden werd dan ook aan de commandanten van regimenten en zelfstandige bataljons (dus niet aan compagniescommandanten) opgedragen, ook uit de jongste lichten personen aan te wijzen, die naar hunne meening voor de officiersopleiding geschikt waren, ook al waren zij niet in het bezit van de in het Kon. Besluit 1912 aangegeven diploma's. In een schrijven aan den Minister van Oorlog werd de reden omstandig toegelicht.

In het schrijven aan de genoemde commandanten werd tevens bepaald, dat zij op alle mogelijke wijze er tegen zouden waken, dat intellectueelen, die uit onwil nalatig bleven, den opleidingsplicht te volbrengen, in administratieve betrekkingen en lagere emplooyen werden geplaatst.

Met het bovenstaande had ik niet uitsluitend de bedoeling de „in hooger sferen” genomen maatregelen te verdedigen, feitelijk is een dergelijk pleidooi onnoodig. Indien, blijkens de door den Majoor DE GELDER opgedane ondervinding, de vaandragscursus, werd bereikt door sergeanten, die nooit met scherp hadden geschoten, nooit op wacht waren geweest, nooit oefeningen bij duisternis hadden medegemaakt en die zelfs geen behoorlijk Nederlandsch konden schrijven of spreken, dan behoeft men dit niet aan te zien als het logische gevolg van de door hoogerhand genomen maatregelen, doch veeleer van het gebrek aan ernst bij hen, die bedoelde maatregelen ten uitvoer hebben moeten brengen, en ik ben het dan ook eens met den Kapitein WESTERVELD, waar deze op blz. 278 aangeeft, dat in ons leger „bij het officierskorps in het algemeen nooit is opgekweekt een voldoende verantwoordelijkheidsgevoel met betrekking tot de opleiding van hunne a. s. collega's”.

Ik had echter voornamelijk het licht willen doen vallen op de moeilijkheid, die zich tijdens het mobilisatietijdperk gaandeweg deed gevoelen, n.l. de aanwijzing van de geschikten, omdat ook in de toekomst die moeilijkheid zich zal kunnen voordoen.

Hoe grooter toch het verschil wordt tusschen den duur van het eerste verblijf onder de wapenen voor hen, die den officiersrang bereiken en hen, die soldaat blijven, des te minder zal de neiging worden zich voor de officiers-opleiding aan te melden, en dringt zich dus de noodzakelijkheid der aanwijzing op. Zeer terecht merkt de Heer DE GELDER op (noot blz. 258) dat „wil men iets bereiken, zoo zal eenige drang niet kunnen uitblijven, maar . . . . wat is er tegen, dat zij, die zooveel van den Staat ontvangen, ook eenige verplichtingen aanvaarden!”

Ik ben het daarmee natuurlijk ten volle eens, de moeilijkheid zit hem echter in de practische toepassing. Het zal niet moeilijk zijn, de hand te leggen op hen, die tot de hoogeschole of andere daarmee gelijkstaande inrichtingen van onderwijs worden toegelaten, doch hoe verkrijgt men eene opgave van hen, die de eindexamens middelbaar onderwijs afleggen.

Is het ondenkbaar, dat degenen, wier aanstaande burgerbetrekking dit eindexamen niet bepaald vereischt, zich zullen vergenoegen met het volgen van het onderricht, zonder zich aan het eindexamen te wagen. Ik meen voor een dergelijk gevaar te moeten waarschuwen.

De Voorzitter: Het woord is nu aan den reserve-kapitein KLEIN. Alvorens hem het woord te geven, wensch ik iets vooraf te laten gaan. Van den heer LINDEN, kapitein der Infanterie, heb ik namelijk den navolgenden brief ontvangen.

Leiden, 29 Maart 1920.

Aan
den Heer Voorzitter van de Vereeniging
ter beoefening van de Krijgswetenschap.

EXCELLENTIE

Door ernstige ziekte verhinderd mij aan te melden voor den debatavond over de verhandelingen van de H. H. DE GELDER en WESTERVELD, moet ik mij beperken tot dit schrijven, ten einde eenige opmerkingen te maken,

welke ik U verzoek ter kennis van de vergadering te brengen.

Waar de reserve-kapitein J. W. KLEIN geheel mijn denkbeelden deelt, zal hij daaraan in zijn bespreking het noodige recht doen wedervaren. Ik beperk mij dan ook tot het volgende:

1e. De autoriteit van wijlen Dr. MEIJERS en zijn uitspraak in 1908 was toen reeds uitermate aanvechtbaar, en deze thans te willen toepassen op den Vrijwilligen Landstorm werkt misleidend en is hoogst onwelwillend.

2e. In Januari 1920 verscheen een artikel van mijn hand in de „Stemmen des tijds”, waarin op de bladzijden 13, 14, 17 en 18 een en ander betreffende vorming van verlofskader nader is uitgewerkt (een afdruk van dit artikel gaat voor uw archief hiernevens). Wellicht ware na kennisneming hiervan de eigenaardige opmerking des heeren DE GELDER achterwege gebleven, welke vervat is in de laatste zin van bladzijde 256 van het orgaan.

Toen de heer DE GELDER mij om inlichtingen vroeg kon ik hem nog niet op dat artikel wijzen, omdat het nog niet was verschenen, trouwens zijn vraag gaf daartoe ook geen aanleiding.

• Ten slotte moet ik er op wijzen, dat de mogelijkheid van uitvoering van het door mij voorgestane stelsel minder verband houdt met de geschiktheid van den V. L. S. voor de aan dat instituut opgedragen taak, dan wel met een loyale medewerking van hoogerhand, die tot nu toe alles te wenschen overlaat.

Zelfs wordt het nemen van proeven in die richting bemoeilijkt.

Hoogachtend

Van Uwe Excellentie de dienstwillige dienaar

W. J. M. LINDEN.

Ik geef thans het woord aan den heer KLEIN.

De heer KLEIN: Mijnheer de Voorzitter. Uit de woorden welke majoor DE GELDER gewijd heeft aan den Kader L.S.M.

blijkt, dat hij zich helaas een verkeerd beeld gevormd heeft.

Het lijkt mij dan ook goed in het kort het ontstaan en de werking van de kader L. S. M. uiteen te zetten.

Het bleek in het eerste mobilisatiejaar, dat tot den vrijwilligen L. S. M. zeer weinig intellectueelen toetraden, waardoor het moeilijk werd voldoende vrijwilligers in opleiding te nemen voor kader, waaraan groote behoefte was bij den L.S.M.

Om te trachten studeerende jonge mannen zich te doen aansluiten werd toestemming gevraagd aan D. v. O. om te mogen oprichten eene L. S. M.-afdeeling waarvan slechts leerlingen en oud-leerlingen van Inrichtingen van Hooger- en Middelbaar Onderwijs deel konden uitmaken, teneinde hen op te leiden voor die rangen, waarvoor zij zouden blijken geschikt te zijn.

Nadat de toestemming tot oprichting was verkregen, heeft de toenmalige Inspecteur van den L. S. M. eene circulaire gezonden aan de Hoofden van Inrichtingen van Hooger- en Middelbaar Onderwijs van den volgenden inhoud:

's-Gravenhage, den 25en Februari 1916.

Het zij mij geoorloofd voor het navolgende Uwe welwillende aandacht te verzoeken.

Het is gebleken, dat tot dusver, in de voor het Vaderland nog altijd voortdurende hoogst onzekere tijdsomstandigheden, betrekkelijk weinig intellectueel ontwikkelden gevolg hebben gegeven aan den oproep der Koningin van 4 Augustus 1914, om zich te verbinden als vrijwilliger bij den Landstorm, terwijl toch uit hen de daarbij vereischte officieren en — voor een zeer groot deel — de onderofficieren moeten gevormd worden.

Verschillende redenen kunnen hiervoor waarschijnlijk aangevoerd worden, doch — naar het wil voorkomen — zijn zij niet van dien aard, dat nog langer een zoo uitnemend vaderlandsch belang geschaad mag worden, als tot dusverre het geval is geweest.

Om nu aan de meeste bezwaren tegemoet te komen, heeft de M. v. O. goedgevonden, dat ééne landstorm-

afdeeling zal worden aangewezen waarbij als vrijwilligers alleen kunnen toetreden degenen, die de onderwijsinrichtingen onder Uw bestuur volgen of vroeger gevolgd hebben. Slechts personen van ontwikkeling, van wie dus te verwachten is, dat zij met eenige inspanning, nadat zij vooraf als soldaat geoefend zijn geworden, spoedig het radicaal zullen verkrijgen, gesteld aan den reserve-officier of vaandrig en althans aan den sergeant, zullen in die landstormafdeeling worden opgenomen.

Hoewel bedoelde *kaderlandstormafdeeling* feitelijk slechts in ééne plaats gevestigd zal zijn, heeft zij hare leden verspreid over alle steden, waar inrichtingen van onderwijs, als hier beoogd, zijn gevestigd. Het is dan ook de bedoeling, dat de leden geoefend worden in hunne woonplaatsen door officieren en kader van bestaande landstormafdeelingen, dan wel door-officieren van het leger, die geheel vrijwillig hieraan wekelijks eenige uren willen besteden. Deze oefeningsuren zullen plaatselijk geregeld worden in overleg met U, zoodat de studie daaronder niet behoeft te lijden, terwijl de te verwerken militaire leerstof, die eene heilzame afwisseling met de gewone studie vormt, zal worden aangegeven door den commandant der afdeeling, waarbij de kadervrijwilligers zijn toegetreden.

Het ligt verder in het voornemen in de vacantiën alle leden der afdeeling voor rijksrekening te vereenigen in een kamp of kantonnement, naar gelang van het jaargetijde, om dan gezamenlijk militaire oefeningen dus in grooter verband te houden, b.v. gedurende vier dagen in de Kerstvacantie, zes dagen in de Paaschvacantie en minstens veertien dagen in de zomervacantie.

Ik behoef U niet te wijzen op het groote nut dezer gezamenlijke oefeningen, niet slechts uit een militair en een hygienisch oogpunt, doch tevens uit paedagogisch standpunt; immers er zullen dan samengebracht worden uit verschillende deelen van ons land jongelieden, die door het langdurig samenzijn, het gezamenlijk onder-

vinden van de kleine ontberingen, welke het leven in kamp en kantonnement medebrenge, elkander beter leeren kennen dan door langdurigen omgang buiten de militaire samenleving. De vriendschapsbanden en onderlinge waardeering, die daardoor ontstaan, kunnen niet anders dan gunstig werken voor de maatschappij, wijl toch de hier bedoelde vrijwilligers de aangewezen personen zijn, om later in rijks-, provinciale- en gemeentebetrekkings, in handel en nijverheid, de gewichtigste plaatsen te vervullen.

Daarom zou het zelfs overweging verdienen deze wijze van oefenen voor de hierbedoelde personen, ook na demobilisatie van het leger te bestendigen. Doch hierover kan later nog beraadslaagd worden. De bij den Vrijwilligen Landstorm aan te gane verbintenis loopt toch slechts gedurende den tijd, dien de krachtens art. 185 der Grondwet buitengewoon opgeroepen dienstplichtigen van militie of van landweer nog geheel of ten deele onder de wapenen zullen zijn.

Het legerbestuur verstrekt kosteloos voor den vrijwilliger de uniformkleeding, wapenen en verdere uitrusting.

De uniformkleeding zal zijn de gewone landstormuniform echter met een granaat aan weerszijden van den kraag als onderscheidingsteeken der kaderlandstormafdeeling.

Ook de militaire opleiding geschiedt zonder kosten voor den vrijwilliger.

Ten slotte wensch ik nog de aandacht te vestigen op het niet te onderschatten voordeel, dat de vrijwilliger den bij den vrijwilligen landstorm verkregen rang kan behouden wanneer hij later volgens de bestaande wettelijke bepalingen mocht worden ingelijfd bij de militie of den dienstplichtigen landstorm.

Mochten vorenstaande mededeelingen en beschouwingen Uwe instemming hebben, dan heb ik de eer Uwe gewaardeerde medewerking in te roepen, om een

en ander in ruimen kring bekend te maken onder studenten en leerlingen en deze op te wekken door toetreding tot de kaderlandstormafdeeling een vaderlandslievende daad te verrichten.

Van den uitslag van een en ander zal ik gaarne eenig bericht te gemoet zien, waarvoor ik reeds bij voorbaat mijn dank betuig, immers is de oprichting der (liefst zoo talrijk mogelijk) kaderlandstormafdeeling daarvan afhankelijk.

Gemakshalve sluit ik hierbij in een afdruk van het Kon. Besluit van 4 Aug. 1914, No. 94 en de daarop berustende „Regelen”, vastgesteld door den M. v. O. Desgewenscht zijn meerdere afdrukken beschikbaar.

Te allen tijde ben ik bereid U schriftelijk of te mijnen buree (Plein 12a alhier) mondeling verdere inlichtingen te verstrekken of te doen verstrekken.

De medewerking die van onderwijsautoriteiten verkregen werd was zeer goed en binnen weinige maanden meldden zich ongeveer 600 jonge mannen aan als vrijwilligers bij den Kader L. S. M. onder belofte van de zijde van het Legerbestuur dat zij na voldaan te hebben aan de eischen aangesteld zouden worden in de verschillende rangen.

Met veel ijver en opgewektheid werden zelfs de zwaarste oefeningen gevolgd en voor de zooveelste maal ondervonden wij, dat de Nederlandsche jongelingschap het prachtigste soldaten-materiaal is, dat men zich kan denken, mits men het begrijpt.

De beweging onder het jeugdig intellect scheen algemeen te zullen worden en reeds meenden wij, oudere verlofs-officieren, dat men nu werkelijk op loyale wijze de studeerende jongelingschap eens gelegenheid wilde geven te toonen, waartoe ze in staat was.

We vergaten onze eigen droeve ervaringen bij het Reservekader en daarna als reserve-officier en vol goeden moed maakten wij propaganda voor het nieuwe militaire Instituut dat zich zoo geheel aanpaste o. a. aan de studiebelangen der betrokkenen.

Helaas werd in Juli 1916 door D. v. O. bepaald zonder eenige redenen dat slechts 6 pCt. van de vrijwilligers van den kader L. S. M. aangesteld mochten worden tot den sergeantsrang.

Was het te verwonderen dat er een storm van verontwaardiging opging nu de oorspronkelijke belofte niet nagekomen werd en dat het weinige vertrouwen weder geheel verloren ging! Dit percentage werd later iets verhoogd, terwijl het vorige jaar weder is vastgesteld, dat alle geschikten aangesteld konden worden tot eenigen rang, maar ondertusschen waren, zooals straks zal blijken andere maatregelen getroffen, waardoor de Kader L. S. M. zich niet kon ontwikkelen.

Een opmerkelijk verschijnsel was het, dat de meeste vrijwilligers zich verbonden in hun 16e—17e levensjaar.

Dit bleek een gevolg hiervan te zijn dat jongelingen van dien leeftijd in de middenklasse van Gymnasia en H. B. S. zittende, nog vrij veel tijd aan militaire zaken kunnen geven, tenminste meer dan de leerlingen der hoogere klassen.

Uit de Weerbaarheidsbeweging wisten wij, dat we gemiddeld drie jaar noodig hadden om van een jongeling een goede sergeant te vormen. Om hen dus op militieplichtigen leeftijd de bekwaamheden van een sergeant te hebben bijgebracht, is het dan ook noodig, dat zij op 16-jarigen leeftijd met de oefeningen beginnen.

Nu laat de L.S.M.-wet toe een vrijwillige verbintenis, ongeacht den leeftijd, mits men slechts voldoet aan de lichamelijke eischen, voor de militie vastgesteld.

Plotseling werd echter door het D. v. O. bepaald, dat men zich in het vervolg eerst in zijn 18e levensjaar zou kunnen verbinden bij den L.S.M.

In den tijd dat dit bepaald werd voor den *L. S. M.* werden bij groote advertenties in de dagbladen jongelingen van 15½ jaar gevraagd voor het *Instructiebataljon*.

Hoewel deze bepaling van verbinding in het 18e levensjaar zeer belemmerend werkte, was een verbintenis daardoor nog niet onmogelijk.

Het onmogelijk maken van het aangaan van een verbintenis

werd eerst bereikt, toen in het voorjaar 1918 door D.v.O. bepaald werd, dat een verbintenis bij den Kader L.S.M. in het vervolg eerst in het 19e levensjaar zou kunnen aangegaan worden.

Onmogelijk werd nu het sluiten van een verbintenis, omdat in de mobilisatie alle lichamelijk geschikt in hun 19e levensjaar bij militie of verplichte L.S.M. werden ingedeeld en dan mocht natuurlijk geen verbintenis aangegaan worden bij den L. S. M.

Jongelingen, die zich bij het Reservekader verbinden, doen dit als regel in hun 18e levensjaar o.a. in verband met mogelijke militieplichten.

Deze jongelingen konden slechts in den rang dien zij bij de kader L. S. M. hadden behaald, overgaan naar het Reservekader, als zij op het tijdstip van overgang den 18 $\frac{1}{2}$ -jarigen leeftijd hadden bereikt.

Aangezien bijna alle jongelingen zich moesten verbinden bij het reservekader voor den 18 $\frac{1}{2}$ jarigen leeftijd, was door deze bepaling een mogelijke overgang in rang vrijwel onmogelijk gemaakt.

De jongelingen die zich in 1916 verbonden hadden bij den kader L. S. M. waren in 1918 of 1919 militieplichtig geworden of hadden zich bij het reservekader verbonden en dan werden hunne verbintenissen verbroken bij den kader L. S. M.

Na deze korte uiteenzetting van de lijdensgeschiedenis van den Kader L. S. M. is het begrijpelijk, dat het ingewijden leed deed, toen zij uit de beschouwingen van den Majoor DE GELDER merkten, dat hij twijfelde aan de ware ambitie van de Nederlandsche jongelingsschap en meende daaraan te moeten toeschrijven de zeer droeve toestand waarin het Instituut van den Kader L. S. M. is gekomen.

Onjuist is tevens de meening dat de Kader L. S. M. het reservekader afbreuk zou doen; immers de verbintenissen bij den Kader L. S. M. zijn slechts van kracht zoolang de buitengewone omstandigheden duren en werden voor dien tijd ook reeds, zooals boven gezegd, verbroken zoodra de betrokkene militieplichtig werd of zich bij het reservekader had verbonden.

De Kader L. S. M. kan dus niet in de plaats komen van den verplichten dienstdienst en heeft dan ook alleen waarde als instelling die de studeerende jeugd brengt tot vrijwillig voor-oefenen en die betere denkbeelden over onze Weermacht kan brengen bij het intellectueele deel van ons Volk.

Met klem moet ik er tegen opkomen dat de kaderlandstorm „een vorm van vermaak” is evenmin als aan de uiting van Dr. MEIJERS in 1908 de uitleg gegeven mag worden dat de Weerbaarheidsbeweging een „vorm van vermaak” zou zijn, in dien zin dat het „Spielerei” was en de lust om zich toen te oefenen in Weerbaarheidskorpsen niet een zeer ernstige zijde zou hebben, waarbij totaal niet de bijgedachte kon zijn van mogelijk voordeel bij het vervullen van den dienstdienst, om de eenvoudige reden, dat er toen nog niet de minste voordeelen verbonden waren aan het oefenen bij Weerbaarheidskorpsen en men zich integendeel als lid van een Weerbaarheidskorps moreel verbonden had, zoolang de plaatsvervanging nog bestond, geen plaatsvervanger te nemen, maar zelf zijne militieplichten te vervullen.

Als bewijs hoe ernstig Dr. MEIJERS het werken in Weerbaarheidskorpsen opvatte, bewijzen wel de volgende woorden uit een verslag van 1908, dat hij als commandant van de afdeling Amsterdam der K. N. W. V. heeft gestuurd aan den korpscommandant:

„De nieuwe leden, die dit jaar tot ons gekomen zijn, geven mij veel vertrouwen in de naaste toekomst onzer „afdeeling”.

„In velen van hen meen ik menschen te zien met liefde „voor lichaamsoefeningen, niet bevreesd voor wat inspanning „en met een ernstige wil om goede soldaten te worden. „Met hen lijkt het mij mogelijk het verstrekkend doel onzer „Vereeniging na te streven; menschen te vormen, die nabij „komen aan dat oude ras, dat aan taaie volharding, ondernemingsgeest en moed, in zijn optreden ter zee en te land, „Holland eenmaal machtig heeft weten te maken”.

Onbegrijpelijk is het, dat, nu door allerlei bepalingen van D. v. O. de Kader L.S.M. kwijnende is, in de laatste Memorie van Antwoord de Kader L.S.M. als kader-vormend instituut wordt aangewezen.

Sedert korten tijd is de leeftijd voor het aangaan van een verbintenis weder gebracht op 17 jaar, maar het vertrouwen is natuurlijk geschokt bij onderwijsautoriteiten, ouders en de studeerende jongelingschap en stel eens, dat dit zeer langzaam door goed gevoerde propaganda terug te krijgen zou zijn, dan zullen er weder eenige jaren moeten verlopen voor de eerste resultaten zichtbaar zouden zijn.

Nu echter de eerlijke pogingen van de leidende personen in den Kader L. S. M. om hierdoor belangstelling te wekken voor onze weermacht weder gefnuikt zijn en de stemming bij het verlofspersoneel over het algemeen zeer somber is, vrees ik, dat het uiterst moeilijk zal zijn geschikte krachten te vinden, die opnieuw als propagandisten tot ons Volk willen gaan, om weder de kans te loopen na korter of langer tijd beschouwd te worden als heeren, die verwachtingen hebben opgewekt, waaraan niet voldaan wordt.

Nu mag niet aangenomen worden, dat de maatregelen tegen den Kader L.S.M. genomen zijn om dit Instituut te knauwen, maar wel, omdat gemeend werd met die maatregelen het Legerbelang te dienen, maar dan is ook weder opnieuw het bewijs geleverd op welke een geringe waarde legerautoriteiten iedere poging van burgerzijde, om iets te doen in het belang van de Landsdefensie schatten en het meest droevige is dan nog wel, dat men zich zelf niet bewust is hoe grievend men dikwijls optreedt.

De majoor DE GELDER heeft natuurlijk geen oogenblik de bedoeling gehad iets onaangenaams te zeggen van den Kader L.S.M., maar men heeft zich in Legerkringen zoo de gedachte eigen gemaakt, dat slechts daar juiste begrippen kunnen heerschen over het defensievraagstuk, dat zelfs majoor DE GELDER gaat veronderstellen, dat de hoogstaande mannen die gewerkt hebben of nog belangeloos werken als leiders bij den Kader L.S.M. hiervan een „vorm van vermaak” maken.

Als in verschillende stukken van D. v. O. met groote welyillendheid gesproken wordt over Kader L.S.M., dan meent men dat natuurlijk, maar het is dezelfde welwillendheid, die den ruiter zijn paard op den nek doet kloppen als het

beest precies heeft gedaan wat de ruiter wil; men blijft, al is 'tonbewust, het werk van burgers op defensiegebied als iets minderwaardigs beschouwen.

Het beste bewijs hiervan is wel het volgende:

'Toen eene vereeniging, welke voor weerbaarheidsbelangen ijvert, gelden aanbod aan D. v. O. om herinneringsmedailles uit te reiken aan vrijwilligers van den L. S. M. en vroeg deze medailles op het uniform te mogen dragen evenals dit was toegestaan aan den Bond van Lichamelijke Opvoeding voor de Kruizen, uitgereikt na het voldoen van afstandsmarschen, werden deze gelden niet alleen geweigerd, maar werd er aan toegevoegd, dat de meening van het niet willen uitreiken van herinneringsmedailles gegrond was op de overweging, *dat de toekening aan de Vrijwillige Landstormers van de voor het Leger vastgestelde uniform voldoende heeft aangetoond, dat hunne verdiensten dezerzijds op hare juiste waarde worden geschat.*

We zien dus hieruit, dat in de opperste legerkringen de meening heerscht, dat de grootste inspanning van burgerzijde voor 's Lands defensie het best kan beloond worden door hen waardig te keuren het Legeruniform te dragen.

Zoolang men echter in Legerkringen niet kan inzien, dat wij ook in defensievraagstukken gelijkgerechtigde burgers zijn, zal er helaas van eene innige samenwerking geen sprake zijn, integendeel zal de afscheiding immer groter worden, omdat wij niet kunnen en mogen toegeven minderwaardig werk te verrichten.

Wij blijven hopen op de mogelijkheid van samenwerking, al vertoonen zich al teekenen van een' komenden verbitterden strijd, die zeker niet in 's Lands belang zal zijn.

De VOORZITTER: Het woord is aan den heer ROES.

De heer ROES: Mijnheer de Voorzitter. Het zou m.i. in het belang van de zaak zeer wenschelijk zijn als de militaire wetenschappen ook werden gedoceerd op de universitaire colleges. De rest der volledige opleiding zou dan bij den troep kunnen geschieden, in geen geval in een centrale

opleidingscursus. Deze zou het nadeel hebben dat de jongelui onder elkaar blijven. Want hoofdzaak is toch, dat men den soldatenrang zelf heeft meegemaakt, dat men de nooden en behoeften van den soldaat heeft leeren kennen om als officier ten volle voor zijn taak berekend te zijn. Het leek ons gewenscht dit punt van avond in het midden te brengen.

De VOORZITTER: Is er nog iemand, die het woord verlangt? Het woord is aan den heer HAALEBOS.

De heer HAALEBOS: Mijnheer de Voorzitter! De Majoor DE GELDER heeft op blz. 255 zijner inleiding o.m. de aandacht gevestigd op de opleiding van reserve-officieren van de militaire administratie en daar geen der Heeren, die hedenavond aan de gedachtenwisseling deelnamen, daarover iets in het midden heeft gebracht, zij 't mij vergund een enkel woord over deze opleiding te zeggen:

Bij het intreden van de mobilisatie in 1914 was bij de Landweer-Bataljons een groot tekort aan administratieve werkkrachten, zoowel aan sergeant-majoor-administrateurs als aan luitenants van de militaire administratie.

Zoo spoedig mogelijk werden toen maatregelen getroffen om in dat tekort te voorzien en werden zij, die in de burgermaatschappij betrekkingen bekleedden als accountant, boekhouder enz., tot de opleiding tot reserve-sergeant-majoor-administrateur toegelaten, ten einde na afgelegd examen, de meer intellectueelen onder hen en na een practischen dienst als reserve-sergeant-majoor-administrateur, toe te laten, tot eene opleiding voor reserve-luitenant-kwartier-meester.

Doordat tijdens de mobilisatie een groot aantal reserve onderdeelen werden opgericht, welke reserve onderdeelen de noodige administratieve krachten behoeften, zijn tijdens den mobilisatietoestand een zóó groot aantal administrateurs gevormd, dat thans zoowel niet alleen vredesonderdeelen van hun organiek aantal administrateurs zijn voorzien, doch dat voorts een aanzienlijk overcompleet aanwezig is.

Daar de toekomstige legerorganisatie nog geen vasten

vorm heeft aangenomen, zal het legerbestuur zeker voor deze categorie van militairen een afwachtende houding aannemen en wel tot op het tijdstip, waarop het organiek aantal administrateurs zal zijn bepaald.

Dit overcompleet moet dus eerst zijn ingesmolten vóór en aler men kan overgaan tot het vormen van een reserve aan administrateurs.

Het komt mij, gezien de ervaring opgedaan bij de mobilisatie, gewenscht voor het reserve personeel van de militaire administratie dus reserve sergeant-majours administrateur en reserve adjudant onderofficieren van de militaire administratie uitsluitend te recruteeren uit het leger, dus uit degenen, die als zoodanig benoemd zijn ingevolge art. 2 punt 6 van de Pensioenwet 1902, hetgeen echter, naar mijne meening, alleen dan mogelijk zal zijn, indien de eerlang te wijzigen pensioenwetten voor de landmacht, de pensioenneering op jeugdigen leeftijd met daaraan verbonden reserveplicht zeer aantrekkelijk maakt, waardoor tevens de zoo gewenschte doorstroaming van het beroepskader wordt bevorderd.

Mochten echter de pensioenwetten voor de landmacht niet zoo soepel worden gemaakt dat daardoor de hiervoren beoogde doorstroaming van administratieve personen van het actieve leger plaats vindt, dan zouden uit het reservekader of uit de militie de noodige krachten moeten worden geput om in den administratieven dienst bij de reserve-afdeelingen te voorzien en wel door de gelegenheid open te stellen om eene verbintenis te sluiten als adspirant administrateur, volgens dezelfde beginselen als voor de adspiranten vaandrig en de adspiranten reserve officier herkomstig uit de militie is voorgeschreven.

De candidaten zouden bovendien, hetzij door hunne maatschappelijke positie, dan wel door hunne voortgezette studie den waarborg moeten geven, dat zij zóó administratief zijn onderlegd, dat daarop de militaire administratieve wetenschap kan worden voortgebouwd.

De adspiranten zouden voorts bij een der scholen voor verlofsofficieren onder de wapenen kunnen komen, ten einde

een korte militaire opleiding te ontvangen, waarna hunne speciaal administratieve opleiding wordt voortgezet.

Na een werkelijken dienst van 8 maanden zouden de leerlingen, na met gunstig gevolg afgelegd examen, tot adjudant-onderofficier-kwartiermeester van de militaire administratie kunnen worden benoemd, om daarna 2 maanden dienst te doen als administrateur bij een bataljon, waarna hunne benoeming tot reserve-officier van de militaire administratie zou kunnen volgen.

In de aanvulling van reserve-officieren van de Intendance wordt, naar ik vermeen, voorzien door de benoeming tot reserve-officier van de Intendance op de wijze als is bepaald bij het Kon. Besl. van 20 September 1905, No. 75, zooals dit na diverse wijzigingen thans luidt.

Tot het onderhouden van de practische bekwaamheid en verdere opleiding als verlofsofficier van de militaire administratie waren voorts maatregelen te treffen als door den Majoor DE GELDER in zijn „Besluit” ten aanzien van de andere reserve-officieren worden voorgesteld.

Ten slotte vraag ik nog verlof een enkel woord te zeggen tot diegenen, welke eene opheffing van het instituut van het Reservekader beoogen.

De Voorzitter: Ik kan U daarvoor nog drie minuten toestaan.

De heer HAALBOS: Mijnheer de Voorzitter! Op gevaar af men mij beschuldigt te preeken voor eigen parochie, hoewel het belang der zaak die ik voorsta mij slechts tot spreken dwingt, zou ik willen zeggen, ik de opheffing van het instituut, dat reeds sedert 1895 bestaat en zijn noodzakelijkheid op zoo ondubbelzinnige wijze heeft bewezen, zeer zou betreuren.

Een groot gedeelte van de reserve-officieren dat bij het leger dient, komt uit het reservekader voort.

Nu nog sluiten jaarlijks $\pm$ 350 jongelieden de verbintenis als adspirant vaandrig bij de Infanterie, waarvan $\pm$ 50 % bij de categorie A en $\pm$ 50 % bij de categorie B.

Aanwijzing uit de militia is alleen gedurende den mobilisatietijd voorgekomen en zal dit jaar aan 100 jongelieden uit

de militie de gelegenheid worden geboden tot officier te worden opgeleid.

Als een teekenend staaltje hoe weinig animo er bij de militie bestaat, moge gelden, dat slechts 6 jongelieden zich hebben aangemeld om opgeleid te worden tot reserve-officier herkomstig uit de militie

Het instituut van het reservekader heeft zich in de Nederlandsche jongelingschap ingeleefd en voorziet voldoende in de behoefte.

Waarom dit instituut dan overboord gegooid en er een ander voor in de plaats gesteld dat zijn bruikbaarheid nog moet bewijzen?

Men beweert, dat bij de militie de eisch kan gesteld worden van hogere wetenschappelijke ontwikkeling b.v. eindexamen H.B.S. 5 j. c., of gymnasium, of daarmede gelijkstaande inrichting van onderwijs, maar zij, die dezen eisch stellen, ontgaat waarschijnlijk, dat het aantal militieplichtige jongelieden, die aan dezen eisch voldoen absoluut onvoldoende is om daaruit in de behoefte aan reserve-officieren te voorzien.

En wat het bezwaar der intermitterende opleiding betreft, hieraan kan worden tegemoet gekomen door de jongelieden, die thans 60, 75 en 75 dagen dienen in hunnen eersten oefentijd, te verplichten dien tijd in vier jaarlijksche perioden door te brengen en wel gedurende 60, 75, 75 en 75 dagen.

Ik spreek dan ook de verwachting uit dat het instituut van het reservekader, gewijzigd naar de hedendaagsche eischen, moge blijven voortbestaan en zeg U Mijnheer de Voorzitter dank voor de gelegenheid mij geschonken om het vorenstaande in het midden te mogen brengen.

De VOORZITTER: Het woord is aan den heer DE GELDER.

De heer DE GELDER: Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren. Mag ik beginnen met een woord van dank te richten tot diegenen der debaters, die zoo welwillend zijn geweest mij te voren in te lichten, omtrent hetgeen zij te berde wenschten te brengen; de waarde van het debat wordt daardoor verhoogd en mijn taak vergemakkelijkt. Voorts moge ik her-

inneren, dat mijn jongste voordracht een vervolg is op die, welke door mij in 1913 is gehouden; ik kan dus niet alles nog eens herhalen.

Wanneer ik dan, in volgorde, de sprekers naga, zoo zal ik in de eerste plaats den heer KEMPER trachten te beantwoorden.

De geachte spreker begon met een tirade van mij aan te halen, die afschrikwekkend heette te luiden; laat ons met blijdschap constateeren, dat zij blijkbaar noch hem, noch de andere debaters werkelijk afgeschrikt heeft. Mijne aantekening, omtrent de wederindienststelling van gepensioneerden, bedoelde alleen, het onvoldoende van dergelijke kleine middelen te critiseeren; dat de diensten van deze oud-officieren bij interneering e. d. werden op prijs gesteld, spreekt van zelf.

Spreker achtte voorts een wet wenschelijk; begreep ik hem wel, dan zou deze wet intusschen niet veel mogen bevatten. Naar mijn meening dient een wet alleen, om iets bestaands te consolideeren; zij brengt echter allermint iets, dat *niet* bestaat, tot leven. Het wil mij daarom in de gegeven omstandigheden beter schijnen, met die wet maar te wachten.

Ten slotte achtte spreker mijn eischen voor opleiding tot reserve-kapitein te laag en knoopte hij hieraan een vermaning vast. Waar thans evenwel in 't geheel *geen* opleiding bestaat, is mijn voorstel althans een vooruitgang en kan men wellicht later op den eersten stap een tweeden doen volgen. Het heeft echter overigens, naar mijn meening, al zeer weinig nut in deze vergadering zaken te bepleiten, waarvan men à priori weet, dat zij onvervulbaar zijn; het *uiten* van zware eischen beteekent derhalve nog niet veel.

En thans de punten, door den heer FROGER in het debat gebracht.

Allereerst achtte spreker het gewenscht te wijzen op de noodzakelijkheid, de opleiding van den verlofsofficier te beschouwen, in verband met de opleiding tot beroepsofficier.

Men zou zelfs nog verder kunnen gaan en er ook de reorganisatie van het leger c.a. kunnen bijhalen; toch geloof ik, dat, gedachtig aan het „Qui trop embrasse, mal étreint”

er veel voor pleit, om het hedenavond maar niet zoo verte zoeken.

Wanneer de opleiding van den verlofsofficier *deugdelijk* is, vormt zij vanzelf een grondslag voor verderen uitbouw.

Ook de keuze van de beroepsofficieren uit de verlofsofficieren breng ik thans liever niet ter sprake; ik deel overigens hier omtrent Sprekers meening. (Zie ook Mil. Spectator 1914, blz. 214.)

Vervolgens acht Spreker het wenschelijk, de opleiding der verlofsofficieren van alle wapens te doen ressorteeren onder den Inspecteur van het Militair Onderwijs.

Ik geloof, dat hier een oud paardje van stal is gehaald en eerlijk gezegd, laat het mij vrij onverschillig, mits deze titularis geen „gelijkmakingsplannen” koestert ¹⁾ en het verband met den troep er niet onder lijdt.

De quaestie der wetenschappelijke ontwikkeling is belangrijker; hetgeen de heer FROGEN thans hieromtrent zegt, is echter door mij bereids in 1913 bepleit; alleen maakte ik toen nog een voorbehoud voor de onderwijzers. (Zie Orgaan 1913, blz. 250.)

Indien het aantal candidaten voldoende ruim blijft, is opvoering der wetenschappelijke eischen alleszins gewenscht; men zal ten deze echter *cijfers* moeten overleggen en primo eens na moeten gaan hoeveel gediplomeerden de lichteningen bevatten. De heer HAALBOS deelde ons reeds mede, dat het niet mogelijk zal zijn de wetenschappelijke eischen te verhoogen.

Spreker zegt dan verder: „Het Reservekader heeft geen reden van bestaan,” doch pleit in een later gedeelte voor een ruimere verleening van uitstel van opkomst.

Nu zijn er m. i. voornamelijk twee redenen om het reservekader te handhaven — ik sluit mij hierin geheel bij den heer HAALBOS aan — en wel allereerst, dat de jongelieden *vrijwillig* toetreden en voorts, dat het bij de ouders een goeden naam heeft. ²⁾ Heft men het op, zoo zal daaraan moeten voorafgaan, dat de militiewet plooibaarder worden

¹⁾ Hij zal dan echter het geheele reserve-kader onder zijn vleugelen moeten nemen.

²⁾ Jammer genoeg is het distinctief vervallen.

zoowel *vervroeging* van opkomst, als uitstel toelaat. Het intermitterend dienen ware daarbij dan opnieuw qua voor- en nadeelen te overwegen.

De „aanwijzing” voor opleiding tot vaandrig, behoort o.i. zoo weinig mogelijk te geschieden. Zij moet in de wet staan, als stok achter de deur, zeer zeker.

Wij gevoelen echter overigens niet veel voor vaandrighs, onder hoogen druk geboren; wat zullen zij later presteeren? En kan men iemand dwingen door het examen voor dien rang te komen?

Dat de aanwijzing *gedurende de mobilisatie* niet veel bezwaren opleverde is juist; wij leefden toen echter in een tijdperk van verhoogde spanning. Thans doorleven wij een tijdperk van reactie en is de neiging tot het *ontsnappen* aan verplichtingen bereids vrij wat grooter, dan die tot het bewijzen van kosteloze diensten aan de gemeenschap.

Men stelle 6 of 12 maanden diensttijd maar eens tegenover elkaar.

Sprekers voorstel om jongelieden als militair te „vorpantieren”, wegens het behalen van wetenschappelijke acten in de burgermaatschappij, lijkt mij wat ver gezocht; zij werkten toch in hun eigen belang. Zou er niet veel eer reden voor bestaan om hun in de *burgermaatschappij* een voorsprong te geven, die als *militair* den staat goede diensten hebben bewezen?

Zij hebben althans niet zichzelf, doch de gemeenschap gediend.

De eerste-oefeningstijd der adspiranten is kort, te kort; het ware zeker weuschelijk dezen te verlengen. Spreker dacht de eerste 8 maanden te brengen op 11; voegt men hierbij 2 maanden als vaandrig en 2 als officier, zoo komt men op 15 maanden.

Mijne Heeren. Het is al 7 jaar geleden — en onder die zeven zijn er verscheidene, die voor hervormingen op militair gebied gunstig waren — sedert ik voor verschillende verbeteringen in de opleiding pleitte en ... er is niets van gekomen.

Men moet dus wel *zeer* optimistisch zijn, om te durven verwachten, dat in *deze* periode eene verlenging van den opleidingstijd verkregen zou kunnen worden.

Juist daarom geloof ik, dat het beter is momenteel liever te zoeken in de richting van verscherpte keuze en c.q. van meerdere specialisatie en om *vooral* de opleidingsprogramma's niet op te voeren.

Wij komen thans tot de quaestie der oefen-detachementen, waar de scholen nu eenmaal niet buiten kunnen. Als uiterste oplossing, indien er op geenerlei wijze soldaten te verkrijgen zijn, noemde ik het verbinden van een recruten-school aan de vaandrigsopleiding.

De heer FROGER verwerpt zulks — en daarmede de geheele opleiding met manschappen — onder het motto, dat men de opleiding der recruten, d. w. z. van 360 recruten, niet mag opofferen aan die der verlofs-officieren.

Maar, Mijne Heeren, mag het omgekeerde dan wel? Is dit door Spreker bedoeld, als een soort zelfverloochening?

Ik meende, dat men van *twee* kwaden, altijd het *kleinste* moet kiezen en bleef bovendien bij mijn voorstel *geheel* in de lijn der Memorie van Antwoord, alwaar het bijv. van de milicien-sergeanten heet: „In die drie maanden krijgen zij hunne practische opleiding bij de *volgende* militieploeg”. Hier geldt het alzoo nog wel een *geheele ploeg*, die c.q. in Spreker's gedachtengang *wordt opgeofferd* en — waar dit steeds doorgaat — derhalve de *geheele* lichter!

De remedie door Spreker aan de hand gedaan (2 × 14 dagen aan het einde der opleiding één compagnie ter beschikking te stellen), is en qua duur en qua sterkte *geheel* onvoldoende. Wij bevelen hem zeer aan, eens te willen nagaan, voor hoeveel opleidingen op die compagnieën bereids is beslag gelegd en welke *inderdaad* de sterkte dier compagnieën zal zijn.

Neen, deze oplossing schijnt ons al zeer weinig bevredigend en niet veel beter, dan het voorstel Memorie van Antwoord.

En zoo komen wij thans tot het laatste, wat door Spreker

¹⁾ 120 per school.

werd behandeld, namelijk, dat centralisatie der *geheele* opleiding tot vaandrig noodzakelijk blijft, tenzij iets onvervulbaars vervuld wordt.

Ik ben er dankbaar voor, dat zulks hier nog weer eens is bepleit en wel op dezelfde gronden, waarop ook door mij altijd een soórtelijke meening werd uitgesproken.

De heer FROGER heeft, evenals ik, kunnen constateeren, wat er van gedecentraliseerde opleidingen terecht kwam.¹⁾ Laat ons den mantel der liefde er maar over heen plooien.

Den heer VAN DER MOER zeg ik dank, voor den steun mij verleend. Ik stem geheel in met zijne bezwaren tegen eene algemeene centralisatie. Bij dergelijke groote inrichtingen gaat het persoonlijk contact tusschen Directeur en leerlingen geheel verloren en daarmede tevens de mogelijkheid van juisten invloed en zuivere beoordeeling.

De heer VAN DER SLOOT is zeer algemeen gebleven; zijn pleidooi voor meer aansluiting, aan de toestanden in de burgermaatschappij onderschrijf ik gaarne.

De heer LOGGER wees op de noodzakelijkheid de wintercursussen te verbeteren; ik deed zulks eveneens in 1913. Helpt zulks niet afdoende, zoo vermeerdere men het aantal perioden der intermitterende opleiding.

Waar spreker wees op het nut eener handleiding in boekvorm, kan ik hem mededeelen, dat de Scholen deze in losse bladen bezitten; waar zoovele reglementen het karakter van periodieken dragen en zooveel zich wijzigt, lijkt een boek mij minder practisch.

Ik kom thans tot de opmerkingen van den heer DWARS.

Gaarne wil ik dezen Spr. toegeven, dat in de toekomst eenige meerdere aandacht aan de opleiding van den verlofs-officier tot commandant van een mitrailleurpeloton, zal dienen te worden gewijd.

Toch lijkt het mij niet gewenscht hiertoe, bereids bij de School, leerlingen aan te wijzen en dezen *aldaar* een specialen cursus te doen volgen.

¹⁾ Wij wijten dit meer aan de toestanden, dan aan de personen. Doch het *feit* blijft. Wat wil men in de toekomst gaan opleiden bij den troep, terwijl.... er geen troep meer is.

Hieraan zijn toch verschillende nadeelen verbonden, zooals:

- 1°. dwingt zulks reeds aanstonds tot het uitschakelen der intermitteerend-dienenden, d.i. de helft;

- 2°. valt het dan nog moeilijk uit te maken, wie aanleg heeft;

- 3°. zou men zelfs niet de meest-geschikten *kunnen* nemen, doch er noodzakelijk één van ieder regiment moeten uitzoeken. En dan nog kiezen de jongelui eerst aan het einde der opleiding het regiment, waarbij zij vaandrig willen worden.

Waar nu Spr. terecht reeds voorziet, dat nog meerdere specialiseering in de toekomst noodig zal zijn, moge hij zelf begrijpen, dat de Scholen hiervoor niet kunnen dienen; naast *zijn* speciale klasse van 24 (welk aantal bovendien voor één klasse te groot is), zouden alras andere worden gewenscht.

Immers: „Chacun préche pour sa paroisse”.

Ik meen dan ook, dat alle leerlingen eene zelfde vooropleiding bij de Scholen moeten ontvangen; hiertoe behoort mede eenige kennis van de mitrailleurs en de bediening van dit wapen.

Indien nu de regiments-commandanten vervolgens, uit de hun toebedeelde vaandrigen, een keuze doen, zoo zouden de gekozenen:

- a. een gezamenlijken cursus van enkele weken kunnen doorloopen bij de Norm. Schietschool,

- b. overigens hun verplichten dienstdtijd als vaandrig en reserve-officier (ook de herhalingsoefeningen en eventueele vrijwillige opkomst) bij het M. P. kunnen doorbrengen.

Vermoedelijk zal ook op deze wijze wel bereikt worden, wat Spr. wenscht, vooral, indien dan bij de herhalingsoefeningen de mitrailleurspelotons inderdaad worden gevormd.

Wellicht zal het Spr. nog belang inboezemen te vernemen, dat mijnerzijds bereids het mogelijke is geschied om de officieren en onder-officieren der *School*, door detacheringen, op de hoogte van het mitrailleurwezen te brengen, zoodat de School reeds niet meer vreemd voor dit vraagstuk zal staan. Zijn mededeeling, dat de eisch zal worden gesteld, dat *iedereen* den Lewis-mitrailleur moet kunnen bedienen

trof mij bijzonder; vooral omdat er (wij schrijven 1920) nog geen enkele lichte-mitrailleur bij den troep *is*. De realiteit is dus wel eens ver te zoeken.

Den heer TONNET zeg ik dank voor zijn waardeerend oordeel. Waar het mij echter bekend is, dat de heer WESTERVELD het voornemen koestert op zijn woorden in te gaan, wil ik mij daarvan thans onthouden.

Mijne Heeren. Ik stel het op hoogen prijs, dat ook de heer WITTERT uit zijn tent is getreden en als een waardig paladijn de wapenen voor zijn chef heeft opgenomen. Ik stel zulks te meer op prijs, aangezien hij „nourri dans le sérail” er alle détours van heeft medegemaakt.

Laat mij echter beginnen, met te verklaren, dat ik met „hooger sferen” volstrekt niet uitsluitend den O. L. Z. heb bedoeld, doch veeleer het geheele samenstel van krachten, huizende tusschen het Plein en de Kalvermarkt, met eenige dépendances; bovendien bestrijd ik geen personen, doch toestanden; de autor intellectualis laat mij onverschillig. Wanneer ik dan, in het algemeen, iets aan den heer WITTERT zou wenschen te antwoorden, zoo is het allereerst, dat m. i. de grondfout van veel verkeers in ons leger *altijd* daarin schuilt, dat zoo velerlei op een bureau wordt bedacht, theoretisch fraai is, doch in de practijk faalt.

Zoo was ook het stelsel der kroonsergeanten, in theorie prachtig, alleen .... het verraadde een zeker gemis aan kennis van menschen en vooral van *toestanden* in het leger.

Indien de geachte spr. echter dit stelsel, nu het hopeloos gefailleerd is, toch nog in bescherming wil nemen, zich uit „dat het tot het beoogde doel had kunnen (moeten) leiden” en hieraan toevoegt „ik zoude mij dan ook voor de toekomst nog niet aan de zijde kunnen scharen van de tegenstanders der decentralisatie”, zoo vermoed ik, dat hij hier wel eenigszins heeft overdreven.

Voor hem mag toch zeker niet, als eenmaal voor de Bourbons, gelden: „Ils n'ont rien appris, ni rien oublié”.

Mijne Heeren. Ik richtte, middels twee uitroepetekens, een verwijt tot het Mob. Voorschrift. Mijn geachte bestrijder

releveert, dat Hoogerhand het met dit voorschrift eens was. Nu, dat wil ik gaarne aannemen; intusschen gaat het er eigenlijk om, of Hoogerhand het er *terecht* mede eens was, en dan zeg ik: neen.

Immers, niettegenstaande de *laatste* officier uit zijn *laatsten* schuilhoek was opgedreven, was ons Leger in 1914 geenszins paraat, doch toonde een bedenkelijk incompleet aan officieren, hetgeen *zelfs* in een *korten* oorlog dagelijks zou zijn verergerd.

Zouden dan die enkele officieren der scholen niet *terstond* beter kunnen zijn gebezigd, dan om enkele gaatjes te stoppen?

Trouwens, ook in Januari 1915, toen men dit inzag, viel een zóó lange duur van den oorlog nog geenszins te voorzien. Mijn opmerking is dus niet bedoeld als „Treppen-kritiek”.

Nog een ander punt.

Spr. tikte mij op de vingers, dat *niet* aan compagnies-commandanten, doch aan commandanten van regimenten en zelfstandige bataljons, de aanwijzing van personen voor de officiersopleiding was gevraagd. Formeel is dit natuurlijk volkomen juist; doch heeft Spr. ook overdacht, bij wie deze autoriteiten hun licht opstaken? De practijk was veelal, dat de compagnies-commandanten adviseerden (en wie waren somtijds deze compagnies-commandanten) en dat het stuk „conform” doorging.

Mijne Heeren. Spr. zegt aan het slot, dat een pleidooi voor de maatregelen, door Hoogerhand genomen, feitelijk onnoodig is; de ingrediënten waren kostelijk, alleen de koks deugden niet. Alles mislukte, doordien „bij het officierskorps nooit is opgekweekt een voldoende verantwoordelijkheidsgevoel, met betrekking tot de opleiding van hunne a.s. collega's”.

Indien dit nu werkelijk zoo is, wie is dan verantwoordelijk voor dezen toestand? Het officierskorps, of . . . Hoogerhand? Wij draaien dus in een kringetje. En of Hoogerhand zoo engelrein en lieleblank uitgaat, valt te betwijfelen, indien men vergelijkt, wat daaromtrent in Ons Leger 1919, blz. 240 te lezen staat.

Er zijn voorts nog enkele kleinigheden; zoo gaf Spr. als

maximum sterkte der scholen 6 klassen; inderdaad zijn het er 9 geweest; en ook ging hij niet in op mijn grief, dat de goede instructeurs werden weggehaald en somtijds door zeer jeugdige vervangen. Doch ik wil hierover niet verder uitwijden.

Mijne Heeren. Het ligt allerminst op mijn weg met steenen te werpen en gij zult wel, met mij, overtuigd zijn van de ongeloofelijke moeilijkheden, waarvoor onze Legerleiding — dank zij de zonden der vaderen — in het mobilisatie-tijdperk heeft gestaan en voor den ernst harer pogingen om alles ten beste te leiden.

Daartegen wensch ik mij dan ook geenszins te richten; maar wel achtte ik mij verplicht — zij het op gematigde wijze — eenige werkelijkheid te onthullen en met *nadruk* te waarschuwen voor de gevaren, waaraan eene leiding door Mr. LEBUREAU het leger blootstelt.

En ik ben niet geheel zeker, of Mr. WITTEK deze bezwaren wel even ernstig inziet, als zij, die het papiertrommelvuur gedurende lange jaren hebben moeten doorstaan.

De heer KLEIN achtte mijn oordeel over den Kaderlandstorm niet juist en eenigszins onwelwillend.

Mijne Heeren. Ik heb langs vele wegen getracht, mij omtrent den Kaderlandstorm op de hoogte te stellen; wat ik verkreeg was zeer onvolledig, doch stemde tevens weinig hoopvol.

En wie het blad *Allen Weerbaar* geregeld leest, zal toch ook moeten erkennen, dat de toon, betreffende de vrijwillige weerbaarmaking, gewoonlijk in mineur luidt.

Desondanks heb ik mij mijn oordeel voorbehouden en den raad gegeven af te wachten, wat uit dit instituut kan groeien. Is dat nu onwelwillend?

Waar de heer KLEIN mij reeds 25 jaar kent, zal hij toch wel begrijpen, dat elke poging, om de goede zaak te steunen, van *mijne* zijde medewerking mag verwachten.

De heer ROEST pleitte voor militaire colleges aan de Universiteiten. Ik weet niet, of het hem bekend is, dat deze vereeniging in die richting is werkzaam geweest, doch dat het resultaat niet blijmoedig stemde.

De eenvoudige stof, waarmede de a.s. aanvoerdere moeten beginnen, acht ik bovendien voor colleges ongeschikt. Overi-

gens zou eene bestudeering der Belgische Hoogeschool-compagnieën dezen Spr. wel eenig licht kunnen verschaffen.

De heer HAALBOS besprak de vorming van reserve-administrateurs en wilde hiertoe voornamelijk oud-administrateurs van het leger bestemmen, vooral omdat het vak zoo moeilijk is.

Mijne Heeren. Ik wil erop wijzen, dat een ander pleidooi ook mogelijk ware en wel om de administratie te vereenvoudigen. Waar de Zwitsersche administrateur zijn administratie in den achterzak van zijn jas draagt, heeft de Nederlandsche hiervoor een gerequireerd voertuig noodig.

En hiermede, Mijnh. de Voorzitter, meen ik naar mogelijkheid de verschillende sprekers van dezen avond te hebben beantwoord.

De VOORZITTER: Het woord is aan den heer WESTERVELD.

De heer WESTERVELD: Mijnheer de Voorzitter. De luitenant-kolonel INSINGER heeft mij er op attent gemaakt, dat er in mijne verhandeling eenige onjuistheden voorkomen. Door L. O. A. 146, 1919 is de begrenzing 1 Mei—1 October, waarover ik op pag. 283 schreef, vervallen, terwijl bij L. O. A. 183, 1918 is bepaald, dat de sedert aan te stellen verlofsofficieren zich voor 10 jaar moeten verbinden, dus niet meer voor 5 jaar, zooals ik op pag. 285 schreef. De laatste L. O. is waarschijnlijk aan mijn aandacht ontsnapt, omdat er „Reservekader der Onbereden Korpsen” boven stond.

Thans overgaande tot het hedenavond behandelde, moet ik in de eerste plaats mijn diepgevoelden dank uitspreken voor de waardeering, welke Generaal KEMPER heeft willen uitspreken over mijn werk bij de opleiding der reserve-officieren. Ik kan den Generaal KEMPER de verzekering geven dat ik zijne woorden op bijzonder hoogen prijs heb gesteld en dat zij bij mij in dankbare herinnering zullen blijven, met de zoovele andere bewijzen van waardeering, welke ik in mijn loopbaan als officier van hem mocht ontvangen.

In de tweede plaats moet ik de heeren TONNET en FROGER ten zeerste bedanken voor de tijdige toezending van den hoofdinhoud van hetgeen zij hedenavond zouden zeggen. Die heeren hebben mij daardoor de beantwoording zeer gemakkelijk gemaakt.

De kolonel TONNET heeft eenige beschouwingen gewijd aan den geest, die den heer DE GELDER en mij heeft beziel en heeft daarbij meer in het bijzonder bestreden het standpunt door mij in algemeenen zin tegenover de toekomst van het militaire vraagstuk, en wel de naaste toekomst daarvan, ingenomen. Ik zou het op bijzonder hoogen prijs hebben gesteld, wanneer ik op die bestrijding van een hooggeachten tegenstander als de kolonel TONNET uitvoerig had kunnen ingaan, doch daartoe is het thans niet zoozeer de gelegenheid. Ik zal mij daarom tot het doen van enkele opmerkingen beperken.

Allereerst dan een korte verdediging van de door mij gebezigde zinsnede, dat hij, die thans de militaire eischen op den achtergrond plaatst een door de politiek vertroebelde blik moet hebben op het militaire vraagstuk.

Mijnheer de Voorzitter. Vergun mij daartoe bijvoorbeeld onder de oogen te zien de vraag „Van wie is die leuze „vermindering van het aantal beroepsofficieren” afkomstig?”

Van het Nederlandsche Volk, althans van dat deel van het Volk, dat in het Leger ervaringen heeft opgedaan, zeker niet, want de klachten tegen de officieren geuit waren gedurende de mobilisatie bijna uitsluitend terug te brengen tot klachten tegen de jongste officieren, de luitenants, en die luitenants waren voor het overgrootste deel verlofsluitenants, d.w.z. officieren, bij wier opleiding uit een militair oogpunt dikwijls slechts zeer bescheiden eischen waren gesteld.

Van de militaire deskundigen dan? Voor zoover die deskundigen hun oordeel baseeren op hetgeen hier in Nederland gedurende de mobilisatie is voorgevallen, meen ik te mogen aannemen, dat het Verslag van de commissie tot onderzoek van de oorzaken tot ontevredenheid in het Leger ons uitsluitel kan geven. Welnu in dat Verslag wordt weer als hoofdoorzaak van de minder goede verhouding van meerderen

en minderen genoemd het gebrek aan tact en het gemis aan ervaring bij de jongere officieren, dat zijn weer in hoofdzaak de Verlofsofficieren, wier aantal immers gedurende de mobilisatie met eenige duizendtallen vermeerderd werd.

En wat betreft de deskundigen, die hun oordeel baseeren op hetgeen omtrent de toestanden bij de strijdende legers bekend is geworden, die kunnen naar mijn bescheiden meening slechts tot de conclusie gekomen zijn, dat overal de waarde van den troep als oorlogswerktuig verminderde naarmate de beroepsofficieren verminderden en door verlofs-officieren werden vervangen. Deze deskundigen zullen dus nooit aandringen op vermindering van het aantal beroeps-officieren, indien zij de belangen van het Leger voorop stellen.

Maar wat is dan de oorsprong van die leuze? Naar mijne overtuiging alleen de omstandigheid, dat de politieke partijen in hun alleszins begrijpelijk streven om het getal hunner aanhangers te doen stijgen, in de militaire paragrafen van hun partijprogramma hebben *moeten* spreken van een vermindering van de militaire lasten. Bezuiniging op militaire uitgaven wordt overal gevraagd en zeer in het bijzonder door een volk als het Nederlandsche, dat nooit veel gevoeld heeft voor Leger en Vloot en thans gedurende ruim 4 lange jaren wel heeft ondervonden de directe nadeelen van het bezit van een groot leger doch niet, althans niet aan den lijve, de directe voordeelen daarvan. Welnu tot een voor de breede lagen van het Volk begrijpelijke, grondige bezuiniging kan men alleen komen door vermindering van het aantal beroepsofficieren; immers door een zoodanige vermindering snijdt het bezuinigingsmes aan twee kanten; eenerzijds zal minder geld aan tractementen behoeven te worden betaald en anderzijds zal in een leger, waarin de troepenofficieren dilettanten zijn, zeer waarschijnlijk heel wat minder tegenstand zijn te overwinnen bij het beramen van maatregelen ter verkorting van den eerste oefeningstijd.

M. de V. Zoo zie ik het ontstaan van de bovengenoemde leuze en daarom o.a. is voor mij de „politiek” in de aller-eerste plaats de oorzaak van het aanheffen ervan.

En wat nu de vertroebeling van den blik van de politici

betreft, M. de V., daaromtrent zij het mij vergund het volgende op te merken. Wanneer wij nagaan wat gedurende de behandeling van de begrootingen van Oorlog en Marine in de beide Kamers van de Volksvertegenwoordiging is gezegd door woordvoerders van bijkans alle politieke partijen, dan moet het ons treffen, dat zij zich uitsluitend hebben bepaald tot één enkel gedeelte van de taak van de weermacht n.l. die tegen den buitenlandschen vijand en de concessies, die zij wilden doen aan de bezuinigingswoede, werden steeds bepaald door de verwachtingen, welke men koesterde omtrent de heilzame gevolgen van den volkerenbond of omtrent de militaire kracht van de ons omliggende volkeren.

Naar mijn oordeel is zoo'n stanpunt verkeerd, omdat het bekrompen is, want onze weermacht heeft volgens onze Grondwet nog een andere taak dan die tegen den buitenlandschen vijand. Die tweede taak, de verdediging van het staatsgezag tegen wat wij zouden kunnen noemen den binnenlandschen vijand, wordt thans door bijna allen, die in woord of geschrift hunne denkbeelden omtrent het militaire vraagstuk openbaar maken, buiten beschouwing gelaten. Wij, militairen mogen m.i. evenwel niet op die manier schuilevinkje spelen en dat vooral niet in tijden als deze, waarin wij nog onlangs een zeer ernstigen aanslag op het staatsgezag nabij onze Oostelijke landsgrenzen hebben aanschouwd. Wij moeten ons dus *ook* afvragen welke eischen aan onze onderdeelen zullen worden gesteld, wanneer van ons geeischt wordt die tweede taak van onze weermacht te vervullen. Welnu Mijnheer de Voorzitter, naar mijne overtuiging is de kans op een aanval van een buitenlandschen vijand in de naaste toekomst, hetzij men het oog richt naar het Oosten, Zuiden of Westen, uiterst gering. En toch, ik kan mij een aanval uit het Oosten denken, doch dan als een aanval van die oproerige elementen, die onlangs in het Roergebied optraden en dan met als bondgenoot in ons land die duizenden of tienduizenden revolutionairen, die — daar kunnen wij zeker van zijn — thans bezig zijn zich te organiseeren. Wanneer wij dan geroepen worden pal te staan met

onze onderdeelen ter verdediging van ons Vorstenhuis en van onze Staatsinstellingen, hebben wij noodige volwaardige onderdeelen; wij moeten dan hebben goed geoeffende, uitstekend gedisciplineerde compagnieën, escadrons en batterijen; wij mogen dus de militaire eischen thans zeker niet op den achtergrond stellen. Doen wij dat wel, dan staan wij bloot aan het verwijt, dat wij ons tot de tweede taak van ons Leger niet hebben willen bekennen, dat wij onze oogen gesloten hebben voor de eischen, die in een burgeroorlog aan ons Leger zullen worden gesteld, m.a.w., dat onze blik op het militaire vraagstuk in haar geheel niet meer helder en klaar, doch „vertroebeld” is.

Ik moet mij tot mijn zeer grooten spijt tot deze enkele opmerkingen beperken. Hoe ik over de toekomst van het militaire vraagstuk denk, is in het „Artilleristisch Tijdschrift” van December 1919 meer uitvoerig weergegeven. De daar door *.* ontwikkelde denkbeelden komen wonderwel met de mijne overeen.

Wat nu verder mijne wenschen aangaande den duur van den eerste-opleidingstijd en den duur van de herhalings-oefeningen betreft, wil ik in de eerste plaats nog eens in herinnering brengen, dat ik reeds in het gedrukte verslag neerschreef goed te beseffen, dat ik hier zeer groote opofferingen van de verlofs-officieren vroeg. Ik herhaal evenwel nogmaals: met minder kan niet worden volstaan. Wanneer ik naga wat de kennis is van de verlofs-officieren der Bereden-Artillerie aan het einde van den eerste-oefeningstijd, dan kom ik tot het volgende resultaat:

Zeer elementaire kennis van den Artillerie-Verkenningdienst. Zeer elementaire kennis van de grondbeginselen van het Schieten en van den inhoud van reglementen en voorschriften.

Bovendien is mijne ervaring geweest, dat de verlofs-officieren, die 1 of 2 jaar met groot verlof waren, er grootendeels uit waren. In een eerste-oefeningstijd van 1 jaar kan men wel een Veld-Artilleristisch vernisje leggen over een H.B.S.'er of student, doch zoodra het jonge mensch er eenigen tijd uit is, is dat vernisje er voor een groot

deel weer afgekrast. Toen in 1914 de reserve-officieren der Bereden Artillerie onder de wapenen kwamen — Mijnheer de Voorzitter ik meen er even de aandacht op te mogen vestigen, dat het hier voor het overgrootste deel mijn eigen leerlingen geldt — waren zij gemiddeld niet in staat zonder storende fouten dadelijk het vuur van de batterij te leiden of als Artillerie-verkenner op te treden. Zij waren er uit en hadden meerdere weken noodig alvorens zij weer op hetzelfde peil stonden als voor hun vertrek met groot verlof. Nu mogen wij niet vergeten, dat in 1914 bij de Bereden Artillerie alle B. Ct. nog beroeps-officieren waren en dat zelfs de meeste O. Ct. beroepsluitenanten waren.

In de toekomst zal het anders zijn. De verlofs-officieren zullen dan ook B. Ct. en O. Ct. moeten zijn, dadelijk op den eersten mobilisatiedag. Wij loopen dan de kans, dat bij de eerste de beste geschutexercitie vele officieren in plaats van meer, minder en in plaats 1 L., 1 K. commandeeren en elk bereden artillerist weet bij ervaring, dat daardoor reeds dadelijk het vertrouwen van den troep in den officier wordt geschokt. Wanneer de Kolonel TONNE mij dus prijst, omdat ik die zinsnede uit zijn rede van 22 Dec. 1919 heb aangehaald, dan kan ik dat moeilijk in overeenstemming achten met het later tot mij gerichte verwijt, dat ik te veel oefening van de verlofs-officieren vraag. Naar mijn overtuiging zou geen Nederlandsche troep vertrouwen kunnen hebben in aanvoerders, die minder herhalingsoefeningen hadden doorlopen dan ik voorstelde.

Ik meen er in dat verband op te mogen wijzen, dat de bekende Zwitsersche Hauptmann FRICK in een artikel „Die Reform der Offiziersausbildung” in afl. 3 van de „Allgem. Schw. Militärzeitung” 1920 de volgende eischen stelt aan een Zwitsersch verlofs-officier: eerste-oefeningstijd 1 jaar (cavalerie 1 $\frac{1}{4}$ jaar) daarna een recruteschool van 4 maanden voor de Artillerie en van 6 maanden voor de Cavalerie als Luitenant; verder jaarlijks 1 week kaderoefening onder den Regiments-Commandant, een herhalingsoefening van 2 weken in het gemobiliseerde onderdeel en het regelmatig bijwonen van schietoefeningen.

De schrijver besluit zijn artikel als volgt: „Abschliessend „kann gesagt werden, dass nur Höchstanspannung aller „Kräfte dazu führen kann, unser Offizierkorps auf der Höhe „der Anforderungen des modernen Krieges zu halten. Aber „auch fernerhin wird die ausserdienstliche Weiterbildung „nicht zu entbehren sein. Es ist zu wünschen, dass deren „Organisation mehr als bisher von den höheren Führern „selbst in die Hand genommen wird und dass besonders „auch innerhalb der Regimenter, soweit dies irgend angängig „ist, ausserdienstlich gearbeitet wird.”

Mijnheer de Voorzitter, waar men zoo in Zwitserland denkt en daar dus blijkbaar de ervaring heeft opgedaan, dat van oefeningen buiten Regiments-verband weinig nut is te verwachten, daar sta ik sceptisch tegenover het zoeken van aansluiting met een Nederlandsche Vereeniging van Verlofs-officieren. Onze verlofs-officieren — ik wensch het nogmaals uitdrukkelijk te verklaren — geven zich, wanneer zij onder de wapenen komen, bijna zonder uitzondering aan hun dienst, maar het zijn en blijven Nederlanders en dus is hanne belangstelling voor de militaire zaak gemiddeld hoogst matig, wanneer de perickelen niet dreigen.

Ik heb daarmede nog onlangs merkwaardige ervaringen opgedaan. Toen bekend was geworden uit de Memorie van Antwoord op de oorlogsbegrooting 1920. dat het in de bedoeling lag de aanvoedersplaatsen in ons Leger voor het allergrootste deel door verlofs-officieren te doen innemen, heeft de Redactie van het „Artilleeristisch Tijdschrift” zich per circulaire tot ruim 1000 reserve-officieren der Artillerie gewend. In die circulaire hebben wij gewezen op de zeer groote wenschelijkheid voor de verlofsofficieren zich onder de gewijzigde omstandigheden door de regelmatige bestudeering van een vakblad op de hoogte te houden van hun vak. Wij hebben aangeboden afzonderlijke rubrieken te openen voor de verlofs-officieren en daarin reglements-wijzigingen, nieuwe voorschriften enz. te bespreken.

Weet U wat het resultaat van die pogingen is geweest? Van de ruim duizend reserve-officieren der Artillerie hebben er zich 2, zegge en schrijve twee, geabonneerd op het tijd-

schrift, waarop de beroepsofficieren der Artillerie voor verreweg de grootste helft geabonneerd zijn.

Waar de feiten zoo spreken, acht ik verder commentaar overbodig en met deze feiten voor oogen aarzel ik niet het een verkeerde tactiek te noemen bij het beramen van maatregelen tot reorganisatie van ons leger te speculeeren op vrijwillige medewerking van den verlofsofficier in het algemeen. Zeker er zijn ook in ons land verlofsofficieren, die zich, evenals hunne Zwitsersche collega's, ook buiten dienst officier blijven voelen en die zich inspannen om op de hoogte te blijven van hun vak, doch die verlofsofficieren vormen een zoo kleine minderheid, dat op hen niet gerekend kan worden wil men de zekerheid hebben, dat in de ure des gevaars inderdaad op de aanvoorders vertrouwd kan worden.

Mijnheer de Voorzitter, thans overgaande tot hetgeen door den heer FROGER is gezegd, wil ik mij bepalen tot zijne bestrijding van mijne voorstellen aangaande de detachering van de kaderreservisten bij den troep.

Na alles wat er reeds over de opleiding van verlofsofficieren geschreven en gesproken is, begreep ik wel, dat ik aangevallen zou worden op mijne denkbeelden aangaande de detachering van de verlofsonderofficieren bij den troep.

Men kan ten aanzien van die detachering in hoofdzaak 3 stelsels onderscheiden, n.l. het stelsel-DE GELDER, het stelsel-FROGER en mijn stelsel.

De majoor DE GELDER zegt in hoofdzaak: ik heb zoo goed als nooit nuttig effect gezien van detacheringen bij ons Leger; onze troepen Ctn. wijden hun voornaamste aandacht aan hunne troepen en de gedetacheerden moeten in hoofdzaak zelf maar zien, dat zij iets opsteken.

Ik wil niet ontkennen, dat er in deze voorstelling van zaken waarheid schuilt. Inderdaad zijn lang niet alle detacheringen vruchtdragend, maar ik meen in de eerste plaats de vraag te mogen stellen of wij ons daarbij nu maar verder neer moeten leggen en in de tweede plaats de vraag onder de oogen te moeten zien of hetgeen de majoor DE GELDER

tegenover de door mij voorgestelde detacheringen stelt inderdaad als een verbetering mag gelden.

Wat de eerste vraag betreft, wil ik er op wijzen, dat wij in het Nederlandsche Leger de opleiding in den troep alles behalve met de paplepel hebben ingekregen. Jarenlang heeft bij ons het stelsel der africhting van de recruten door de luitenants-adjudant bestaan en ik heb al zoo dikwijls de opmerking meenen te mogen maken, dat wij aan dat stelsel nog niet geheel ontgroeid zijn, althans niet bij de Ber. Art.

Het is mij dezen winter weer zoo opgevallen, dat gedurende de detailopleiding het recrutenonderricht door de B. Ctn. zoo goed als geheel aan de luitenants en de O. O. werd overgelaten en dat de B. Ctn. eerst weer een werkzaam aandeel aan de oefeningen begonnen te nemen, zoodra de oefeningen in batterijverband aan de orde waren, m. a. w. wanneer er weer min of meer van een geoefenden troep sprake was.

Diezelfde afzijdigheid toonen de troepen-commandanten nog in veel verhoogder mate te bezitten, waar het de opleiding van officieren betreft. Voor die opleiding dienen de opleidingsinrichtingen en de troep voelt daarvoor geen verantwoordelijkheid. Ik acht dit alleszins verklaarbaar, want de besturen van de onderwijsinrichtingen van hun kant waren van een even exclusivistischen geest beziel. Het oordeel van troepenofficieren omtrent cadetten of hoofdcursonianen legde toch bijna nooit gewicht van beteekenis in de schaal waar het de eindbeoordeeling voor den officiersrang gold.

Ik meen nu echter, Mijnheer de Voorzitter, dat wij ons bij deze toestanden niet mogen neerleggen, omdat zij leiden tot de zeer ongewenschte gevolgen, die ik in mijne verhandeling naar voren heb gebracht. Ik zie evenwel zeer goed in, dat een enkele aanschrijving ons hier niet kan helpen. Wij moeten komen tot een nieuw stelsel van officiersopleiding, een stelsel, waarin veel meer verband bestaat tusschen theorie en practijk en waarin de verantwoordelijkheid voor de opleiding voor een groot deel wordt gelegd op de schouders van de troepenofficieren op de wijze, waarop ik dat in een serie artikelen in den jaargang 1918 van het Artilleristisch Tijdschrift heb geschetst. Voor alles moeten wij er toe komen

ons stelsel van beoordeeling der a.s. officieren grondig te herzien, want hier schuilt m.i. de hoofdfout. Die beoordeeling moet in elk korps worden gestempeld tot een gebeurtenis van hooge en ernstige beteekenis. Zij mag niet langer blijven een bloote formaliteit en ik leg er nog eens den nadruk op, dat ik het noodzakelijk acht, dat op de door mij bedoelde vergadering van de officieren van het korps elk oordeel, dus *ook elk gunstig oordeel*, door feiten moet kunnen worden gestaafd. Wanneer dan ten slotte — meer dan thans — de gewoonte ingang mocht vinden, dat alle Bataljons-, Afdelings- en Regiments-Commandanten persoonlijk de gelegenheid zoeken om ook voor zich zelve een indruk omtrent de adspiranten te vormen, dan geloof ik, dat alle waarborgen aanwezig zijn voor een groot nuttig effect van de detacheringen.

Wat nu de vraag betreft of hetgeen de Majoor DE GELDER in de plaats van de detacheringen wil stellen tot verbetering zal voeren, moet mij de opmerking van het hart, dat mijn hooggeachte tegenstander wel zeer hooge verwachtingen heeft omtrent de kundigheden van ons, Commandanten der Scholen voor Verlofsofficieren. De Majoor DE GELDER zegt toch eigenlijk niet meer of minder dan dit: de gemiddelde Nederlandsche troepencommandant is *niet* in staat 1 of enkele kaderreservisten practisch op te leiden van sergeant tot vaandrig, doch de gemiddelde Commandant van een School voor Verlofsofficieren is *wel* in staat naast en behalve de opleiding van een Compagnie recruten aan een 60 tal kaderreservisten de bedoelde practische vorming te geven.

Ik zou dat minder vleierende oordeel omtrent den gemiddelden troepencommandant niet gaarne onderschrijven en daarnaast zou ik niet gaarne de verantwoordelijkheid dragen van het uitbrengen van een oordeel omtrent mijne leerlingen, hetwelk zou moeten beslissen omtrent de bevordering tot kornet, alvorens ik die leerlingen meerdere maanden in eene troep werkzaam had gezien.

Mijne leerlingen zijn thans bijna alle wachtmeester. Wanneer ik nu hun dienstijver, hun practische en theoretische bekwaamheid en hun plichtsbetrachting vergelijk met die

van de onderofficieren-instructeur bij mijne school, dan zou ik bijna geen enkele hunner met die onder-officieren ook maar eenigszins op een lijn durven stellen. Ik wil daarmede niet zeggen, dat zij zoo dikwijls uit den band springen, integendeel, maar op de meest onverwachte oogenblikken gebeuren er dikwijls dingen, die mij het spoor bijster doen worden.

Dat is geen wonder trouwens. Op de S. V. O. zijn de aspirant-verlofsofficieren schooljongens en zij gedragen zich als zoodanig op dezelfde manier als oudere militairen dat dikwijls doen, wanneer zij weer in de schoolbanken moeten plaats nemen. Een gevolg hiervan is echter, dat hun ware aard niet duidelijk voor den dag komt en dat een juiste beoordeeling van hun karakter in een periode van 8 maanden niet mogelijk is en dit vooral niet, nu wij, zooals de Majoor DE GELDER zoo terecht met zooveel nadruk naar voren heeft gebracht, leven in een tijd, waarin aan het karakter der aanvoorders voor alles waarde moet worden toegekend. Wij mogen thans niet meer volstaan met van onze verlofsofficieren te eischen, dat zij wat meer algemeene ontwikkeling hebben dan de O. O., vooral, waar zij in militaire kennis zoo vaak daar beneden staan. Wij moeten waarborgen hebben, dat zij verantwoordelijkheid kunnen dragen, dat zij tact hebben om met minderen om te gaan, dat zij belangstelling toonen voor het welzijn van hun ondergeschikten en dat alles is slechts te beoordeelen in den troep, *niet* in een S. V. O., waar wij in de toekomst, volgens het stelsel van Majoor DE GELDER, gedurende enkele maanden een 250-tal recruten zullen hebben op 60 kader-reservesten.

Ik kom nu tot het stelsel-FROGER.

De heer FROGER wil de decentralisatie van de opleiding wel aanvaarden, doch slechts onder voorwaarde, dat de troepencommandanten zelf de vruchten plukken van hun arbeid. Ik heb tegen dit beginsel op zich zelf geen bezwaar integendeel, ik geloof, dat de toepassing daarvan zeer ten goede kan komen aan de zorgen, welke aan de opleiding van de gedetacheerden zullen worden besteed. Het beginsel lijkt mij in ook normale tijden practisch uitvoerbaar. De Regi-

ments-Commandanten weten bij welk onderdeel een vacature is of komen zal en kunnen dus de adspirant-verlofs officier bij die onderdeelen indeelen. In overgangperiodes zal evenwel van het beginsel afgeweken moeten worden, dus zeker in tijden als deze.

Of de heer FROGER nu evenwel met de opsomming van de reeks zijner slechte ervaringen bewezen heeft, dat de decentralisatie zonder toepassing van het zooeven genoemde beginsel ondeugdelijk is, meen ik te moeten betwijfelen. De feiten, door den heer FROGER verzameld, belichten het vraagstuk slechts van één zijde. Zij bewijzen alleen, dat de commandanten der Scholen V. O. zich dikwijls niet konden vereenigen met de beoordeeling der adspirant-verlofs officieren door de troepencommandanten. Een zuiver beeld van het geheele vraagstuk krijgen wij evenwel eerst, wanneer wij tegenover deze feiten stellen de beoordeelingen van troepencommandanten over die ex-leerlingen van de S. V. O., die door de commandanten dier scholen geschikt geoordeeld zijn voor den vaandrigrang.

Ik heb nu dadelijk na ontvangst van deze gegevens van den heer FROGER aan 2 compagnies-commandanten der Infanterie gevraagd, welke ervaringen zij hadden opgedaan met de ex-leerlingen van de S. V. O.

Beiden verklaarden, dat meerdere dier leerlingen ernstig tekort schoten in practische bruikbaarheid en één hunner verklaarde onder die ex-leerlingen er één te hebben aange troffen, die op financieel gebied verre van betrouwbaar was en die zich eens een pak slaag van een zijner ondergeschikten liet welgevallen, omdat hij wist niet zuiver te staan.

Ook van de zijde der troepencommandanten kan men zich dus blijkbaar niet altijd vereenigen met de beoordeelingen van de commandanten der S. V. O. en dat kan ook niet anders. Elke karakterbeoordeeling blijft ten slotte subjectief, verschil van waardeering zal dus altijd te constateeren zijn.

Nu zijn de feiten door den heer FROGER opgesomd wel heel somber, maar bij de waardeering daarvan mag m. i. niet uit het oog worden verloren, dat zijne waarnemingen werden gedaan gedurende de mobilisatie, dus gedurende

een tijd, waarin tal van factoren er toe meewerkten om fouten te begaan. Ik noem slechts het gebrek aan kader, de voortdurende verwisseling van personeel en commandanten, de door hoogerhand uitgeoefende drang om het tekort aan officieren aan te vullen enz.

Trouwens, Mijnheer de Voorzitter, ik heb ook niet verklaard de tegenwoordige toestand zonder meer te willen bestendigen. Ik heb in mijne verhandeling, zooals ik zooeven reeds opmerkte, met nadruk verklaard waarborgen te verlangen voor een zoo groot mogelijk nuttig effect van de detacheringen. Over de eerste dier waarborgen: een betere wijze van beoordeeling, zal ik niet verder behoeven te spreken. Op mijn tweede waarborg: de gedetacheerde als instructeur te doen optreden, zij het mij vergund nog eenigszins nader in te gaan.

Mijnheer de Voorzitter, er bestaat m. i. nauw verband tusschen het bij ons thans *brandende onderofficiers vraagstuk* en de opleiding der verlofs-officieren.

De Commissie VON SCHMIDT bepleit in haar rapport aan de aspirant-onderofficieren eischen van algemeene ontwikkeling te stellen, gelijk staande ongeveer aan die van het overgangsexamen van de 1e naar de 2e klasse H. B. S. Die Commissie wil verder militie-onderofficieren alleen dan toelaten tot het 2e opleidingsjaar voor de kaderschool, wanneer zij in het bezit zijn van een overgangsdiploma van 2e naar de 3e kl. H. B. S.

De cursus aan de kaderschool zal bovendien 3 jaren duren en het leerprogramma zal, naast de militaire vakken, ook omvatten onderwijs in: meetkunde, stekunde, natuurkunde, scheikunde, staathuishoudkunde, Fransch of Engelsch of Duitsch.

Wanneer de voorstellen van deze commissie worden aangenomen, zullen de onderofficieren dus ongeveer aan dezelfde eischen van algemeene ontwikkeling voldoen als thans voor den aspirant voor het reservekader worden gesteld. Bovendien zullen de onderofficieren, die een vakopleiding van 3 jaar hebben doorlopen, wat militaire kennis en

bekwaamheid betreft, verre boven den gemiddelden verlofs-officier staan. Ik geloof de zaak niet overdreven voor te stellen, wanneer ik beweer, dat hierdoor onbestaanbare toestanden in het leven zullen worden geroepen en dat met name de trapsgewijze ondergeschiktheid groot gevaar zal loopen.

Nu zal men zeggen: Ja, maar de eischen voor algemeene ontwikkeling voor de adspirant-verlofs-officiëren kunnen verhoogd worden tot die van het einddiploma H. B. S. 5-jarigen cursus of gymnasium, doch ik vraag mij af of hierdoor de dreigende gevaren inderdaad zijn afgegewend. Wij mogen toch niet vergeten, dat wij thans leven in een tijd, waarin diploma's heel veel van hun glans en heerlijkheid hebben verloren. Wij zien of zagen in den laatsten tijd autodidacten als President en Minister van Oorlog van de Duitsche republiek, als burgemeester van groote gemeenten, als lid van de beide Kamers der Volksvertegenwoordiging, als wethouder van groote gemeenten, enz. enz. Een einddiploma H. B. S. 5-jarigen cursus of gymnasium zal aan de verlofs-officiëren dus geen voldoende overwicht kunnen geven tegenover onderofficiëren, die zelf een behoorlijke dosis algemeene ontwikkeling bezitten en die in militair opzicht zeker gemiddeld de meerderen van die verlofs-officiëren zullen zijn.

Maar Mijnheer de Voorzitter, wanneer dit zoo is, rijst de vraag: „wat moet dan de basis zijn voor een trapsgewijze ondergeschiktheid?”

Hoe sommige onderofficiëren thans reeds denken over hunne verhouding tot verlofs-kader van hooger rang, daarvan vond ik een merkwaardig staaltje in een der laatste nummers van het „Algemeen Militair Weekblad”. In de rubriek „Van en voor de Instructie” vond ik den volgenden wensch ten aanzien van wijzigingen op den Inwendigen Dienst der Vesting-Artillerie.

1e alinea van art. 35 blijft. Verder dit artikel te lezen:
„Bij ontstentenis van luitenants bij de compagnie worden zij in hun dienst vervangen door den S. m. i.

„Deze is dan onder verantwoording van den C. Ct. belast

„met de leiding der oefeningen, ook wanneer een vaandrig „bij de compagnie dienst doet. De laatste volgt op een door „den C. Ct. aan te geven wijze de oefeningen”.

Mijnheer de Voorzitter. Wanneer onder onderofficieren thans reeds zoo gedacht wordt over hunne verhouding tot verlofskader van hooger rang, wat zal er dan in de toekomst van de trapsgewijze ondergeschiktheid terecht komen, indien de onderofficieren aan veel hogere eischen van algemeene ontwikkeling voldoen?

Ik zie slechts twee wegen om uit deze impasse te geraken: of wij houden de eischen van algemeene ontwikkeling van de onderofficieren zoo laag als ze nu zijn, of wij trachten een middel te vinden om het zonder de beroeps-onderofficieren-instructeurs te stellen. Den eersten weg acht ik thans onbruikbaar geworden, want wat is het geval? De drang naar hogere eischen van algemeene ontwikkeling voor het lagere kader is van de O.O. zelf uitgegaan. Het kan dus niet anders of de oorzaak daarvan is, dat de O.O. zelf hebben ondervonden, dat in een legerstelsel met persoonlijke dienstplicht geen instructeurs meer passen, die slechts de lagere volksschool hebben afgehoopen. Het zou dus een geheel verkeerde politiek zijn het tegenwoordige stelsel te blijven bestendigen.

Er rest ons daarom nog slechts een middel om de trapsgewijze ondergeschiktheid inderdaad mogelijk te maken, n.l. de beroeps-onderofficieren zoo goed als geheel uit het leger te doen verdwijnen. Dan zullen evenwel de functies van de tegenwoordige beroeps-onderofficieren-instructeurs vervuld moeten worden door het verlofskader en zal men gedwongen worden den dienstdtijd van de verlofsofficieren te splitsen in twee deelen n.l. een eerste deel, waarin zij zelf gevormd worden tot onderofficier en een tweede deel, waarin zij als zoodanig werkzaam zijn bij de instructie van de jongste lichteing.

Mijnheer de Voorzitter, wanneer deze redeneering juist is, meen ik daarmee het zoo juist genoemde verband tusschen het Onderofficiers-vraagstuk en de opleiding der verlofsofficieren te hebben aangetoond en tevens te hebben bewezen, dat wij in de toekomst onze verlofsofficieren in

den onderofficieren-rang als instructeur *niet zullen kunnen missen.*

In andere landen komt men blijkbaar tot dezelfde conclusie. In Frankrijk bijv., waar men thans een zeer groot gebrek aan onderofficieren heeft, werd door den Luitenant-Generaal CHEVALIER DE SELLIERS DE MORANVILLE in L'Action Nationale van 22 Januari j.l. een krachtig pleidooi geleverd voor de wenschelijkheid om de plaatsen van de actieve onderofficieren te doen innemen door de studenten van de hooge scholen, nadat deze zelf een cursus van 6 maanden aan een C. I. S. L. A. hebben gevolgd ¹⁾. Toen in Amerika in 1916 de vorming van een leger van 1.500.000 onder de oogen werd gezien, stelde de Chef van den Generalen Staf aan den Minister van Oorlog om dezelfde redenen voor de meest geschikte elementen uit elke lichting 1 jaar langer te doen dienen, ten einde over voldoende instructeurs te kunnen beschikken voor de volgende lichting.

Mijnheer de Voorzitter. Ik weet, dat ik hiermede een onderwerp heb aangeroerd, waarover het laatste woord zeker nog lang niet zal zijn gesproken. Er zullen natuurlijk heel wat nadeelen verbonden zijn aan het verdwijnen van *alle* beroeps-onderofficieren, want daarmede verdwijnen die geschoolde krachten, die door ieder onzer zoo dikwijls hoogelijk zijn gewaardeerd. Ik meen evenwel, dat wij niet de oogen mogen sluiten voor de voordeelen, welke het nieuwe stelsel ontegenzeggelijk zal opleveren.

In de eerste plaats toch zal een zeer belangrijke bezuiniging worden verkregen, omdat de bezoldiging van het verlofskader in den onderofficiersrang aanzienlijk lager kan zijn dan die van de beroeps-onderofficieren. Bovendien zal een indirect finantieel voordeel zijn, dat de tractementen van de commandanten der tactische onderdeelen heel wat productiever zullen zijn besteed dan thans het geval is. Zoodra toch voor de instructie uitsluitend geschikt kan worden over jong, onervaren kader, zal het noodzakelijk zijn, dat de kapiteins van 's morgens vroeg tot 's avonds

---

¹⁾ Zie Bijlage I.

laat een persoonlijk aandeel nemen in de instructie en zal het gedaan moeten zijn met het voeren van het commando over het onderdeel vanaf den bureaustoel, zooals thans — het spijt mij het te moeten zeggen — maar al te veel geschiedt. Ik bedoel hiermede — dat wensch ik duidelijk uit te spreken — geen verwijt. Ik weet, dat lang niet altijd gemakzucht de oorzaak er van is, doch een feit is het, dat vele kapiteins na de mobilisatie nog steeds niet den weg naar de oefeningsterreinen hebben teruggevonden. Ik acht dit ten zeerste te betreuren, omdat, naar mijne vaste overtuiging, nu meer dan ooit, de noodige ijver en toewijding bij de oefeningen slechts *kan* uitgaan van den commandant van het onderdeel persoonlijk. Ik zou het dan ook ten zeerste toejuichen, wanneer in de toekomst een steeds grooter gebrek aan ervaren onder-officieren ten gevolge had, dat de kapiteins werden *de* leiders bij alle diensten en wanneer *zij* het in de eerste plaats waren, die de opleidingen der jonge lichten van uur tot uur met de grootste aandacht en toewijding volgden.

Ja, ik waag de veronderstelling uit te spreken, dat daardoor zeer veel verbeterd zou worden aan den goeden geest in het leger en aan de waardeering, welke het officierskorps van de zijde van het Volk zou ten deel vallen.

Mijnh. de Voorzitter. Ik ben er mij van bewust deze korte bespreking van dit onderwerp niet te mogen beëindigen alvorens er den nadruk op te hebben gelegd, dat ik bij niemand wensch achter te staan in waardeering van hetgeen door de Onder-officieren thans wordt gedaan om hun stand te verheffen. Ik wensch slechts te constateeren, dat de consequentie van hun streven wel eens zou kunnen zijn, dat zij hun eigen graf hebben gegraven, of liever, dat hun streven wel eens ten gevolge kon hebben, dat daardoor een weg werd gewezen naar een reorganisatie van onze weermacht, welke geen plaats meer kan inruimen aan het instituut der beroeps-onderofficieren-instructeurs.

Mijnh. de Voorzitter. Tot slot nog één opmerking. Zooals U weet hebben zoowel de Majoor DE GELDER als ik de methode

van opleiding van verlofs-officieren, ontwikkeld in de Memorie van Antwoord op de Oorlogsbegroting 1920, welke begroting zoowel door de Eerste als door de Tweede Kamer is aangenomen, aan een zeer scherpe kritiek onderworpen. Onze verhandeling is 5 weken geleden in 2300 exemplaren verspreid en toch heeft niemand hedenavond onze critiek weerlegd.

Ik moet daaruit de conclusie trekken, dat òf de Leden onzer Volksvertegenwoordiging het niet de moeite waard hebben geacht zich deskundig te doen voorlichten, alvorens zij hun houding bepaalden teengover een begroting, die over zoo vitale belangen van het Leger besliste, òf dat de deskundigen, die de Volksvertegenwoordigers hebben voorgelicht, hun mond in een vergadering als deze niet durven open te doen.

De heer LAMBOOY: Mijnheer de Voorzitter, ik betreur in hooge mate, dat vanavond in deze vergadering ten opzichte van de verlofsofficieren weer is gesproken van dilettanten. De heer WESTERVELD heeft over die categorie van officieren gesproken op zoodanige wijze, dat ik daartegen met klem wensch te protesteeren. Ik verklaar, dat ik van de vele verlofsofficieren, met wie ik gedurende de mobilisatie in dienstaanraking kwam, een geheel anderen indruk heb gekregen en daaronder tal van mannen heb ontmoet, die ik, wat toewijding en praktische bruikbaarheid betreft, zeer hoog schatte. Alles moet worden vermeden wat afscheiding tusschen beroeps- en verlofsofficieren teweeg brengt. Wij hebben beide categorieën even hard noodig. Mij is het een volslagen raadsel, hoe de heer WESTERVELD thans nog op deze wijze kan spreken over reserve-officieren, nadat de groote oorlog van 1914—1918 is gevoerd. (*Bravo's.*)

De heer VAN DER SLOOT: Mijnheer de Voorzitter. In aansluiting bij hetgeen de vorige spreker heeft opgemerkt, wil ik als voorzitter van de Algemeene Vereeniging van Verlofs-officieren een ernstig woord van krachtig protest doen hooren tegen de wijze waarop de kapitein WESTERVELD zich heeft

uitgelaten over de verlofs-officieren in het algemeen; ik zou er op willen wijzen, dat de heer WESTERVELD als 't ware propaganda heeft gevoerd voor het anti-militairisme. Hij liet zich kleinerend uit en een dergelijk generaliseeren als hij heeft gedaan is zeker niet bevorderlijk aan het opwekken van sympathie, wat toch vitaal noodig is. 't Spijt mij, dat hij zoo gesproken heeft — ik had niet gedacht, dat hij 't zou doen — en het meerendeel der jonge verlofs-officieren qualificeeren als menschen, die in kennis enz. nog onder de onderofficieren staan.

Heelemaal werd vergeten, dat zij als militairen nog in opleiding zijn. Dat dient men wel te bedenken!

En ze zijn niet te vergelijken met den sergeant-troupier, die op zijn wijze zijn gezag handhaaft. Er is te veel generaliseerd en het gaat niet aan op een enkel geval, waarin een verlofs-officier heeft gefaald, een algemeene uitspraak te baseeren.

Er hadden wel een paar woorden van dank meer kunnen worden geuit voor al hetgeen zij deden, om de weermacht bij de mobilisatie intact te houden, als is geschied, te-meer waar zij dit deden meestal met opoffering van persoonlijke belangen.

Wat het Harskamp-incident betreft, hetwelk door de Commissie hoofdzakelijk werd geweten aan de tekortkomingen der jongere officieren en dus *der verlofs-officieren*, volgens den kapitein WESTERVELD, omdat die er het meerendeel van uitmaakten, merk ik op, dat in die Commissie geen verlofs-officieren geplaatst waren, wat toch heel goed zou zijn geweest om een juist inzicht en oordeel te verkrijgen. In elk geval lijkt het van kapitein WESTERVELD een ernstige taktische fout een en ander in dit verband aan te halen, zooals het ook een taktische fout van de Harskamp-commissie is geweest de jonge verlofs-officieren te noemen als voornaamste oorzaak van het incident. De verantwoordelijkheid was ergens anders.

Doch dit rapport neemt niet weg, dat er woorden van waardeering hadden moeten zijn gesproken in plaats van afkammig. (*Applaus*).

De Heer WESTERVELD: Mijnheer de Voorzitter. Tegenover het gesprokene door de Heeren LAMBOUY en VAN DER SLOOT moet ik opmerken, dat ik het woord „dilettant” uitsluitend heb bedoeld te gebruiken als tegenstelling van het woord „vakman”. Voor mij is, na een dienstdtijd als officier van 19 jaar, het militaire vak zoo veelomvattend en moeilijk, dat ik iemand, die een eerste oefeningstijd van 1 jaar heeft doorloopen en daarna elke paar jaar voor enkele weken weer onder de wapenen komt, onmogelijk een „vakman” kan noemen. Zoo iemand heeft slechts gelegenheid gehad de allereerste grondbeginselen van de militaire wetenschap op oppervlakkige wijze te leeren kennen.

Wat de vorige opmerkingen van den Heer VAN DER SLOOT betreft, meen ik dat hij mijn betoog niet goed begrepen heeft. Ik heb in het geheel niet de bedoeling gehad de verlofsofficieren persoonlijk te kwetsen, doch ik heb gemeend er nogmaals op te moeten wijzen, dat wij door het doen bezetten van de aanvoerdersplaatsen door zoo goed als uitsluitend verlofsofficieren op den verkeerden weg zijn. Een aandachtige lezing van mijn geheele betoog en een onderzoek naar hetgeen ik voor het instituut der verlofsofficieren in de laatste 10 jaren deed, zullen hem zeker de overtuiging geven, dat zijne beweringen tegenover mij, minstens gesproken, voorbarig en ondoordacht zijn geweest.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Na al hetgeen wij gehoord hebben, mag ik zeker wel uit uw aller naam dank betuigen aan de heeren DE GELDER en WESTERVELD voor hun belangrijke studie over de verlofsofficieren. Verder ook namens het Bestuur aan de heeren, die zich welwillend hebben opgegeven voor het debat en hedenavond hun meening hebben medegedeeld. Het zij mij vergund hieraan toe te voegen, dat zij, voorzoover ik kan nagaan, niet de bedoeling hebben gehad onaangename dingen te zeggen over den persoon van den verlofsofficier, maar alleen de bezwaren hebben willen doen uitkomen van de tegenwoordige wijze van opleiding *tot en als* verlofsofficier, vooral met het oog

op de voorgenomen inkrimping van het aantal beroeps-officieren.

Waar deze categorie van officieren, die *vrijwillig* voortdurend dienen, alzoo zal verminderen en langzamerhand vervangen moeten worden door anderen, die door de *Wet gedwongen* en intermitterend als officier zullen hebben op te treden, daar is het m. i. van groot belang — niet het minst voor de laatstgenoemde categorie van officieren — dat de algemeene aandacht op deze omstandigheid wordt gevestigd, welke medebrengt, dat aan den verlofs-(reserve-) officier eene betere opleiding *moet* worden gegeven dan tot nog toe het geval is geweest.

Ik geloof dan ook, dat het zeer nuttig voor ons is geweest, in deze bijeenkomst de opleiding van den verlofsofficier, met het oog op zijne taak, onder de oogen te hebben gezien en ik ben overtuigd, dat menigeen na lezing van het gedrukte verslag zal zeggen: ik wist niet, dat er zooveel aan verbonden was en dat er zooveel bezwaren bestaan, om aan de te stellen eischen te kunnen voldoen.

Mijne Heeren! Het is de laatste vergadering van het werkjaar geweest. Ik geloof te mogen zeggen, dat het Bestuur zich beijverd heeft U veel te geven. Het verheugt mij U nog te kunnen mededeelen, dat de bewerking van het *Wetenschappelijk Jaarbericht* goed vordert en reeds voor tweederde gedeelte in druk gereed is; de samenstelling eischt veel tijd en inspanning van de medewerkers en de Commissie van Redactie, hetgeen de leden het best zullen kunnen beoordeelen, wanneer dit boekwerk over enkele maanden in hun bezit is.

Het Bestuur betreurt het zeer, dat, door bijzondere omstandigheden, slechts enkele leden der Algemeene Vereeniging van Verlofs-officieren gevolg hebben kunnen geven aan de uitnoodiging om deze vergadering bij te wonen.

Uit naam van het Bestuur betuig ik de aanwezigen mijn bijzonderen dank; eveneens de sprekers, de debaters en U allen voor uwe opkomst, en sluit ik thans deze vergadering.

BIJLAGE I.

L'Action Nationale

Jeudi 22 Janvier 1920.

Le remède à la crise de l'armée

La loi de recrutement de 1912 contient une disposition autorisant les miliciens à choisir entre leurs 18e et leur 24e année d'âge l'époque où ils satisferont à leurs obligations militaires, dans l'intérêt de leurs études ou d'un apprentissage difficile.

Le Département de la guerre devrait organiser judicieusement l'application de cette disposition en poussant systématiquement les étudiants à reculer leur arrivée au régiment jusqu'à l'époque où ils auraient terminé leurs études universitaires où, tout au moins, leurs rhétoriques, s'ils étaient décidés à arrêter leur instruction à leur sortie du Collège ou l'Athénée.

Au besoin une modification à la loi devrait porter jusqu'à 25 ou 26 ans d'âge la faculté limitée aujourd'hui à 24 ans.

Pareille jurisprudence donnerait satisfaction à ceux qui bien à tort selon moi, attribuent des effets pernicieux à l'interruption entre les études de collège et celles des universités; d'autre part elle ferait entrer dans nos régiments des candidats officiers de réserve plus formés, à l'esprit plus mûri.

Arrivés au régiment ces étudiants seraient immédiatement nommés caporaux, versés dans les compagnies, mais réunis chaque jour pour les exercices et théories dans un ou deux pelotons spéciaux, commandés par les meilleurs instructeurs du régiment. Leur instruction de soldat durerait deux mois, puis ils seraient admis sans examen dans un C. I. S. L. A. (centre d'instruction pour sous-lieutenants auxiliaires) où ils suivraient pendant 4 mois un enseignement pratique, limité strictement aux connaissances indispensables aux chefs de peloton. Les règlements militaires constitueraient le fondement de cette instruction.

Après avoir subi les épreuves de sortie du C. I. S. L. A. avec succès, les étudiants seraient nommés sergents ou maréchaux de logis et retourneraient faire du service à la troupe en attendant soit l'expiration de leurs deux années de service actif, soit leur nomination au grade de sous-lieutenant auxiliaire.

Il existerait donc dans les régiments de nombreux et bons sous-officiers et du coup la crise de pénurie des sous-officiers de carrière se trouverait résolue.

Mais voici expirées les deux années de service actif. Les miliciens décidés à suivre des carrières civiles quitteront alors le régiment, soit en qualité de candidats sous-lieutenants de réserve, soit investis de ce grade si les circonstances l'ont permis. Les militaires de carrière, eux, continueraient à servir, et, en tous cas, demeureraient sous-lieutenants auxiliaires pendant deux années.

Cette période de temps écoulée et s'ils donnent satisfaction dans le service, ils deviendront lieutenants et, à dater de cette promotion, ils seront officiers de carrière. Ceux qui auraient donné des sujets de mécontentement seraient remerciés et renvoyés dans leur foyer en qualité d'officiers de réserve.

Mais ne l'oublions pas, les nouveaux lieutenants posséderaient seulement l'instruction militaire nécessaire à de bons chefs de peloton. Il s'agirait de la compléter pour en faire des candidats capitaines. Notre Ecole militaire, transformée en „Ecole des Capitaines”, s'indique tout naturellement pour leur inculquer ce complément d'instruction professionnelle; elle cesserait désormais de former des sous-lieutenants.

Les lieutenants devraient être envoyés obligatoirement à l'Ecole des Capitaines; il ne leur serait demandé aucun examen d'entrée, mais ils devraient subir des épreuves de sortie dont le succès serait la condition indispensable de leur admission au grade de capitaine.

Des mesures spéciales assureraient la préparation d'officiers techniciens pour toutes les armes, notamment pour l'artillerie, le génie et l'aviation. J'en parlerai dans un de mes prochains articles.

L'École de guerre continuerait à fonctionner dans les conditions actuelles; toutefois, nul n'y serait admis avant d'avoir surmonté victorieusement les épreuves de sortie de l'École des capitaines.

Le fonctionnement judicieux de l'ensemble de mesures que je viens d'exposer, assurerait à l'armée des cadres de sous-officiers et d'officiers nombreux, instruits et de bonne éducation. La certitude de disposer en temps de guerre d'un nombre considérable d'officiers subalternes de réserve donnerait au Gouvernement la latitude d'en diminuer le nombre à l'armée active du temps de paix.

L'économie pour le Trésor public à resulter de cette diminution permettrait d'élever les appointements des officiers de carrière à un taux largement rémunérateur, qui, la vocation militaire aidant, les engagerait à demeurer dans l'armée jusqu'à l'heure de la retraite. L'armée aurait ainsi toutes chances de posséder le nombre d'officiers professionnels indispensable pour se trouver prête en tous temps pour toutes éventualités.

A ceux qui douteraient de l'efficacité pratique de cet ensemble de mesures, je citerais le Centre d'instruction que j'ai créé à Bayeux (Normandie) en 1914. J'y fis former au delà de 2000 candidats officiers, recrutés et instruits par les procédés envisagés dans cet article. Passés à l'armée de campagne, ils devinrent de bons officiers, dont les chefs de corps m'ont vanté les mérites à maintes reprises.

La sanction pratique de la guerre n'a donc pas manqué aux règles préconisées.

Chevalier de Selliers de Moranville
Lieutenant-general à la retraite.

BIJLAGE II.

Stellingen van den Heer W. Froger.

- 1°. De opleiding tot verlofsofficier kan niet op zich zelf worden beschouwd, doch moet verband houden met de opleiding tot beroepsofficier.
Bij deze laatste opleiding moet worden voortgebouwd op de 1e opleiding.
De beroepsofficieren moeten uitsluitend voortkomen uit de verlofsofficieren (tijdelijk zoo noodig een overgangsvorm).
- 2°. In verband met het bovenstaande moet
  - a. De opleiding tot Verlofs- en Beroepsofficieren voor alle wapens komen te ressorteeren onder den Inspecteur van het Militair Onderwijs.
  - b. Als wetenschappelijke ontwikkeling moet het eind-examen 5-jaar H. B. S. of een daarmee gelijkstaand examen worden gevergd.
Een afzonderlijk toelatingsexamen heeft geen reden van bestaan.
- 3°. Het Reservekader heeft geen reden van bestaan.
De opleiding tot vaandrig heeft uitsluitend plaats op de Scholen voor Verlofsofficieren.
- 4°. *Aanwijzing* tot de opleiding voor vaandrig zal noodzakelijk blijken.
Deze aanwijzing heeft gedurende de mobilisatie bij de leerlingen, die geschikt waren voor vaandrig, nimmer bezwaren opgeleverd.
- 5°. Aan jonge lieden met voldoende wetenschappelijke ontwikkeling, die zich *vrijwillig* aanmelden voor aspirant verlofsofficier, wordt ter wille van studie en zaken op ruime schaal uitstel van opkomst gegeven.
- 6°. Jonge lieden, die in de burgermaatschappij promoveeren of andere nader te bepalen wetenschappelijke akten halen, worden als officier „vorpatentiert”, daar zij anders in hun rang de jongsten zullen zijn.
- 7°. In verband met de leerstof — zie bijlage III — en het feit, dat de Verlofsofficier niet alleen als commandant,

doch ook als instructeur moet optreden, is 8 maanden eerste-oefeningstijd te kort.

De eerste-oefeningstijd zal moeten duren van 1 Augustus—1 Juli.

8°. Voor de opleiding der leerlingen is het 't meest gewenscht over oefenings-detachementen te kunnen beschikken.

Kunnen aan de School geen oefenings-detachementen worden gegeven, dan mag de opleiding der recruten bij een recruten-instructie-school, niet opgeofferd worden aan de opleiding der verlofs-officieren.

De oplossing zal dan moeten worden gevonden, door in het garnizoen in de maand Juni (5e maand 1e ploeg) 14 dagen eene instructie-recr.-school van het garnizoen ter beschikking van de School te stellen, en daarna in een oefenkamp, gedurende 14 dagen de School de beschikking te geven over eene andere willekeurige instructie-recr.-school. De oefeningen zullen moeten plaats hebben in overleg met den Commandant der instructie-recr.-school, die deze oefeningen bijwoont.

De maand Juni wordt dus geheel aan de praktijk met manschappen gewijd.

9°. In het algemeen is alleen dan décentralisatie bij opleiding gewenscht, indien de Commandant het personeel *bij zijn onderdeel houdt*, dat hij geschikt beoordeelt voor den hooger rang.

Is dit niet het geval, dan is centralisatie absoluut noodzakelijk, daar bij décentralisatie geen voldoende waarborgen bestaan voor sélectie en eene goede opleiding (zie bijlage IV).

BIJLAGE III.

Opleiding tot Verlofsofficier.

Behandeld moeten worden :

I. Practische Velddienst.

Verspreid gevecht.

Exercitie.

II. Practisch
exercitiën

Geweeervechten.

Handgranaatwerpen.

Vuurleiding, vuren op luchtvaartuigen.

Verbindingsdienst.

Lichaamsoefeningen.

III. Practisch
schieten

Geweer.

Revolver.

Mitrailleur.

IV. Practisch Baancommandant.

Organisatie wapensoorten.

Algemeene grondbeginselen
elementaire tactiek van alle
wapens.

Tactiek

Samenwerking wapens.

Gevecht om terrein-

voorwerpen.

Polderland, kleine oorlog.

Organisatie naburige rijken.

V. Tactiek

tactisch gedeelte Reglem. Inf. I en II.

Tactische en technische wenken I en II.

Vuurleiding.

Tactisch ged. aanwijzingen lichter 1919.

Postduiven.

Rookmaskeering.

Stikgassen.

Maatregelen tegen stikgassen.

Opleiding stormtroepen.

Verbindingsdienst.

VI. Voorschrift Velddienst theoretisch.

VII. Militaire aardrijksk.	{ Militaire aardrijkskunde.
	{ Terreinleer { Kaarten op verschillende schalen.
	{ Terreinschetsen.
VIII. Pionieren, theoretisch	{ Versterkingskunst.
	{ Pionieren.
	{ Verlichtingsmiddelen.
IX. Pionieren, practisch	{ V. P. I. I en II.
	{ Infanterie-telefoon.
	{ Kamptenten.
X. Wapenleer, theoretisch	{ Artillerie { Algemeen overzicht van de inrichting der vuurwapenen en blanke wapenen der Cavalerie, Art. en Genie.
	{ Mitrailleurs.
	{ Wapenvoorschrift.
	{ Revolvervoorschrift.
XI. S. V. I. theoretisch	{ S. V. I.
	{ Ballistisch gedeelte S. V. I.
	{ Vuren op luchtvaartuigen.
	{ Baancommandant.
XII. R. I. I en II.	{ Reglement van krijgstucht.
	{ Aanhangig maken van een zaak voor den Krijgsraad.
XIII. Militaire wetten	{ Crimineel Wetboek.
	{ Militiewet.
	{ Landstormwet.
	{ Landweerwet.
	{ Inkwartieringswet.
	{ Inwendigen dienst.
	{ Garnizoensdienst.
XIV. Voor-schriften	{ Marsch- en Transportdienst.
	{ Laden en lossen.
	{ Kampeeren van troepen.
	{ Manoeuvre voorschrift.
	{ Militaire bijstand.

XV. Dienstcorrespondentie.

XVI. Militaire hygiëne.

XVII. Paedagogie.

Wordt voor eerste-oefening 8 maanden uitgetrokken, dan wordt slechts 26 weken werkelijk les gegeven. Per week zijn 5½ dag = 39 lesuren beschikbaar, die als volgt verdeeld zijn:

Practisch.

Schermen	1 uur.
Lichaamsoefeningen	4 " (4 × 1 uur).
Velddienst.	4 " (1 morgen).
Verspreide gevecht	4 " (1 morgen).
Exercitie	4 " (2 × 2 uur).
Schieten of Pionieren	4 " (om de week 1 morgen).

Kader- oefe- ningen.	}	Kaartlezen.	
		Schetsen.	
		Voorber. veld- dienstoefeningen	3 " (1 middag).
		Vuurleiding.	
		Afstanden schatten.	

---

24 uur.

Theoretisch.

Tactiek	2 uur.
Wapenleer, ballistiek	1 "
Velddienst	2 "
Pionieren	1 "
Versterkingskunst	1 "
Militaire aardrijkskunde	1 "
Militaire wetten	1 "
Regl. Inf. I en II	2 "
S. V. I., W. V. en R. V.	1 "
Mitrailleur	1 "
Voorschriften	1 "
Dienstcorrespondentie	1 " (hiervan worden 8 lessen afgenomen voor hygiëne).

---

15 uur.

BIJLAGE IV.

**Willekeurige greep uit verschillende cursussen
van den Vaandrigscursus.**

I.

Serganten van W. en B. hebben als sergeant nimmer dienst gedaan en waren voortdurend werkzaam op een bureel. Sergeant B. zat als korporaal en soldaat ook steeds op een bureel.

Sergeant de J. genoot als korporaal 7 weken opleiding als sergeant, bracht het overige deel van zijn diensttijd op het compagniesbureel door.

Sergeant O. heeft zijn geheelen diensttijd als baantjesgast doorgebracht, was als soldaat ordonnans, had als korporaal 6 weken opleiding voor sergeant, heeft als sergeant nimmer dienst gedaan en was werkzaam op een bureel.

Sergeant K. heeft als soldaat, korporaal en sergeant nimmer praktisch dienst gedaan.

II.

De geoefendheid der leerlingen was nog slechter dan bij vorige cursussen.

1 leerling werd verwijderd wegens fraude met een vervoerbewijs. Hij was daarvoor veroordeeld tot gevangenisstraf. Op zijn detacheringsrapport stond gedrag „goed”; 1 leerling gestraft wegens knoeien met een verlofpas, had op zijn detacheringsrapport staan: „Geen straf”.

III.

De cursus ving 24 Juli aan.

1 leerling werd op 7 Mei sergeant en was van 1 Juni—21 Juli belast met de wasch.

1 leerling aangesteld 25 Juni werd van 14—31 belast met een rijwiel herstellings werkplaats.

1 leerling aangesteld 1 Juli, werd van 1—31 Juli belast met een groentedepôt.

1 leerling werd gedurende Mei en Juli belast met het provoosthuis.

IV.

Gedurende de 2 maandsche detachering der sergeanten bij het veldleger, worden zij ingedeeld bij Compagnieën, die een tekort aan sergeanten hebben, in plaats van hen voor hun opleiding bij goede C.Ctn. te plaatsen.

V.

Van de 120 leerlingen, die 6 Januari op den cursus kwamen, werden 30 leerlingen met even voldoende, onvoldoende en slecht beoordeeld. 25 leerlingen voldeden niet aan de billijke eischen, die practisch aan den verlofssergeant mogen worden gesteld.

VI.

In een klasse van 25 leerlingen, die 1 Maart kwam, bevonden zich 10 leerlingen, met even voldoende, onvoldoende en slecht beoordeeld. 8 leerlingen voldeden practisch niet aan de billijke eischen aan den verlofssergeant te stellen.

VII.

Sommige leerlingen missen de eigenschappen aan een fatsoenlijk man te stellen. Gemis aan karakter, beschaving, manieren, leiden zelden tot ongeschiktverklaring voor zij de school bereikten.

Van de leerlingen, die 4 Januari kwamen, werden binnen 6 weken verwijderd:

- 2 wegens onrechtmatig achterblijven van verlof.
- 2 wegens onrechtmatige afwezigheid van het korps.
- 1 wegens onbetrouwbaarheid.
- 1 wegens verbreken van arrest.
- 1 wegens gebrek aan ijver en aan begrippen van tucht.
- 1 wegens onwilligheid.
- 1 wegens verduistering.
- 1 wegens diefstal en poging tot frauduleuzen uitvoer.

VIII.

Vele leerlingen voldeden niet aan de billijke eischen aan een verlofssergeant te stellen. Hun moesten nog de verplichtingen als soldaat geleerd worden (onderdeelen van het geweer, uit elkaar nemen van het geweer, verplichtingen als dubbelpost enz.) Velen hadden soldatenvrees.

